

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ СІМЕЙНОЇ ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА: КРАЦІ ПРАКТИКИ І ПРОЕКТИ

Випуск 2

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2019

*Видається за рішенням вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №3 від 28 березня 2019 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: кандидат педагогічних наук, доцент **Надія Павлик**
Відповідальний редактор: кандидат філологічних наук **Катерина Марчук**
Відповідальний секретар: **Вікторія Безсмертна**

Свідоцтво Державної реєстраційної служби України КВ №23548-13388Р від 22.06.2018 р.
Навчальне, науково-популярне видання

Неформальна освіта: кращі практики і проекти : журнал / [гол. ред. Н.П. Павлик, відп. ред. К.А. Марчук]. – Житомир : Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2019. – Вип. 2. – 130 с.

Обкладинка: Ірина Лисенко
Макетування: Надія Павлик
Коректор: Катерина Марчук

© Житомирський державний університет імені Івана Франка
© Державна установа «Державний інститут сімейної та молодіжної політики»
© Автори статей

УДК 378.147:364

ЗМІСТ

ПОЗАУНІВЕРСИТЕТСЬКІ ФОРМИ ОСВІТИ ТА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЖУРНАЛУ «УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВІСТІ»)	5
КОНЦЕПЦІЯ ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ	13
ВИВЧЕННЯ І ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ І ЗАКЛАДІВ	20
ВІДОБРАЖЕННЯ ЦІННОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВЗАЄМНОМУ ПОРІВНЯННІ	24
ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ	27
ГРУПА «ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЯК ІНОЗЕМНОЇ) ЗАСОБАМИ ТАНЦЮ»	32
ДОВГОСТРОКОВИЙ КУРС «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ» У РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МОЛОДІЖНИЙ ПРАЦІВНИК»	36
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ КРЕМЕНЕЧЧИНИ	39
ЖИТТЯ Є ОСВІТА: ХІХ МІЖНАРОДНИЙ «ТИЖДЕНЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ» В УКРАЇНІ	43
ІНІЦІАТИВА ДРУЖНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТСЬКИХ СІМЕЙ ЯК ІНІЦІАТИВА ДРУЖНОСТІ ЗВО	47
КОНСУЛЬТАТИВНИЙ КУРС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	50
КУЛЬТУРА ВЗАЄМИН	55
МАЙБУТНІЙ УЧИТЕЛЬ. ДИТИНА З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ. БАТЬКИ: ТОЧКИ ДОТИКУ.	59
МІЖКУЛЬТУРНА ОСВІТА: КОМПЕТЕНТНІСТЬ ШЛЯХОМ ІНТЕРАКТИВУ	67
МІЖКУЛЬТУРНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ: ПОГЛЯД СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ	70
МОЛОДІЖНИЙ ФЕСТИВАЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДРАМИ «ПОЧУЙ! ПОБАЧ!»	74
МОЛОДІЖНИЙ ЦЕНТР «START» УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ	80
НАУКОВИЙ ГУРТOK «ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ»	84
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»	88
ОСВІТНИЙ КУРС «ГЕНОЦИД ЄВРЕЇВ ЄВРОПИ: ІСТОРІЧНА ПЕРСПЕКТИВА ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ»	94
ПІТЧИНГ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ	98
СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ: СТВОРЕННЯ ТА ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ МАГІСТРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	103
СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ «МАЙСТЕРНЯ ПОРОЗУМІННЯ»	106

ТАКОГО У КНИГАХ НЕ ПРОЧИТАЄШ	110
ФЕСТИВАЛЬ ТРЕНІНГІВ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ: ЛЮБОВ. КАР'ЄРА. ГРОШІ	112
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОГО РЕАБІЛІТАЦІЙНО-СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ «БЕЗ БАР'ЄРІВ» УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ	117
ШКОЛА ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО ЛГБТ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА	121
ЩАСТЯ ВІДПОЧИВАТИ ТАМ, ДЕ НАВЧАЄШСЯ	125
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	128

ПОЗАУНІВЕРСИТЕТСЬКІ ФОРМИ ОСВІТИ ТА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЖУРНАЛУ «УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВІСТІ»)

НАТАЛІЯ СЕЙКО

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Становлення різноманітних видів позаінституційної, оказіональної, неформальної, інформальної, дистанційної, корпоративної та інших інноваційних форм освітньої діяльності в сучасній Україні свідчить, з одного боку, про розширення освітніх можливостей в українському соціумі, з іншого – про необхідність ґрунтовного аналізу вітчизняних, європейських і світових практик освітньої діяльності різних типів, видів і рівнів, притому включно з історичним контекстом.

Проблеми розвитку різноманітних видів неформальної освіти в Україні та за кордоном стали об'єктом вивчення численних українських науковців останнього періоду – В. Александрова (неформальна освіта в контексті неперервної)¹, Н. Василенко², Н. Ничкало³ (основи неформального професійного навчання), О. Василенко (неформальна освіта дорослих як проблема теорії і практики освітньої діяльності)⁴, А. Гончарук (освіта дорослих та її неформальні форми в зарубіжжі)⁵, Л. Лук'янової (розвиток неформальної освіти як складової освіти упродовж життя)⁶, Н. Павлик⁷, Н. Терьохіної⁸, Т. Ткач⁹ (аналіз кращих практик неформальної освіти в

¹ Александров В. Т. Державні механізми управління якістю неперервної освіти в Україні [монографія] / В. Т. Александров. — Суми : Сумський державний університет 2012. — 366 с.

² Василенко Н. Г. Стан і проблеми запровадження системи визнання результатів неформального професійного навчання в Україні / Н. Г. Василенко // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : — К. : ІПК ДСЗУ, 2014. — С. 130-138.

³ Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як світова тенденція / Н. Г. Ничкало // Професійна освіта в зарубіжних країнах : порівняльний аналіз.— Черкаси: ВІБІР, 2000. — 322 с.

⁴ Василенко Н. Г. Стан і проблеми запровадження системи визнання результатів неформального професійного навчання в Україні / Н. Г. Василенко // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : — К. : ІПК ДСЗУ, 2014. — С. 130-138.

⁵ Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / Альона Гончарук // Педагогічні науки. — №54. — 2012. — С. 31-36.

⁶ Лук'янова Л. Б. Концептуальні засади формування законодавства у галузі освіти дорослих / Л. Б. Лук'янова // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності. — К.: ІПК ДСЗУ, 2014. — С. 52-59.

сучасній Україні), Х. Кулі, П. Ходкінса, Дж. Малкома (співвідношення інформальної та неформальної форм освіти)¹⁰, П. Федеріджі (неформальна освіта та супутні поняття в системі освіти)¹¹, Д. Лівінгстона (інформальна освіта як соціальний інститут та об'єкт дослідження)¹² та ін. Водночас науковці фактично не торкаються питань історичного коріння тих феноменів, які ми сьогодні називаємо неформальною освітою.

У зв'язку з цим поставимо за **мету статті** визначення специфіки позаінституційних форм освітньої і наукової діяльності в підросійській Україні початку ХХ століття на прикладі аналізу одного з університетських часописів, що виходив упродовж 1861-1917рр. в університеті Св. Володимира у Києві (нині Київський національний університет імені Т. Шевченка) – «Університетських вістей».

1. УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВИДАННЯ ХІХ СТОЛІТТЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ РОЗВИТКУ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Зрозуміло, що жодна із зазначених вище форм освітньої і наукової діяльності не з'явилася одночасно на початку нинішнього століття чи наприкінці минулого. Прагнення дітей, молодих людей і дорослих поповнювати свої знання, отримувати нові вміння й навички (за сучасним трактуванням – ключові і життєві компетенції) змінювалося упродовж століть за змістом суспільної й особистісної мотивації, формою і рівнем можливостей, але напевно не за сутністю. Тому проникнення вглиб історичних процесів інформальної й неформальної освіти, в тому числі в університетському просторі, видається досить актуальним завданням для дослідження. Особливо, якщо зважити на те, що означені процеси знаходили своє відображення на сторінках університетських видань, серед яких – досить знаний не лише на території підросійської України ХІХ – початку ХХ століття часопис – «Університетські вісті»¹³.

Цей часопис почав виходити в Київському Імператорському університеті Св. Володимира в 1861 році і систематично висвітлював різноманітні аспекти наукової й освітньої діяльності університету до 1917 року. У структурі журналу були як офіційні відомості про різноманітні напрями діяльності професорсько-викладацького складу, так і неофіційні, у тому числі наукова хроніка, матеріали засідань наукових співтовариств та ін. При цьому університет Святого Володимира знаходився в унікальному становищі щодо того, що мав власне друковане видання, що акумулювало всі відомості про розвиток цього навчального закладу упродовж більш як

⁷ Теорія і практика організації неформальної освіти молоді : [Навчальний посібник] / Надія Павлик. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 162 с.

⁸ Терьохіна Н. О. Особливості розвитку неформальної освіти в Україні / Н. О. Терьохіна // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – С.79-87.

⁹ Ткач Т. В. Розвиток особистості засобами неформальної освіти / Тамара Володимирівна Ткач. – [Електронний ресурс]. Режим доступу http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2008_15/sb15_72.pdf.

¹⁰ Colley H. Informality and formality in learning / Colley H., Hodkins P., Malcom J. — London : Learning and Skills Research Centre, 2003. – 88 p.

¹¹ Federighi P. Non-formal Education : [Glossary of Adult Learning in Europe] / P. Federighi. — Hamburg : UNESCO Institute for Education, 1999. — 130 p.

¹² Livingstone D. W. Adults informal learning: definitions, findings, gaps and future / Livingstone D. W. // Nall Working Paper. – №21. — 2001. – 49 p.

¹³ «Университетские известия» - рос.

півстоліття. Зазначимо, що схоже видання мав і Харківський університет; воно виходило під назвою «Протоколи засідань Ради Імператорського Харківського університету» (1863-1873), однак мало більш обмежену тематику публікацій, зосередившись переважно на офіційній хроніці діяльності університету¹⁴. Третій з університетів на території підросійської України – Новоросійський – видавав «Записки Імператорського Новоросійського університету» (з 1867 року), проте публікував їх нерегулярно і матеріали мали переважно офіційний характер у вигляді відгуків на наукові праці чи звітів про наукові дослідження.

2. ФОРМИ І ТИПИ ПОЗАУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВІСТІ»

У підсумку, якщо взяти до уваги подані в журналі «Університетські вісті» на початку ХХ століття повідомлення та публікації, можемо констатувати, що поза формальними основами навчання в університетах досліджуваного періоду реалізувалися такі форми позауніверситетської /неформальної освіти для молоді і дорослих та відповідні форми здійснення наукових досліджень, що не регламентувалися університетськими статутами:

1. Відрядження студентів і викладачів університетів за кордон з науковою чи освітньою метою;
2. Просвітницька діяльність наукових та освітніх товариств університетів;
3. Підготовка до проведення різноманітних конкурсів наукового і науково-популярного характеру, що мотивують неформальні способи отримання знань та вмінь студентами університету.

Окреслені вище типи позауніверситетської (неформальної) освіти та їх класифікація, безперечно, є дещо умовною, оскільки досить складно співвіднести сучасне визначення неформальної освіти з реальними умовами її функціонування на початку ХХ століття. Так, це визначення нині відправляє нас до таких дефініцій, як «альтернатива», «деінституалізація», «навчання упродовж життя» та ін. Здобуття знань у межах неформальної освіти не передбачає, як правило, надання відповідних сертифікатів, що визнаються державою; завданнями сучасної неформальної освіти, водночас, є розвиваюча, навчальна, профадаптаційна, громадянська, дозвіллова, психологічна¹⁵.

Виокремлення названих вище історичних видів позауніверситетської (неформальної освіти) має досить відносний і обмежений характер і ґрунтується на вибіркового аналізі текстів друкованого видання Імператорського університету Св. Володимира початку ХХ століття. Зауважимо, що цей університет, що перейняв традиції славнозвісного Кременецького ліцею, а заодно і значну частину його кадрового потенціалу та обладнання, було засновано у 1833 році указом Миколи I. Він став другим після Харківського університету, фундованим на території підросійської України ХІХ століття. На початку ХХ століття в університеті навчалися близько 2400

¹⁴ Протоколы заседаний Совета имп. Харьковского университета // Русская периодическая печать (1702—1894): Справочник / Под редакцией А. Г. Дементьева, А. В. Западова, М. С. Черепанова. — М. : Гос. изд-во политической литературы, 1959. — 835 с., с. 444.

¹⁵ Овчаренко С. Г. Неформальна освіта [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.kdu.edu.ua/.../files/.../ovcharenko.doc.

студентів, викладали знані вчені – філософи, юристи, філологи, історики, медики тощо. Університет мав свою наукову бібліотеку, одну з кращих в Російській імперії (більш як півмільйона томів), архів древніх актів, дві обсерваторії, чотири факультетських клініки, ботанічний сад, патологоанатомічний інститут, дев'ять спеціалізованих наукових лабораторій¹⁶. Водночас така потужна наукова та навчальна база університету не заперечувала, а навіть заохочувала студентів і викладачів до поглиблення знань і вмінь поза офіційними програмами університету.

ОХАРАКТЕРИЗУЄМО БІЛЬШ ДЕТАЛЬНО ВИЗНАЧЕНІ ВИЩЕ ВИДИ ПОЗАУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ (НЕФОРМАЛЬНОЇ) ОСВІТИ, ХАРАКТЕРНІ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТУ Св. ВОЛОДИМИРА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.

1. ВІДРЯДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ УНІВЕРСИТЕТІВ ЗА КОРДОН З НАУКОВОЮ ЧИ ОСВІТНЬОЮ МЕТОЮ

Наукові відрядження студентів та викладачів університетів у ХІХ – на початку ХХ століття до інших вищих навчальних закладів як в імперії, так і за кордоном, було досить поширеною практикою. Використовуючи сучасну термінологію, академічна мобільність студентів і науковців того часу була досить активною; студенти використовували такі виїзди для ознайомлення з системою вищої освіти за кордоном, для поглиблення своїх знань з того чи іншого предмету. Викладачі обмінювалися досвідом науково-дослідницької діяльності, відвідували лекції своїх колег із інших університетів, користувалися можливостями наукових бібліотек у всьому світі. Водночас такі виїзди давали можливість отримувати знання і вміння на неформальному рівні – додаткових, не передбачених програмою перебування занять, особистого спілкування тощо.

Публікації в журналі «Університетські вісті» досліджуваного періоду подають численні приклади таких виїздів з метою отримання як формальної, так і неформальної освіти за кордоном. Так, у грудні 1907 року журнал «Університетські вісті» опублікував об'ємний матеріал професора Олексія Коротнєва «Звіт про діяльність Вілла-Франкської Зоологічної станції за 1905-1906 рр.»¹⁷. Означена станція, заснована у 1886 році, знаходилася поблизу Ніцци і належала Київському університету Св. Володимира. На станції велися переважно фауністичні дослідження, що приваблювали туди значну кількість обдарованої студентської молоді, а також знаних учених різних університетів Російської імперії. За 20 перших років існування станції її відвідали близько 400 дослідників, які поглиблювали свої знання з різних галузей наук, що далеко не завжди було пов'язано з їх безпосередньою навчальною чи викладацькою діяльністю, серед них: В.Ріхтер, студент Страсбургського університету; М.Фернандез, доктор зоології Гейдельберзького університету; С.Гюнтер, професор з Фрейбурга; Ю.Белоголовий, студент Московського університету; Н.Серебрєнікова, студентка Цюрихського університету, М.Гомпель, студент Сорбонни, та ін.¹⁸ Студент А.Міно́р після перебування на станції писав у своєму звіті: «Перебував тут з 23 березня до 18 квітня. Вивчав практично сальп, медуз; зробив із них кілька мікроскопічних препаратів; потім анатомував морських зірок, їжаків, голотурій і молюсків»¹⁹. Дослідник

¹⁶ Сейко Н.А. Добродійність у сфері освіти України у ХІХ – на початку ХХ століття: монографія / Н.А.Сейко. - Житомир: Вид-во ЖДУ, 2006. – 448с.

¹⁷ Коротнєв А.А. Отчет о деятельности Вилла-Франкской Зоологической станции за 1905-1906 гг. / А.А.Коротнєв // Університетские известия. - №12. – 1907. – С.1-84.

¹⁸ Там само, с. 44.

¹⁹ Там само, с.47.

Володимир Лєпшошкін відзначав: «Метою моєї поїздки було продовження моїх досліджень морфології і початкових стадій розвитку *Saccosigrus*, розпочатих мною тут три роки тому»²⁰. Дослідник Р.Мінкевич з Варшави так писав про своє прагнення здобувати нові знання на станції: «Прокинулись заглухлі раніше почуття дослідника, схиленого з любов'ю над маленькою сплячою брунькою на безмежному дереві науки, в пристрасному очікуванні, коли вона – ця брунька – розквітне, зігріта й осяяна світлом його дослідження... я вдячний станції за те, що вона повернула мені втрачену здатність захоплюватися науковою працею»²¹.

Почасти такі наукові дослідження давали можливість самостійно вивчити певний навчальний курс і потім успішно скласти відповідні іспити поза офіційним процесом навчання в університеті. Так сталося зі студенткою Цюріхського університету Н.Серебреніковою, яка записала після перебування на станції: «Метою моєї поїздки до Вілла-Франки було прагнення пройти тут частину повного практичного курсу із загальної зоології, оскільки я не мала можливості пройти його в університеті»²². Деякі студенти і дослідники взагалі пропонували запровадити на станції неформальні навчальні курси для бажаючих поповнити свої знання: «Покидаючи станцію, повністю приєднуюся до думки багатьох друзів про бажаність, і навіть необхідність ввести на станції проєктовані курси для осіб, котрі вперше приїжджають на морську зоологічну станцію»²³. Справедливості заради варто відзначити, що такого роду освіта вимагала певного впорядкування, оскільки її неформальні засади складно врегульовувалися в тодішньому освітньому просторі: «заведені на більшості зоологічних станцій порядки виявилися непридатними у нас з тієї причини, що приїжджа публіка неоднорідна: з одного боку, працюють такі люди, як наприклад, Бовері, Циглер, Гербст та ін., з іншого боку, молоді люди, абсолютні новачки в науці, першокурсники російських та зарубіжних університетів»²⁴.

Зарубіжні відрядження студентів та викладачів університетів, з першого погляду, мали почасти суто формальний характер – були покликані вдосконалити той чи інший навчальний курс, поглибити знання студента тощо; однак насправді в умовах навчального процесу зарубіжного університету чи й поза його межами студенти і викладачі поповнювали свої знання й навички науково-дослідної діяльності неформально, в процесі наукових дискусій, неформальних комунікацій тощо. Так, магістрант університету Св. Володимира О.Жилін у ході свого перебування в Гейдельберзькому університеті (1907 р.) передбачав, з одного боку, поповнити свої знання з історії розвитку конституційних установ у світі, з іншого – ознайомитися з постановкою навчального процесу у німецьких університетах. З цією метою магістрант відвідував лекції кількох професорів означеного університету (поза навчальним планом, очевидно) і вивчав різноманітні джерела в університетській бібліотеці. При тому О.Жилін зазначає, що він небагато нового дізнався з курсу лекцій професора Еллінека, які відвідував за власним бажанням, тому що перед цим читав його роботи²⁵. Магістрантові доводилося самому домовлятися з професорами університету про відвідання їхніх лекцій, оскільки це не було передбачено програмою його

---

²⁰ Там само, с.52.

²¹ Там само, с.59.

²² Там само, с.61.

²³ Там само, с.65.

²⁴ Там само, с.82.

²⁵ Отчет, предоставленный Юридическому факультету о командировке на летний семестр в заграничный университет // Университетские известия. – 1908. - №1. – С.1-17., с.7.

перебування і мало характер неформальної освіти: «Понад заплановані курси я взяв дозвіл у професора Шредера, котрий викладав історію германського права і професора Віндельбанда, що викладав історію грецької філософії і логіку, відвідати кілька їхніх лекцій»²⁶. За ці додаткові неформальні зустрічі з відомими вченими доводилося вносити окрему плату: «Крім лекцій, я відвідував практичні заняття професорів Еллінека і Аншюца... На них треба було записуватися окремо, і вартували вони досить дорого (20 марок, тобто по 10 марок за тижневий час...)»²⁷. З метою поповнення своїх знань під час зарубіжної поїздки магістрант також відвідував засідання австрійського рейхстагу (цілком випадково домовившись про це з одним із депутатів), про що й написав у звіті: «Під час цих дебатів мені вдалося вислухати кількох прекрасних ораторів з середовища тієї чи іншої партії...»²⁸; відвідав він також Віденський університет і його бібліотеку, де вивчав освітню політику і методику викладання як наукові дисципліни.

2. ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ ТА ОСВІТНІХ ТОВАРИСТВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОШИРЕННЯ ЗНАТЬ НЕФОРМАЛЬНИМ СПОСОБОМ

Вчені товариства університетів України впродовж їх імперського періоду існування мали перед собою кілька основних завдань, серед яких було поглиблене вивчення окремих наукових проблем, до чого залучалися як викладачі, так і студенти університетів. Так, «Університетські вісті» у 1905 році писали про діяльність свого Фізико-Математичного Товариства, яке налічувало більш ніж 200 постійних членів; серед наукових дискусій, що проводилися у цьому науковому товаристві (у них могли брати участь не лише студенти і викладачі, а й запрошені бажачі), згадувалися «Про конуси третього порядку» (Д.Граве), «Залежність теорем стереометрії від аксіом паралельних» (М.Столяров), «Давньогрецький абак і його значення у питанні про походження сучасної арифметики» (М.Бубнов), «До задачі про три тіла» (М.Воронець), «Явище оптичного резонансу в чистих і колоновидних прошарках анілінових фарб» (О.Зарубін) та ін.²⁹

Крім наукових товариств, що мали поширювати серед студентів та інших бажачих наукові знання, популярністю користувалися т.зв. «семінарії» – додаткові заняття, понад заплановані програмами навчання. Метою таких занять було надання студентам додаткових відомостей про наукові проблеми, що не були прямо пов'язані з їхньою майбутньою професією; так, значною популярністю в університеті Св. Володимира користувалася «Психологічна Семінарія», яка мала в своєму розпорядженні спеціальну бібліотеку, а бажачих брати участь у семінарії було достатньо – не лише з історико-філологічного, а й інших факультетів університету³⁰. Крім такої форми надання неформальних освітніх послуг, студенти могли скористатися також освітнім потенціалом «Історико-філологічної семінарії, кабінету вишуканих мистецтв та мінц-кабінету»³¹. Так, Історико-філологічна семінарія мала в своєму розпорядженні «1) словники, енциклопедії,

²⁶ Там само, с.9.

²⁷ Там само, с.13.

²⁸ Там само, с.15.

²⁹ Отчет о деятельности Физико-Математического Общества за 1904 год (с приложениями) // Университетские известия. – 1905. - №10. – С.1-72., с. 9-15.

³⁰ Отчет о состоянии и деятельности Императорского Университета Св.Владимира в 1903 году // Университетские известия. – 1904. - №7. – С.1-51.

³¹ Там само, с.11.

бібліографічні покажчики, огляди літератури з різних відділів історико-філологічних наук і т.п.; 2) зібрання джерел, кращі критичні видання пам'яток, карти, палеографічні знімки і т.п.; 3) праці, що вміщували в собі огляди цілих відділів науки і 4) найважливіші спеціальні монографії»³².

Безпосередню науково-дослідницьку діяльність у неформальній формі провадили вчені товариства університету Св. Володимира. У 1905 році їх налічувалося 8: Історичне товариство Нестора Літописця, Київське товариство натуралістів, фізико-математичне товариство, юридичне товариство, фізико-медичне, акушерсько-гінекологічне, психіатричне, сифілідологічне й дерматологічне товариства³³. Означені товариства представляли результати наукових пошуків, що виходили поза межі навчальних дисциплін, які вивчалися студентами університету. У 1905 році таких проектів було подано на розгляд членів товариств більш як п'ятдесят; крім того, товариства готували і публікували спільні наукові праці, як-от: «Вказівник російської літератури з математики, чистих і прикладних природничих наук за 1900 рік»³⁴. Неформальний характер освіти і наукових досліджень у межах вчених товариств підкреслюється можливістю участі в їхній діяльності всіх бажаючих, що виявляли інтерес до науки. Як свідчать публікації в «Університетських вістях», «ці товариства, що сприяють розвитку науки, приваблювали значну кількість сторонніх осіб і встановлювали таким чином більш тісний зв'язок і живий обмін знань між Університетом і особами, що цікавляться науковими питаннями»³⁵. Університетські викладачі в деяких випадках і самі поглиблювали свої знання у неформальний спосіб, беручи участь в діяльності наукових спільнот, не пов'язаних прямо з діяльністю університету, як-от: Імператорського Технічного Товариства, Товариства Київських Лікарів, Товариства мистецтв і старовини, Церковно-Археологічного товариства та ін.³⁶

3. ПІДГОТОВКА ПРОВЕДЕННЯ РІЗНОМАНІТНИХ КОНКУРСІВ НАУКОВОГО І НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК МОТИВАТОРІВ НЕФОРМАЛЬНИХ СПОСОБІВ ОТРИМАННЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТАМИ УНІВЕРСИТЕТУ

Як свідчать публікації «Університетських вістей» початку ХХ століття, студенти університету могли брати участь у різного роду наукових змаганнях та конкурсах, які, з одного боку, були серйозним моральним стимулом для їх учасників, з іншого – спонукали студентів до самостійного пошуку знань неформальним способом. Так, у 1905 році таких конкурсів було кілька – в галузі історико-філологічних, фізико-математичних, юридичних наук. Підготовлені студентами проекти могли отримати золоту чи срібну медаль університету; серед переможців відзначено авторів наукових досліджень: «Вчення Канта про річ у собі», «Про Галицько-Волинський літопис як літературну пам'ятку», «Анатомічний склад зимових бруньок», «Санітарне дослідження рослинних консервів, що продаються на ринках м. Києва» та ін.³⁷ Підготовці означених наукових

³² Там само, с. 12.

³³ Там само, с. 39.

³⁴ Там само, с.40.

³⁵ Отчет о состоянии и деятельности Императорского Университета Св.Владимира в 1901 году // Університетские известия. – 1904. - №7. – С.1-72., с.21.

³⁶ Там само, с. 21.

³⁷ Там само, с.38.

проектів сприяла діяльність в університеті Св. Володимира двох студентських наукових гуртків при історико-філологічному факультеті – зі слов'язознавства та історико-етнографічній³⁸.

ВИСНОВОК

Обґрунтовані вище три основні можливості надання й отримання знань у неформальний (позауніверситетський) спосіб, притаманні університету Св. Володимира початку ХХ століття, свідчать про те, що зміст освіти в тодішніх українських імператорських університетах був досить стандартизованим, тому студенти і викладачі поповнювали свої знання в різноманітних наукових гуртках, вчених радах і товариствах, під час відвідин зарубіжних університетів та наукових осередків. Водночас зауважимо, що викладені у статті форми неформального отримання знань в університеті Св. Володимира представляли право кожного учасника освітнього процесу на розширення кола своєї обізнаності не лише в обраній галузі знання, але і в межах тих наукових проблем, які представляли науковий інтерес для студентів і викладачів.

Проведений аналіз позауніверситетських (неформальних) способів отримання й поглиблення знань на прикладі Імператорського університету Св. Володимира на початку ХХ століття здійснено на матеріалах журналу «Університетські вісті», що є об'єктивним і цілісним науковим джерелом історії університетів освіти не лише в контексті неформальної освіти, але й інших історико-педагогічних проблем, пов'язаних із університетською освітою в Україні підросійського періоду.

---

³⁸ Протоколи засідань состоящего при Университете св.Владимира студенческого кружка для занятий славяноведением // Университетские известия. – 1905. - №4. – С.1-25.

КОНЦЕПЦІЯ ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

ОЛЬГА САВИЦЬКА

МОЛОДША РІЗНОВІКОВА ШКОЛА ДЛЯ ДІТЕЙ ВІД 6 ДО 9 РОКІВ

АКТУАЛЬНІСТЬ. Сучасність із її неймовірно швидкими темпами технологічних, наукових та інформаційних змін стала викликом для системи навчання. Шкільна система нині вже не відповідає актуальному запиту суспільства і його потребам. Чимало батьків зіштовхнулися з нонсенсом: здобувати дійсно цінні, актуальні та перспективні знання/вміння/навички можливо винятково поза школою. При цьому, власне школа відбирає майже увесь час (враховуючи домашнє завдання, дитина витрачає на навчання не менше 12 годин щоденно) і всю енергію (навантаження дуже високе) учня. Батьки та діти змушені викроювати час для додаткових занять. Не дивлячись на те, що на гуртки та секції діти часто приходять вже втомленими, вони з задоволенням відвідують їх та демонструють успіхи. Тоді як обов'язкова школа викликає неприязнь, уроки оцінюються як нудні та нецікаві.

Існуюча система освіти створювалась за часів жорсткого інформаційного голодування та дефіциту джерел знань. У ті часи потреба заучувати інформацію була актуальною, але тепер вже – ні. Запам'ятовування фактів зараз є просто марнуванням часу, який можна було б витратити на те, щоб навчитися обробляти ці факти, фільтрувати інформацію, аналізувати тенденції, робити висновки. З впровадженням ЗНО аналіз ще більше поступився місцем заучуванню. Навчання стало цілком заточеним під успішну здачу тестування, хоча саме тестування – не більше, ніж показник точності короткотривалої пам'яті. Між тим, випускники не лише швидко забувають шкільну програму, але й мають в цілому низький рівень знань навіть із обраних профільних предметів. Практичні навички та необхідні для життя в суспільстві вміння відсутні взагалі. За невеликим винятком, шкільні відмінники являють собою ідеальних та слухняних виконавців, що гарно відтворюють заучений

матеріал та точно виконують канцелярські та бюрократичні вимоги. Більшість із них абсолютно не пристосовані до життя та здатні успішно функціонувати лише в середовищі, подібному за структурою до шкільного. Діти з нестандартним мисленням, незалежні та вольові особистості, яскраві індивідуалісти виявляються незручними для системи. Вони «заважають вчителю» та піддаються пресингу.

Сама професія вчителя за останні десятиліття знецінилася. Зараз вона має низький соціальний престиж та малу оплату. Через це, а також через високий рівень бюрократизації системи, відбувається відплив цінних та талановитих кадрів зі школи. Психологічний та ментальний портрет пересічного вчителя, що працює в державній школі, є протипоказанням для роботи з людьми, і тим паче – маленькими дітьми. Авторитарний стиль керівництва та імперативні методи управління не сприймаються дітьми, що ростуть в демократичних сім'ях. Це ще збільшує прірву між дітьми та вчителями. Навіть хороші спеціалісти належать до незахищених та вразливих верств населення. Вони не можуть відстояти себе, часто мають невлаштоване життя, проблеми на особистому поприщі, труднощі у взаєминах із власними дітьми. Тобто, не являються зразком для наслідування. Школа не приваблює сильних особистостей, за якими діти дійсно захочуть іти слідом.

Реформи носять досить поверхневий характер, вони не спроможні нести глибокі системні зміни. Адже система принципово застаріла в самому корені. Це той випадок, коли замість того, щоб ремонтувати наскрізь гнилу будівлю, потрібно поряд побудувати абсолютно нову, за останнім словом інженерної думки. А потім евакуювати жителів та знести аварійну споруду. Ідучи за цим принципом, необхідно створити достойну альтернативу середній освіті на локальному рівні, в міні-форматі. Протестувати, оцінити результат, продемонструвати його суспільству – аби потім перевести прецедент до розряду правила, впровадивши інноваційну освітню систему на загальнодержавному рівні.

Дана концепція увібрала в себе декілька підходів до освіти та адаптована саме до особливостей українського менталітету. Створюючи її, ми мали на меті описати гнучку, сучасну, гуманістичну школу, яка була б спроможна виховати емоційно здорову, повноцінну особистість, що уміє працювати з інформацією та здатна навчатися не лише в шкільні роки, а все своє життя.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОСТІР

Структура простору

<p>КІМНАТА АДМІНІСТРАЦІЇ. Вона ж – кімната для тет-а-тет розмов вчителя або психолога з дитиною.</p>	<p>КІМНАТА НАУКИ. У ній розташовані парти, крісла-мішки, інтерактивна дошка, смарт-телевізор, дошка для маркерів, зона експериментів, власноруч створені інформаційні плакати, глобуси, карти, терези, мікроскоп, початкові планшети тощо.</p>
<p>КІМНАТА ТВОРЧОСТІ. На стінах – шпалери-розмальовки, незавершені малюнки (що можна і треба завершити). У вільному доступі – різноманітні матеріали для творчості: олівці, фломастери, сангіна, фарби, бісер, пластилін, глина, тісто. Музичні інструменти: барабани, ханг, варган, сопілки тощо. Матеріали для моделювання та конструювання: конструктор звичайний, магнітний, конструктор-«липучки», лего, конструктор дерев'яний, мозаїки, пазли і т.д.</p>	<p>КІМНАТА ІГОР. Тут зібрані різні ігри: шахи, шашки, дженга, нарди, карти, монополія, інтелектуальні лабіринти, sudoku, кості. Крім того, у цій кімнаті в наявності є матеріали, з яких діти можуть самі створювати ігри. Кімната зонована таким чином, що у ній зручно проводити всілякі чемпіонати, брейринги, дискусії, презентації і т.д. Крім того, саме в цій кімнаті передбачене вільне та безпечне місце для рухливих занять. Тут м'яка підлога, на якій можна проводити заняття з бебі-йоги, айкідо і т.д.</p>
<p>КІМНАТА ВІДПОЧИНКУ. Телевізор + мультимедійна бібліотека фільмів та навчальних мультиків (наприклад, «Пін код»). Відкриті стелажі з книгами та енциклопедіями. Крісла-мішки, лежанки, стільці.</p>	<p>КУХНЯ-СТУДІЯ. Обладнана безпечним для дітьми чином. Місце для обідів, перекусів, чайних перерв. А також – кулінарних експериментів.</p>
<p>МАЙСТЕРНЯ (на вулиці). Обладнана безпечно для дітей. Тут у вільному доступі грубі та масивні (дерево, шини, канати тощо) або мазкі (глина) матеріали.</p>	<p>АЛЬТАНКА-СЦЕНА (на вулиці). Зона для бесід, літнього театру, тренінгів тощо.</p>

Ми хочемо відійти від стандартного планування шкільного простору: довгих коридорів із кабінетами обабіч. Навчальний простір має бути навчальним на кожному квадратному метрі. Потрібно створити педагогічне середовище, що буде стимулювати допитливість та пошуковий інтерес дитини, навіть якщо вона від початку не мотивована на навчання. Щось все-одно приверне її увагу, захопить, втягне в діяльність. Open space, в кожному куточку якого кипить бурхлива

діяльність, створює атмосферу, що стимулює учня приєднатися до процесу. У всіх приміщеннях, коридорах, на вулиці – постійно щось відбувається. І навіть якщо дитина вирішить усамітнитись у кімнаті тиші – там її чекають книги, енциклопедії, настільні ігри, головоломки, науково-популярні фільми тощо. Тобто, організація навчального простору не залишає дитині шансів не вчитися.

14 ПРИНЦИПІВ ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

- 1. НАВЧАННЯ НЕ ПОВИННЕ ПОЗБАВЛЯТИ ДИТИНСТВА.** Дитинство – час ігор, дружби, відкриттів, захопливих пригод та захопливих фантазій. Дитині притаманна зацікавленість у новому – і навчання повинне базуватися на емоційному включенні в процес. Навчання повинне бути цікавим для всіх його учасників, включаючи вчителя. Воно повинно подобатись учням, але такий підхід **не передбачає** розважального характеру діяльності, відмежування від необхідності прикладати зусилля та систематизувати їх.
- 2. НАУКА ПОВИННА ДИВУВАТИ ТА ВРАЖАТИ.** Практика – дарувати радість відкриття і гордість творця. Творчість – бути полігоном для реалізації найсміливіших задумів.
- 3. ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЗАМІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ/КОНТРОЛЬНИХ/ЕКЗАМЕНІВ.** Зворотний зв'язок з учнем з приводу його успішності відбувається віч-на-віч. Прогрес оцінюється не відносно інших, а з огляду на індивідуальний потенціал та ритм кожного. Орієнтація не на засвоєння теоретичних знань, а на успішність виконання міні-проектів. Діти втягуються в навчання, неначе в гру. За реалізацію проекту / виконання корисної справи / перемогу в змаганнях діти отримують щось на кшталт фішок / балів. Накопичені фішки можна обмінювати на певні блага, можливості, призи (наприклад, похід в Експериментаріум, МК по програмуванню і т.д.). Накопичення певної кількості балів дає можливість переходити на новий рівень, отримувати задачі більшої складності, дає доступ до самоврядування, можливості займати лідируючі позиції тощо.
- 4. ІНТЕГРАЛЬНІ ПРОЕКТИ ЗАМІСТЬ КЛАСНО-УРОЧНОЇ СИСТЕМИ.** У реальному житті різні галузі знань не відокремлені одна від одної. Інтегральні заняття поєднують теоретичні дисципліни та практичні заняття в рамках єдиного короткотривалого проекту. Наприклад, щоб побудувати будиночок, потрібно математично розрахувати необхідну кількість деревини, виробити практичне вміння працювати з природними матеріалами та задіяти проектно-інженерну уяву.

Таким чином, діти дуже скоро можуть наглядно оцінити результати своїх зусиль. Вони бачать кінцеву мету, вона не абстрактна, а цілком конкретна. Один день – одна тема, представлена розмаїттям форм (наприклад, вивчаючи явища природи, одні діти зайняті малюванням, інші – пошуком інформації, ще хтось – фізичними експериментами; це різні заняття, об'єднані однією темою). Увага не розсіюється на 5-7 різних предметів. Діти мають змогу вільно обирати вид діяльності на сьогодні та брати участь у формуванні робочої групи. Щоб реалізувати проект, діти повинні знайти потрібну інформацію. Таким чином, джерелом пошукової активності стають самі діти. Вони можуть спитати поради у вчителя, звернутися до енциклопедії, фільму, гуглу. Для цього, в свою чергу, вони повинні навчитися читати, друкувати, шукати і т.д. У межах проектної роботи учні діляться на групи, де діяльність кожного учасника відрізняється від діяльності інших та заснована на його особистих талантах та особливостях. Хтось організовує роботу, хтось робить написи, хтось малює, хтось вирізає зображення, хтось потім презентує і т.д. Старші діти отримують складніші завдання, молодші – простіші. Але оскільки всі включені в діяльність – абсолютно всі засвоюють тему. Кожен отримує індивідуальне завдання в рамках групової роботи, і це завжди відповідає його актуальним потребам. Поступово загальна та структурна складність проектів збільшується, як і час, потрібний на їх виконання. Таким чином, діти вчать плануванню і тайм-менеджменту.

5. **РІЗНОВІКОВІ ГРУПИ.** Не існує 1,2 і 3 класів. Групи формуються на проект або заняття. Старші та молодші виконують різні ролі. Старші беруть «шефство» над молодшими, виховуючи в собі відповідальність. Молодші мають можливість пасивно, граючись, вбирати знання. Перехід до наступного рівня з вищим рівнем допуску відбувається через гейміфікацію, а не за віком.
6. **ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД.** Особистісний підхід здійснюється через аналіз потенціалу та психологічних особливостей кожного учня. Складаються програми індивідуального розвитку, які допомагають вчителю спрямувати дитину в правильне русло: комусь дати поглиблене вивчення, комусь – задачки з секретом, комусь – більш творчі завдання тощо. На основі особистісного підходу також відбувається рольовий розподіл у групах, що допомагає розкрити не лише когнітивні можливості, але й особистісні нахили. Крім того, індивідуальний підхід досягається гнучкістю навчальної програми. Вчителі постійно відслідковують навчальну динаміку та корегують обрані методи роботи з учнями.

7. **СВОБОДА ВИБОРУ.** Кожен день надає різноманіття форм засвоєння теми. На початку дня вчителі оголошують тему та альтернативні форми її засвоєння (міні-проекти). Діти приєднуються до тієї чи іншої групи, або не обирають жодної. Діяльність кожної групи спрямовує педагог. Діти, які не обрали жодної, можуть пасивно спостерігати за роботою проектних груп, піти в кімнату тиші, майстерню (де також є педагог) тощо. Таким чином, навчальна робота спрямовується відповідно до інтересу дитини. Свобода в даному випадку не передбачає вседозволеності або відсутності дисципліни. Свобода – це вміло організована альтернатива, коли кожна дитина має змогу обрати щось для себе.
8. **АКТИВНЕ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ.** Середовище спонукає спробувати, взяти участь, проекспериментувати, вивчити, вникнути, дізнатися. Щось постійно привертає увагу дитини. Всі матеріали, книги, глобуси, інструменти – в прямому і вільному доступі для дітей. Немає потреби змушувати дитину «сидіти на уроці», оскільки найперший розрахунок йде на мимовільну увагу.
9. **ВІДСУТНІСТЬ ЛІТНІХ КАНІКУЛ. НАВЧАННЯ КРУГЛИЙ РІК.** Літо – пора активації всіх систем. Час для походів, експериментів, досліджень, рухливих ігор. Пропускати цей період, а потім вимагати активності взимку – неприпустимо. Натомість, найбільші канікули є сенс зробити в період спалаху інфекційних хвороб – взимку, задавши «самостійне читання» додому. Адже взимку тіло людини більш пасивне та скуте – хороша можливість для знайомства з літературою та перегляду навчальних фільмів. Навчання в різні пори року має свої відмінні особливості – осінні заняття відрізняються від літніх. Зимові – від весняних.
10. **НАВЧАННЯ ПОВНИЙ РОБОЧИЙ ДЕНЬ (ДЛЯ ТИХ, ХТО НЕ ВІДВІС ВЕЧІРНІ ГУРТКИ ТА СЕКЦІЇ).** Жодних домашніх завдань діти не отримують: вся робота відбувається безпосередньо в навчальний день. При цьому навантаження розподіляється на цілий робочий день. Посередині дня – велика перерва (близько години), під час якої діти можуть відпочивати, грати або самостійно ініціювати певні заняття, підходити до вчителя з запитаннями. Це потрібно для того, щоб діти вчилися самостійно вирішувати, чим їм зайнятися. Наразі більшість випускників шкіл не демонструють ніякої проактивності, тому що звикли до того, що їм завжди хтось вказував, що робити. Так формується не лише свобода особистості, але й самостійність, вміння розпоряджатися вільним часом. Нудьга стимулює пізнавальний

інтерес та пошукову активність, що і є однією з найважливіших цілей цієї школи.

11. **РИТМИ І ТАКТИ. «ВДИХ І ВИДИХ».** В реальному житті людина рідко спроможна довгий час витримувати високе навантаження без зниження продуктивності. У фізичній культурі, а особливо – йозі, існує принцип «напруження-розслаблення», «вдих-видих». Один день – активна концентрація, ментальне напруження, високий темп роботи. Наступного – переключення на більш розслаблену, медитативну діяльність. Один день – активна фізична діяльність, чимало подій та вражень. Наступного – монотонна тиха праця. Таким чином діти не перевантажуються, а також вчаться відчувати і контролювати власні ритми. До того ж, постійна зміна діяльності робить навчання різноманітним, непередбачуваним, цікавим. Завжди присутня інтрига, що не дає занудьгувати.
12. **ВЧИТЕЛЬ – НАСТАВНИК, МЕНТОР,** спрямовуюча рука. Він – стимул для учнів, взірець, приклад. Він сам постійно вчиться і робить відкриття спільно з дітьми, замість того, щоб прорікати з висоти свого п'єдесталу. Він гнучкий, активний, творчий, завжди у пошуках.
13. **САМООРГАНІЗАЦІЯ ТА ДОСТУП ДО САМОВРЯДУВАННЯ.** Учні поступово вчаться керувати своїм часом, ресурсами, самостійно організовувати роботу в групах, створюють правила та контролюють їх виконання, призначають старших. Гейміфікація визначає групових лідерів, які отримують можливість представляти інтереси інших.

Цей проект ляже в основу експериментальної школи в Ірпіні.

ВИВЧЕННЯ І ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ І ЗАКЛАДІВ

ОЛЬГА ІЛЛІНА

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА,
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ, КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Для випускників спеціальності 231 «Соціальна робота» особливий інтерес становлять методи оцінки якості таких об'єктів, як соціальне обслуговування, соціальне забезпечення, соціальне страхування населення. Вимірювання та оцінка якості соціальної сфери суспільства безпосередньо гарантує підвищення якості життя людей. Кількісне відображення будь-якого досліджуваного соціального феномена спирається на вимір, а отже – вимагає застосування математичних методів. Значною мірою представляє інтерес вимірювання оцінка ефективності діяльності таких соціальних установ і закладів: територіальні центри соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, центри соціальних служб для молоді, центри зайнятості, центри професійної, медичної та соціальної реабілітації інвалідів, притулки для неповнолітніх, центри соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх, будинки нічного перебування бездомних громадян, центри обліку бездомних громадян, соціальні готелі, центри соціальної адаптації тощо. Учасникам було запропоновано ознайомитись з діяльністю будь-якого соціального закладу, вивчити його звітну документацію і на основі цього сформулювати і розв'язати **кваліметричну задачу**.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Магістри першого року навчання, 9 осіб, які не тільки вивчали досвід діяльності соціальних установ і закладів України, але й на основі рекомендацій щодо шкали оцінки якості соціальних послуг (Наказ МСП України від 27.12.2013 року) оцінювали якість надання соціальних послуг.

**ПРОЕКТ ТРИВАВ УПРОДОВЖ
ЧОТИРЬОХ МІСЯЦІВ
(БЕРЕЗЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ
2018 РОКУ)**

ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

МЕТОЮ проекту є поглиблення професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери, формування у них компетенцій, необхідних для діяльності в системі соціального обслуговування та соціальної допомоги в Україні.

Основними
ЗАВДАННЯМИ
проекту є:

- 1) вивчення системи надання соціальних послуг в Україні, законодавчої та нормативно-правової бази регулювання її якості;
- 2) визначення ролі стандартизації соціального обслуговування при оцінці якості соціальних послуг;
- 3) ознайомлення з державними стандартами щодо оцінки якості соціальних послуг;
- 4) виявлення індикаторів, які можуть бути рекомендовані для вимірювання діяльності соціальних установ і закладів.

РЕЗУЛЬТАТОМ проекту є не тільки *поглиблення знань* студентів у галузі стандартизації і вимірювання соціальних послуг, а й *розробка кваліметричних задач*, які можуть бути використані на практичних заняттях із курсу «Соціальна кваліметрія і стандартизація соціальних послуг».

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ:

I. Підготовчий (березень 2018 р.).

Ознайомлення учасників проекту з основами кваліметричних досліджень, з можливостями доступу до інформаційної бази щодо діяльності соціальних установ і закладів України, законодавчими основами моніторингу їх діяльності. Розробка методики роботи учасників проекту зі звітною документацією соціальних установ і центрів.

II. Реалізаційний (квітень-травень 2018 р.).

Вивчення електронних версій звітів роботи обраних соціальних установ і закладів, аналіз інформації, представленої на сайтах даних

установ. Систематизація отриманого матеріалу та створення збірника кваліметричних задач.

III. Інформаційно-оцінювальний (червень 2018 р.).

Проведення семінару з метою обговорення і розповсюдження набутого досвіду. Організація відкритого доступу всіх бажаючих для ознайомлення із сформульованими кваліметричними задачами, методами їх розв'язання.

ПРИКЛАДИ ЗАДАЧ:

1. У територіальному центрі соціального обслуговування Голосіївського району міста Києва було організовано та проведено внутрішній моніторинг та оцінку якості соціальних послуг. Для вивчення думки щодо якості надання послуг було опитано відділення денного перебування, у якому обслуговується 210 осіб, але в опитуванні взяло участь 200 осіб. Результати опитування засвідчили той факт, що 150 осіб позитивно оцінюють роботу надавачів послуг. Оцініть якість роботи територіального центру за критерієм «результативність».

2. У територіальному центрі соціального обслуговування Голосіївського району була проведена оцінка якісних показників соціальних послуг, що передбачені Державним стандартом за напрямками:

- Адресність та індивідуальних підхід;
- Результативність;
- Своєчасність;
- Доступність;
- Повага;
- Професійність.

Всього було опитано 200 осіб, за першим напрямом задоволеними залишилися 200 осіб, за другим – 130, за третім – 80, за четвертим – 180, за п'ятим – 150, за шостим – 190, за сьомим – 185. Оцініть кожен критерій опитування та порівняйте їх за критерієм результативності.

3. Оцініть та порівняйте кількість задоволених отримувачів соціальних послуг у двох територіальних центрах. У Симельничівському територіальному центрі соціального обслуговування було здійснено внутрішній моніторинг та оцінку якості соціальних послуг догляду вдома, у яких узяли участь 389 отримувачів соціальних послуг догляду вдома. 280 з них вважають послуги доступними та відкритими. У територіальному центрі Голосіївського району міста Києва було опитано 200 осіб, серед яких 150 осіб позитивно оцінюють роботу центру. Порівняйте якість роботи територіальних центрів.

4. У територіальних центрах соціального обслуговування Голосіївського району міста Києва та Симельничівському територіальному центрі соціального обслуговування було здійснено оцінку якості за критерієм «своєчасність». У першому центрі було опитано 200 осіб, серед яких 80 залишилися задоволеними. У другому центрі було опитано 389 осіб, серед яких задоволеними залишилися 289. Оцініть та порівняйте рівні надання соціальних послуг двох центрів за критерієм «своєчасність».

5. Порівняйте рівень надання соціальних послуг двох територіальних центрів соціального обслуговування. У територіальному центрі Дворачівського району обслуговуються 725 громадян, серед них задоволені обслуговуванням – 483 особи, а в територіальному центрі м. Києва обслуговуються 56 клієнтів, з них задоволені послугами – 50 осіб.

6. Територіальний центр соціального обслуговування Маньківського району провів опитування серед 162 осіб, 50 з яких були задоволені якістю надання послуг за показником адресності та індивідуального підходу. У територіальному центрі Єланецького району було опитано 92 особи, з яких 20 були задоволені якістю надання соціальних послуг. Оцініть та порівняйте якість надання соціальних послуг двох територіальних центрів. Що можна запропонувати для покращення даного показника?

7. Територіальний центр соціального обслуговування Ізюмської міської ради провів опитування 190 отримувачів соціальних послуг. За показником результативності 15 отримувачів послуг не були задоволені повною мірою. За показником індивідуального підходу та адресності 20 отримувачів послуг були незадоволеними. Територіальний центр соціального обслуговування Київської міської ради опитав 167 громадян. За показником результативності 5 отримувачів були незадоволені якістю послуг. За показником індивідуального підходу 10 отримувачів послуг були незадоволені якістю послуг. Оцініть та порівняйте якість надання соціальних послуг двох центрів за вказаними показниками.

8. Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Дворачівського району здійснив опитування 185 осіб, з яких 79 осіб були задоволені якістю надання послуг за показником «доступності та відкритості». У територіальному центрі соціального обслуговування Печерського району міста Києва було опитано 202 особи, з яких 118 осіб були задоволені якістю надання соціальних послуг. Оцініть та порівняйте якість надання соціальних послуг двох територіальних центрів. Що можна запропонувати для покращення даних показників?

9. До Житомирського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді впродовж 2 місяців надійшло 843 повідомлення, на які необхідно терміново відреагувати. Через брак спеціалістів та персоналу в ЖЦСССДМ працівники центру не змогли своєчасно відреагувати на 349 повідомлень. Оцініть якість роботи Житомирського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за критерієм «своєчасність» в наданні соціальних послуг.

10. Упродовж року Територіальний центр соціального обслуговування Дворачівського району надав соціальні послуги 623 клієнтам, з яких 441 клієнт залишився задоволеним якістю надання соціальних послуг вдома. Територіальний центр соціального обслуговування Печерського району упродовж року обслужив 723 особи, з яких 523 особи залишились задоволеними роботою центру. На основі рекомендацій щодо шкали оцінки якості соціальних послуг (Наказ МСП України від 27.12.2013 року) оцініть якість надання соціальних послуг за вказаним критерієм кожним центром.

ВІДОБРАЖЕННЯ ЦІННОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВЗАЄМНОМУ ПОРІВНЯННІ

АЛЛА ГОНЧАРЕНКО

ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА, КАФЕДРА МЕТОДИКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Актуальність: в освіті загалом та у початковій школі зокрема відбуваються зміни, і дошкільна освіта має реагувати на них вже сьогодні. Вихідні позиції змін мають ґрунтуватися не лише на кращих практиках, а й бути результатом вивчення досвіду інших країн. Контекст державотворення передбачає долучення до процесу широким кіл громадськості, фахівців галузі.

ІНІЦІАТОРИ / СПІВОРГАНІЗАТОРИ ПРОЕКТУ

ОСНОВНА ІДЕЯ полягає у ознайомленні з досвідом дошкільної освіти Німеччини, зіставленні його з досвідом українського дошкілля, виділенні спільного, дотичного, відмінного шляхом організації широких дискусій.

Час впровадження проекту з неформальної освіти:
червень-грудень 2018р.

Громадська організація “KSF Vita e.V” (м. Дортмунд, Німеччина) та Асоціація директорів шкіл міста Львова за підтримки програми “Зміцнення взаємодії з громадянським суспільством країн Східного партнерства” Міністерства закордонних справ Німеччини.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Педагогічні працівники:
науковці, викладачі, керівники, вихователі-методисти та вихователі закладів дошкільної освіти; психологи, громадські активісти й журналісти;

Кількість – 36;

Вік – від 26 до 60 років;

Професійні або індивідуальні характеристики: фахівці, які критично ставляться до чинної системи дошкільної освіти, надають пріоритет свободі й

творчості педагога та особистісно орієнтованим формам організації життєдіяльності дітей;

► Напрями залучення до діяльності в проекті:

- аналітичний текст на тему “Цінності у дошкіллі України: пріоритети та механізми формування. Роль дошкільної освіти у формуванні системи цінностей дорослої людини”;
- участь у теоретико-практичному семінарі в м. Львів;
- ознайомлення із системою дошкільної освіти Німеччини;
- організація відкритих дискусій, присвячених цінностям дошкільної освіти України та Німеччини.

ЦІЛІ / ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

Розпочати широку дискусію, присвячену цінностям, які формує дошкільна освіта України, та ознайомити українських педагогів із цінностями німецької дошкільної освіти, що має посприяти реформуванню вітчизняного дошкілля.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ

у різних регіонах України проведено 29 дискусій, дискурсів, семінарів серед професорсько-викладацьких складів педагогічних інститутів, педагогічних колективів закладів дошкільної освіти, педагогів курсів підвищення кваліфікації, батьківства;

вийшли друком дві аналітичні статті;

внесено зміни до змісту навчальних модулів післядипломної педагогічної освіти;

внесено зміни до сфери прояву активності педагога та організації життєдіяльності дітей в умовах закладу дошкільної освіти.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ / ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Етапи проекту 2018 р.	Зміст проекту
червень	Реєстрація учасників. Подання аналітичного тексту “Цінності у дошкіллі України: пріоритети та механізми формування. Роль дошкільної освіти у формуванні системи цінностей дорослої людини”.
1 липня	Визначення журі 30 кращих текстів.

14-15 липня	Презентація авторських текстів. Теоретично-практичний семінар. Участь у дискусіях.
30 липня	Відбір 12 учасників для ознайомлення із системою дошкільної освіти Німеччини.
23-30 вересня	Ознайомлення з основними моделями німецьких дошкільних закладів (м. Дортмунд).
листопад	Подання другого аналітичного тексту «Порівняння цінностей дошкільної освіти України і Німеччини».
листопад-грудень	Проведення відкритих дискусій щодо зіставлення цінностей дошкільної освіти України та Німеччини. Підготовка Звернення до місцевих виконавчих органів, Міністерства освіти і науки України щодо врахування аналітичних висновків масових заходів.
грудень	Оголошення переможців — автора кращого тексту та кращого організатора дискусії.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ЗАХОДІВ ПРОЕКТУ

- Конференція «Нова школа – новий дитячий садок». Тема: «Збалансованість складників розвивального середовища: цілісність та розгортання особистісного буття дитини дошкільного віку» (м.Київ).
- Дискусія «Дошкільна освіта Німеччини та України у зіставленні: розвивальний простір, сфери прояву активності педагога, гіпотеза розвитку дитини» (м. Київ).
- Дискурс «Цінності вітчизняної та німецької дошкільної освіти: подібне, дотичне, відмінне» (м. Київ).
- Методологічний семінар «Цінності вітчизняної та німецької дошкільної освіти у зіставленні: сфери прояву активності педагога, гіпотеза розвитку дитини, очікувані освітні результати» (м. Київ).Тема навчального модуля: «Цінності німецької освіти як світогляд та алгоритм педагогічної дії» (м. Київ).
- Круглий стіл «Цінності як система координат для побудови дошкільної освіти в дії» (м. Кропивницький).
- Дошкільна освіта Німеччини та України у зіставленні: родина, педагог, дитина» (м. Суми).
- Дискусія «Цінності вітчизняної та німецької дошкільної освіти у зіставленні (м.Херсон, Херсонська обл.).

**ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР
УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**ОКСАНА КРАВЧЕНКО, НАТАЛЯ КОЛЯДА,
АЛЛА ВОЙТОВСЬКА**

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

АНОТАЦІЯ

Центр створено з метою провадження гендерної просвіти шляхом надання науково-практичної допомоги викладачам та студентам щодо впровадження ідей гендерної культури та гендерних підходів у навчально-виховний процес. Саме освіта як одна з найважливіших соціальних інституцій виконує функції передачі та поширення знань, умінь, цінностей, ідеалів і норм від одного покоління до іншого, спроможна закласти теоретичні та практичні засади для гендерної соціалізації студентської молоді. Невід'ємним компонентом побудови сучасного демократичного толерантного суспільства є впровадження принципу гендерної рівності у всі сфери життєдіяльності, в тому числі, в освіту. Гендерний центр діє із 2016 року.

УЧАСНИКИ

Професорсько-викладацький склад та студентство.

**ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР
СПІВПРАЦЮЄ ІЗ:**

- Управлінням праці та соціального захисту в м. Умань;
- Уманським районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- Відділом у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради;
- Відкритим міжнародним університетом «Україна»;
- Міжнародним благодійним фондом «Воля»;
- Благодійною організацією «Сучасне село та місто»,
- Фундацією «Добра воля» (м. Краків, Республіка Польща).

ЗАВДАННЯ ЦЕНТРУ:

- 1) розробка та впровадження гендерного освітнього компоненту у діяльність університету;
- 2) надання інформаційних, тренінгових та просвітницьких послуг студентам (особлива увага студентам з інвалідністю) та викладачам факультету у сфері гендерної рівності та гендерних підходів;
- 3) проведення гендерних досліджень спільно з іншими Центрами та іншими студентами;
- 4) створення інформаційної бази з гендерної проблематики;
- 5) організація науково-дослідницьких, науково-організаційних та виховних заходів, спрямованих на дослідження, вивчення та поширення гендерної компетентності в університетському середовищі та місті через університетські та міські ЗМІ.

Із метою розробки та впровадження гендерного освітнього компоненту у процесі підготовки майбутніх фахівців психологічної служби та соціальної сфери впроваджено практико-орієнтований зміст навчального матеріалу з питань гендеру. Адже для соціальної роботи та психології ключовими виступають принципи захисту прав людини і соціальної справедливості. Соціальні працівники та психологи виступають агентами змін у житті окремої людини, сім'ї, громади, відтак агентами змін у суспільстві. Разом із тим, у ході професійної діяльності вони намагаються виключити будь-які форми дискримінації, у тому числі за ознакою статі, від чого залежать перспективи антидискримінаційного соціального обслуговування, соціальної справедливості і соціального розвитку.

Відтак, **гендерний мейнстрімінг** посідає важливе місце у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери як формування стійкої професійної компетентності, пошанування суб'єктності, життєстійкості особи, без огляду на її статеву належність, а також здатності реалізовувати основні положення міжнародного та вітчизняного законодавства у сфері захисту прав та гідності людини. **У цьому відношенні:**

- **розроблено** структуру та наповнення навчальної дисципліни «Гендерна соціалізація», яка пропагує ідею соціально-психологічної рівноваги статей та взаємозамінності гендерних ролей, повноти розвитку індивідуальності, гармонійної цілісності особистості незалежно від статевої належності;

- **розроблено і апробовано** тренінгові програми: «Підготовка студентської молоді до сімейного життя», «Містерія жіночності», «Права людини та гендерна рівність», «Толерантне ставлення до представників ЛГБТ-спільноти»;

- **організовано роботу** науково-дослідного гуртка «Марс-Венера, де студенти займаються дослідженням принципів гендерної рівності, контролем за дотриманням прав жінок, розвитком гендерної грамотності;

- **здійснено гендерну експертизу** навчальних посібників з історії соціальної роботи як освітнього компонента у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників. Аналіз навчальних посібників здійснювався у формі гендерної експертизи, яка має на меті віднайти у текстових та позатекстових (ілюстрації, методичний апарат, апарат орієнтування) матеріалах підручника вияви дискримінації за ознакою статі (гендерні стереотипи, андроцентризм, сексизм тощо) та надати рекомендації щодо їх усунення. Робочими одиницями аналізу виступали гендерні персонажі, а також спрямованість соціальної політики і форми соціальної роботи, висвітлення яких тим чи іншим чином торкаються питання гендеру. Презентація гендерної тематики аналізувалася в аспектах не лише наявності тематики, але й замовчування про неї.

У ході надання *інформаційних, тренінгових та просвітницьких послуг* у сфері гендерної рівності та гендерних підходів зі студентами (особлива увага студентам з особливими освітніми потребами) та викладачами факультету **проведено:**

ВИХОВНІ, ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКІ ЗАХОДИ:

- «Здорове суспільство починається зі щасливої та здорової сім'ї».
- «День матері».
- Всенародний день батька!».
- «Ми проти насильства над жінками».

ФОТОВИСТАВКИ:

- «Моя мама – професіоналка».
- «Мій дбайливий люблячий тато».
- «СТОП насильству над жінками».

У результаті проведення *гендерних досліджень* спільно із іншими гендерними центрами та студентами **здійснено:**

- - на базі Гендерного центру виконується дисертаційне дослідження «Гендерна соціалізація студентської молоді з інвалідністю в умовах закладах вищої освіти», аспірант А.І. Войтовська;
- - взято участь у роботі Круглого столу Міністерства освіти і науки України «Гендерна рівність в освіті»;
- - отримано перемогу у конкурсі проектних пропозицій для включення в календарний план управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкаської обласної державної адміністрації із проектом «Гендерна культура молоді»;
- - взято участь у Всеукраїнському проекті «Каталог кращих практик і проектів організації неформальної освіти» - виданні, спрямованому на поширення ідей неформального навчання молоді, обмін досвідом додаткової соціальної освіти, можливість популяризувати неформальні форми навчання як основу розвитку громадянського суспільства в Україні;
- - взято участь у засіданні комітету Верховної Ради України за підтримки міжфракційного об'єднання «Рівні можливості» спільно з Інститутом проблем виховання НАПН України, Національної Ради жінок України з питань гендерної освіти;
- - проведено опитування та створено банк статистичних даних «Ставлення до представників ЛГБТ-спільноти»;
- - проведено студентську науково-практичну конференцію «Гендерна рівність в Україні: проблеми та шляхи вирішення»;

- - організовано брей-ринг «Гендерні стереотипи»;
- - здійснено випуск щомісячника «Гендерний промінь»;
- - здійснюється координація діяльності наукового гуртка «Марс-Венера».

Систематично організовуються науково-дослідницькі, науково-організаційні та виховні **заходи**, спрямовані на дослідження, вивчення та поширення гендерної компетентності в університетському середовищі та місті через університетські та міські ЗМІ:

- Участь в гендер-квестах.
- Щотижневі гендерні кінозали.
- Комплекс бесід та дискусій із гендерної проблематики.
- Культурно-просвітницької зустрічі студентів із представниками творчої інтелігенції, цікавими особистостями.
- Виготовлення ляльок-мотанок – символу жіночої мудрості, родинного оберегу (травень).
- Друк інформаційних листівок про роботу Центру (травень).

*Гендерний центр увійшов до
Всеукраїнського осередку
центрів гендерної освіти
України.*

ГРУПА «ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЯК ІНОЗЕМНОЇ) ЗАСОБАМИ ТАНЦЮ»

ЗОЯ ЗАЛІБОВСЬКА-ІЛЬНИЦЬКА

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА,
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ,
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Знання іноземних мов – це ключ до успіху у сучасному світі. Цей процес стає якісним за умови удосконалення мовленнєвих навичок у неформальному середовищі.

Час: 01.10.2018-30.06.2019

Ініціатор: Залібовська-Ільницька Зоя
Володимирівна, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальних технологій соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету. **Співавтор:** Павленко Віта Віталіївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, директор Центру післядипломної освіти та довузівської підготовки Житомирського державного

університету імені Івана Франка.

АКТУАЛЬНІСТЬ

Вивчення іноземних мов стає популярним і обов'язковим пунктом саморозвитку. Опанування іноземними студентами усним і писемним спілкуванням в українському середовищі ґрунтується на позитивному принципі. Викладання української мови (як іноземної) потребує нових підходів, методик, особливої інтерпретації мовних явищ. Саме вони сприятимуть розвитку у студентів уміння адекватно використовувати у власному мовленні терміни, розуміти зі слуху

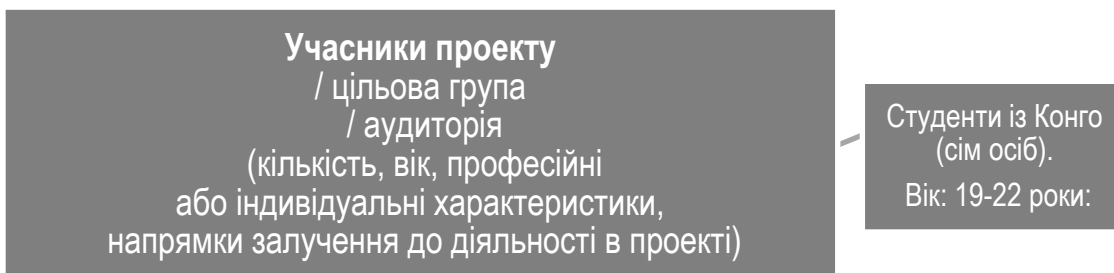
прочитане, здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених завдань, оволодіти мовою як засобом спілкування.

Танець, як одна із форм художнього спілкування, стає засобом вивчення української мови (як іноземної) під час неформального навчання. Танець існує в культурних традиціях всього людства й людських спільнот. Він є яскравим вираження менталітету і творчості кожного народу. Безцінним досвідом танцюристів із Конго, Палестини можна скористатися під час неформального вивчення української мови (як іноземної).

Основна ідея. Група «Вивчення української мови (як іноземної) засобами танцю» створена для неформального навчання іноземних студентів, зацікавлених у вивченні української мови.

Ми практикуємо збагачення комунікативного досвіду засобами танцю під керівництвом балетмейстера-постановника Віолети Розруцької.

Проводимо заняття, де кожен учасник може самостійно висловлюватися українською мовою.

ЦІЛІ / ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

Засвоєння української мови (як іноземної) відповідно до фаху; особистісне зростання майбутніх студентів ВНЗ України; сприяння у розумінні поданої інформації; удосконалення і розвиток мовленнєвих навичок; усвідомлення фактичного змісту інформаційного потоку.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ

Упровадження практичних методик під час оволодіння іноземними студентами українською мовою (як іноземною) дає можливість підвищити обізнаність учасників щодо мовленнєвого потоку, якісне засвоєння інформації, яке характеризується повнотою, глибиною, точністю розуміння змісту висловлених думок.

Взаємодопомога між учасниками сприяє швидкому досягненню результатів (спілкуванню українською мовою). Методика вивчення української мови (як іноземної) навчає учасників аналізувати, розробляти, створювати, оцінювати

мовленнєві акти. Перспективою Групи «Вивчення української мови (як іноземної) засобами танцю» удосконалити уміння сприймати на слух інформацію, володіти українською мовою, проводити виховні заходів, концерти, розважальних програми, вступити до ВНЗ України.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ / ЗМІСТ ПРОЕКТУ

1. Організаційний етап. Проведення круглого столу зі студентами іноземцями, дирекцією Центру післядипломної освіти та довузівської підготовки (Павленко Вітою Віталіївною кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри педагогіки, директором Центру післядипломної освіти та довузівської підготовки), балетмейстером-постановником Розруцькою Віолетою Русланівною, викладачами української мови (як іноземної) Залібовською-Ільніцькою Зоєю Володимирівною, Рудюк Ольгою Вікторівною, Усатим В'ячеславом Дмитровичем з метою обговорення та створення групи «Вивчення української мови (як іноземної) засобами танцю»

2. Підготовчий етап. Планування структури групи «Вивчення української мови (як іноземної) засобами танцю». Запис студентів до групи «Вивчення української мови (як іноземної) засобами танцю». Підготовка і презентаційний виступ.

3. Реалізаційний етап. Систематичне проведення занять.

4. Оціночний етап. Оцінка учасників щодо участі у заходах. Усне обговорення.

Після виступу на концерті першокурсників.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ЗАХОДІВ ПРОЕКТУ

Участь групи «Вивчення української мови (як іноземної) засобами танцю» у заходах соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка «Однокашники», «Квартирник». Виступи студентів на конференції

ДОДАТКИ
(власні рефлексії або зворотній зв'язок від учасників проекту; фото або буклети).

**ДОВГОСТРОКОВИЙ КУРС
«ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ»
В РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
«МОЛОДІЖНИЙ ПРАЦІВНИК»**

АННА ОСТРІКОВА, ЛЕСЯ МУКОСЕЄВА

ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ СІМЕЙНОЇ ТА МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ

На замовлення партнерів програми «Молодіжний працівник» Міністерства молоді та спорту України, Державного інституту сімейної та молодіжної політики спільно з Програмою розвитку ООН в Україні впродовж 2017 - 2018 рр. було розроблено та впроваджено довгостроковий курс «Громадянська освіта для молодіжних працівників».

На сучасному етапі розвитку України відбувається становлення громадянського суспільства. Молодь знаходиться на вістрі всіх суспільних змін, тому що вони найбільш чутливі до них. Багато представників юного покоління активно включається в громадське життя на різних рівнях. І тому важливо, щоб молоді люди отримали базу, засновану на таких поняттях, як недискримінація, демократія, участь, критичне мислення.

З огляду на це, молодіжні працівники, як люди, які одними з перших починають працювати з молоддю поза стінами навчальних закладів, повинні розуміти такі поняття і вміти їх донести до молодих людей.

Програма «Молодіжний працівник» – це навчальна програма для спеціалістів, які працюють із молоддю в різних сферах їхньої життєдіяльності. І тому саме в рамках даної програми важливо мати постійно діючий довгостроковий спеціалізований курс «Громадянська освіта для молодіжних працівників».

МЕТОЮ довготермінового спеціалізованого курсу є підвищення спроможності молодіжних працівників підтримувати та забезпечувати активну участь молоді у процесах прийняття рішень на локальному та регіональному рівні.
Розробники курсу: Ярина Боренько та Андрій Донець.

Складові даного курсу були визначені на стратегічній сесії в серпні 2017 р. На сесію за відкритим відбором були відібрані молодіжні працівники з державного та громадського секторів, а також молодь.

За результатами сесії визначили перелік модулів, розробкою яких займалися професійні тренери.

ЗАВДАННЯ КУРСУ:

Сформувані у молодіжних працівників компетенції, необхідні для впровадження програм громадянської освіти для молоді, спрямованих на досягнення позитивних змін у громаді.

Надати молодіжним працівникам практичні інструменти впровадження ініціатив із громадянської освіти для молоді в громаді.

Відпрацювати навички застосування у молодіжній роботі підходу, заснованого на правах людини, демократії участі, недискримінації, критичного мислення, медіаграмотності.

УЧАСНИКИ КУРСУ

До участі запрошуються 30 молодіжних працівників/працівниць, які є випускниками Базового рівня програми «Молодіжний працівник», мають досвід систематичної молодіжної роботи та готові впроваджувати ініціативи з громадянської освіти для молоді у своїх громадах. Участь у всіх компонентах довготермінового курсу є обов'язковою.

Учасники відбираються за загальним оголошенням на конкурсній основі. Оскільки дана навчальна програма спрямована на досвідчених молодіжних працівників, то попередній відбір відбувається на основі оцінки реєстраційних анкет. Після оцінки реєстраційних анкет формується попередній список учасників, які допущені до попереднього тестування. Остаточний склад навчальної групи формується, виходячи з оцінювання виконаних тестових завдань.

НАВЧАЛЬНІ МОДУЛІ:

Перший навчальний модуль (25-27 квітня в Хмельницькому) присвячений світоглядним питанням громадянства, демократії, прав людини, демократичної участі та освіти.

Другий навчальний модуль (30 червня – 02 липня в Чернівцях) присвячений поглибленню знань з прав людини та демократії та практичного інструментарію залучення молоді з огляду на дотримання підходу, заснованого на правах людини.

Третій навчальний модуль (27-29 серпня в Полтаві) присвячений напрацюванню власних ініціатив з громадянської освіти та визначенню шляхів їх адвокатування на рівні молодіжної політики.

Під час відбору на курс та в міжтренінговий період є домашні та тестові завдання.

Завершується курс впровадженням проектів з громадянської освіти, розроблених учасниками. Всі учасники, які успішно завершили навчання, отримують **свідоцтво з додатком**. У додатку відображено всі їхні досягнення, які були на курсі.

Для мультиплікації даного курсу у грудні 2018 р. пройшов тренінг для тренерів зі спеціалізованого курсу програми «Молодіжний працівник», «Громадянська освіта для молодіжних працівників».

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ КРЕМЕНЕЧЧИНИ

ОЛЬГА ДУХ, ОКСАНА ТИМОШЕНКО

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Трансформація екологічної свідомості для гармонійної взаємодії суспільства та природи можлива лише через екологізацію всіх сфер діяльності людини. Організація заходів неформальної освіти із врахуванням індивідуально-творчих потреб особистості та включення в програму екологічного компоненту дозволять сформувати екологічно стабільне суспільство.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ – працівники державних установ, наукових, освітніх і культурних закладів м. Кременець, студенти й учні, представники ЗМІ міста та району.

Цілі проекту

- інформування представників різновікових груп жителів міста Кременець про переваги екологічного стилю життя;
- підвищення рівня зацікавленості щодо впровадження екологічних ідей і цінностей у культурну й освітню сфери людської діяльності;
- оптимізація та гармонізація відносин між суспільством і природою.

Значущі результати

- підписано договори про співпрацю між усіма учасниками культурно-освітнього простору Кременеччини;
- В м. Кременець створено «Еко-арт майстерню» із виготовлення екторбинок;
- підвищено інтерес жителів міста до сортування побутових відходів.

ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Спільна робота ГО «Кременецька екологічна ліга», освітніх, наукових і культурних закладів м. Кременець дозволили сформувати «Освітній простір Кременеччини», до якого ввійшли: Національний природний парк «Кременецькі гори», Кременецький ботанічний сад, Кременецька ОГПА ім. Тараса Шевченка, Кременецький краєзнавчий музей та Центральна бібліотека ім. Ю. Словацького.

З метою екологізації культурно-освітнього простору Кременеччини було організовано наступні **заходи**:

художня еко-майстерня;

екологічна фотомайстерня;

тренінг «Екологічна освіта громадськості»;

навчальний курс «Комп'ютерна грамотність»

наукові еко-пікніки;

майстер-класи по роботі з природними матеріалами.

Освітня програма художньої екомайстерні поряд із основними завданнями (вивчення особливостей сучасної української ілюстрації, оволодіння техніками малювання, розвиток творчого потенціалу і креативного мислення),

спрямована також на знайомство із фондами краєзнавчого музею, об'єктами національного природного парку та ботанічного саду. В учасників навчального курсу формується морально-етичне ставлення до природного навколишнього середовища, поглиблюються і розширюються знання еволюційного, узагальнюючого характеру.

Під час роботи екологічної фотомайстерні молодь ознайомлюють із принципами фотографування й особливостями творчої роботи, навчають основам композиції та постановки кадру. Практичні завдання для учасників

майстерні передбачають створення фотографії з урахуванням правил композиції, вибору сюжетного центру з-поміж об'єктів рослинного або тваринного світу. Місцем проведення таких занять є територія ботанічного саду і національного природного

парку, що дозволяє формувати суб'єктивне ставлення до довкілля, вчить спостерігати та співпереживати всьому, що стосується навколишнього середовища.

Освітня програма навчального курсу «Комп'ютерна грамотність» спрямована на знайомство з основними засадами інформаційних процесів, прикладного програмного забезпечення та його використання у професійній діяльності. Практичним завданням для учасників є створення власного аматорського фільму на певну тематику, що передбачає окреслення екологічних проблем регіону, підбір фото- й аудіооб'єктів для створення власного відеофільму. Такі види роботи сприяють взаємодії особистості з природою, акцентуючи увагу на природозбереженні конкретної місцевості.

Актуальні тренінгові заняття під назвою «Екологічна освіта громадськості» дозволяють отримати необхідні знання та сформувати відповідні навички із питань енергетичної ефективності, професійної діяльності й охорони навколишнього середовища. Висвітлення елементів екологічної культури посилює мотивацію до природоохоронної відповідальності. Учасники тренінгових занять вчаться правильно застосовувати екологічно безпечні технології й ефективно використовувати чи утилізувати залишки побутових відходів, ще й отримуючи від цього прибуток.

**НАУКОВІ ЕКО-ПІКНІКИ ПРОВОДЯТЬСЯ В
ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЧАСТИНІ МІСТА –
«ПАРКУ КУЛЬТУРИ І ВІДПОЧИНКУ»,
ТРИВАЮТЬ 4 ГОДИНИ.**

НАУКОВІ ЕКО-ПІКНІКИ – неформальний захід, який проводиться з метою популяризації екологічного стилю життя і формування екологічної свідомості молоді. Освітні та наукові установи м. Кременець та Кременецького району демонструють переваги впровадження екологічних ідей і цінностей у повсякденну людську діяльність. Усі бажаючі мають можливість:

- дослідити продукти харчування на вміст нітратів або крохмалю;
- розглянути світ під мікроскопом;
- дізнатись про здоровий спосіб життя та його екологічні складові;
- навчитись живцювати, щеплювати, розмножувати рослини;
- спробувати малювати натуральними соками;
- випалювати картинки з дерева;
- виготовляти для своїх рідних екологічну іграшку – ляльку-мотанку, глиняного свищика;
- повчитись плести із соломи;
- малювати на еко-торбинках;
- доторкнутись до карвінгу (мистецтва вирізання з овочів і фруктів);
- ознайомитись з особливостями сортування побутових відходів;
- ознайомитись з еколого-економічними інноваціями ведення лісового та сільського господарства.

ЖИТТЯ Є ОСВІТА XIX МІЖНАРОДНИЙ «ТИЖДЕНЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ» В УКРАЇНІ

СЕРГІЙ БОЛТІВЕЦЬ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ КООРДИНАЦІЙНЕ БЮРО МІЖНАРОДНОЇ ГРОМАДСЬКО-ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ «ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ УКРАЇНИ», ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ СІМЕЙНОЇ ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ, ВІДДІЛ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

АКТУАЛЬНІСТЬ

Міжнародні «Тижні освіти дорослих» в Україні втілюють центральну місію ЮНЕСКО – сприяти забезпеченню прав кожної людини на освіту впродовж усього життя, інтеграції ціложиттєвого навчання і життя: «Вчитися жити» (Доповідь Faure), «Освіта – це скарб» (Доповідь Delors).

ЦІЛІ ПРОЕКТУ:

інтеграція освіти і життя в якнайширших життєвих контекстах, таких як родина і суспільство;

популяризація освіти, роботи і дозвілля впродовж усього життя людини, заохочування дорослих, зрілих, літніх і старших людей до продовження власної просвіти для якнайповнішої реалізації свого таланту і людських можливостей нашого суспільства.

Особлива увага суспільства в ході проведення Українського Тижня звертається до реалізації таланту дорослих людей із обмеженими фізичними можливостями, розширення знань в царині культури здоров'я і безпеки життя, спільного освітнього зростання кількох поколінь – дідусів і бабусь, тат і мам, доньок і синів.

Україна з 2000 року офіційно визнана ЮНЕСКО країною, яка є учасницею щорічного проведення

Міжнародних «Тижнів освіти дорослих» ЮНЕСКО.

У справі життєздатного об'єднання людства на основі ціннісних підстав і цільових орієнтирів пріоритетом є ціложиттєва освіта кожної людини. Ціложиттєвість виступає в сучасному культурно-освітньому контексті як ідея,

принцип навчання, якість освітнього процесу, умова становлення людини. Рада Європи визначила ціложиттєве навчання одним із основних компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти; воно також є критичним фактором у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності.

Для України вкрай важливо розвивати індивідуальні практики ціложиттєвого навчання своїх громадян, відновлювати вічні традиції народного саморуху до власної досконалості, загальносуспільного руху суцільної грамотності Козацької Доби і руху «Просвіт» ХІХ – ХХ століть, завдяки якому Український народ після найважчих втрат відновлював свою життєздатність, славлю культурної поваги і

Щороку під егідою ЮНЕСКО у другій декаді вересня в 50 країнах світу, в тому числі й Україні, проводиться Міжнародний «Тиждень освіти дорослих». Це всесвітня нагода привернути увагу суспільства до свідомості ціложиттєвого навчання кожної дорослої людини.

розквіт усіх наук, мистецтв, власного господарства і промисловості, багатократно множив число тямущих і здібних, талановитих і геніальних людей, чиї здобутки представлені в духовно-інтелектуальному піднесенні як власної країни, так і більшості інших країн світу.

ІДЕЯ ПРОЕКТУ

У рамках ХІХ Міжнародного «Тижня освіти дорослих» в Україні у ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» був організований представницький семінар «Теорії свідомості людини».

УЧАСНИКИ

Державний інститут сімейної та молодіжної політики України, НДІ українознавства МОН України, Київська міська державна адміністрація, Європейська Асоціація Наук про Безпеку (EUROPEAN ASSOCIATION for SECURITY), Національна спілка художників України, Об'єднання працівників культури України, Всеукраїнське наукове Товариство Івана Огієнка, Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров'я, Всеукраїнська спілка ліквідаторів-інвалідів-86, ВГО «Всеукраїнський парламент працездатних інвалідів», Федерація інвалідів систем спортивної реабілітації «Тамарина», ГО «Інтелектуальний штаб громадянського суспільства», Центр духовного розвитку та творчої ініціативи «Гармонія», Студія-галерея «Ми духом незламні» Всеукраїнська організації інвалідів «Союз Чорнобиль України».

Організацію заходу забезпечував відділ психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи Інституту модернізації змісту освіти МОН України, очолюваний Ольгою Флярковською. В організації та проведенні семінару взяли активну участь працівники відділу психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи Інституту модернізації змісту освіти МОН України Неля Гончарова, Наталія Кауліна, Вікторія Мельничук, Віра Пужайло та Наталія Крошко.

ДОПОВІДІ, ВИСТУПИ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ДИСКУСІЇ:

- Головний редактор Всеукраїнського наукового психологічного журналу «Психологія і суспільство» Анатолій Фурман: методологічна доповідь «Теорії свідомості людини».
- Старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Григорія Сковороди НАН України Оксана Горкуша: «Релігійно-конфесійна самосвідомість та консолідація українського суспільства»;
- Аспірантка відділу гуманітарної безпеки Національного Інституту стратегічних досліджень Ольга Хмільовська: «Гуманітарні чинники консолідації Української нації»;
- Аспірантка відділу гуманітарної безпеки Національного Інституту стратегічних досліджень Ольга Васильєва: «Дослідження щодо динаміки самоусвідомлення католицьких громад на окупованих Росією українських землях у 2014-2018 рр.»;
- Завідувач відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України Сергій Болтівець: «Інтроєкція свідомості у геопсихології народів: самоідентифікація України»;
- Професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту Сергій Миронець: «Трансформація свідомості людини в умовах гібридної війни»;
- Старший науковий співробітник відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України Олена Галушко: «Інституційна свідомість діяльності громадських об'єднань у здійсненні соціальних і молодіжних проєктів»;
- Старший науковий співробітник відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України Валерій Жуляєв: «Волонтерська свідомість як складова соціальних діад»;
- Президент Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я Лариса Горяна: «Проблема екологічної свідомості та здоров'я мешканців мегаполісів України»;
- Провідний науковий співробітник Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України Юрій Кузнецов: «Роль гуманітарної освіти у формуванні свідомості людини»;
- Секретар Історико-культурного заповідника «Більськ» Оксана Дорошенко: «Давній Гелон – скіфсько-античний тандем на Полтавщині»;

- Головний спеціаліст Департаменту культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації Ганна Заєць: «Нова концепція проекту науково-дослідного і виробничо-виставкового комплексу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського».

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЕКТУ:

Ухвалення рекомендацій щодо ціложиттєвого освітнього зростання дорослих людей.

«Життя є освіта» – ці слова Великого Кобзаря є незаперечною істиною, що підтверджена не лише його власним досвідом, але й чи не найтяжчим серед інших народів світу історичним шляхом усієї Української Нації. Саме цей вислів Тараса Шевченка, перед тим, як стати крилатим у всьому світі, був обраний девізом України як для семінару «Теорії свідомості», так і для усього XIX-го Міжнародного «Тижня освіти дорослих» ЮНЕСКО в Україні.

Освіта веде кожну дорослу людину від цікавого до цікавого

девізом України як для семінару «Теорії свідомості», так і для усього XIX-го Міжнародного «Тижня освіти дорослих» ЮНЕСКО в Україні.

Вручення нагород XIX ТОД-2018 орудниками громадських молодіжних об'єднань в Колонній залі КМДА 11 вересня 2018 року

За ґрунтовне піднесення навчання наукової молоді відзнакою ТОД-ХІХ нагороджується завідувач Відділу математичного моделювання фізичних процесів Інституту кібернетики імені Віктора Глушкова НАН України, професор, доктор фізико-математичних наук Валерій Писаренко

ІНІЦІАТИВА ДРУЖНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТСЬКИХ СІМЕЙ ЯК ІНІЦІАТИВА ДРУЖНОСТІ ЗВО

БЕЛЛА АНТОНЯН-ШЕВЧУК

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА,
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ,
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

АКТУАЛЬНІСТЬ

Студенти, які створили власну сім'ю, вимушені поєднувати навчання, підробіток, домашні обов'язки і, можливо, навіть виховання дитини. Для полегшення життя «сімейних» студентів, допомоги у вирішенні їхніх проблем, існують окремі ініціативи факультетів та вузів, що є досить успішними теоретично, однак через недостатність інформування цільової аудиторії та підтримки з боку громади – малодієвими.

Для реалізації даного проекту буде консолідовано зусилля громади м. Житомир. Так, наприклад, за результатами проведення одного із заходів буде утворено групу самопомоги. Також буде налагоджено соціальні зв'язки між фахівцями однієї галузі – суб'єктами надання соціально-педагогічної допомоги студентським сім'ям.

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ ПРОЕКТУ:

первинна – студентська молодь, що має власну сім'ю чи планує її створити найближчим часом; представники студентського самоврядування та студентських профкомів ВНЗ Житомира;
вторинна – викладачі-куратори студентських груп та представники адміністрації з виховної роботи ВНЗ Житомира.

ОСНОВНА ІДЕЯ

Заплановані компоненти проекту покроково підводять до головного результату – розробки універсальної єдиної моделі соціально-педагогічного супроводу студентських сімей, що може бути адаптована під середовище конкретного навчального закладу. Дана модель буде розроблена науковцями на основі результатів опитування, анкетування та інтерв'ювання цільової аудиторії під час попередніх заходів проекту

ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

- привернення уваги громадськості до необхідності вирішення проблем студентських сімей для їх успішного функціонування;
- створення «банку даних» студентських сімей ВНЗ Житомира для надання їм соціально-педагогічної допомоги;
- утворення групи самопомоги з числа матерів-студенток;
- налагодження зв'язків між суб'єктами надання соціально-педагогічної допомоги студентським сім'ям для координації їх зусиль та ефективної діяльності;
- обмін досвідом, кращими практиками у сфері надання підтримки сім'ї;
- проведення моніторингу середовища ВНЗ Житомира на наявність елементів дружності до сім'ї;
- розробка моделі соціально-педагогічного супроводу студентських сімей;
- видання збірки методичних рекомендацій для кураторів студентських груп та фахівців з виховної роботи у ВНЗ.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ:

Локальний рівень: створено «банк даних» студентських сімей ВНЗ Житомира, що сприятиме адресності, комплексності та ефективності у наданні їм соціально-педагогічної допомоги; за результатами проведення тренінгового заняття буде утворено групу самопомоги з числа матерів-студенток; під час реалізації заходів проекту проведено обмін досвідом, кращими практиками у сфері надання підтримки сім'ї; проведено моніторинг середовища ВНЗ Житомира на наявність елементів дружності до сім'ї, результати моніторингу оприлюднені у місцевих ЗМІ.

Глобальний рівень: акцентовано увагу громадськості до необхідності вирішення проблем студентських сімей для їх успішного функціонування; налагоджено зв'язки між суб'єктами надання соціально-педагогічної допомоги студентським сім'ям для координації їх зусиль та ефективної діяльності; розроблено модель соціально-педагогічного супроводу студентських сімей в умовах вищого навчального закладу та видано збірки методичних рекомендацій для кураторів студентських груп та фахівців з виховної роботи у ВНЗ (дані матеріали можуть бути використані студентами, аспірантами, фахівцями соціальної сфери, науковцями, адміністраціями ВНЗ з метою запозичення досвіду для створення у ВНЗ середовища, дружного до сім'ї).

СТРУКТУРА ПРОЕКТУ

№	Захід	Ціль заходу	Учасники
1	Круглий стіл	оголошення старту проекту, повідомлення мети, завдань, анонсування заходів	20 осіб – представники адміністрацій ВНЗ, представники студентського самоврядування, громадські активісти, журналісти
2	Тренінгове заняття для представників адміністрації ВНЗ, кураторів груп, фахівців з виховної роботи	обмін досвідом, налагодження соціальних зв'язків для подальшої співпраці, проведення їх опитування з метою з'ясування ситуації щодо підтримки сім'ї у навчальному закладі	по 2-3 представники з 10 навчальних закладів м. Житомир, загальна кількість – 30 осіб
3	Тренінгове заняття для студентської молоді, що має власну сім'ю чи планує її створити найближчим часом, представників студентського самоврядування та студентських профкомів ВНЗ Житомира	утворення групи самопомоги, опитування та анкетування учасників з метою з'ясувати потреби студентських сімей для їх включення у модель соціально-педагогічного супроводу, навчання учасників методикам балансу особистого та професійного, необхідності відповідального батьківства та материнства, плануванню часу та сімейного бюджету	30 осіб з різних ВНЗ міста
4	Анкетування студентів ВНЗ Житомира	дізнатись думку студентів для врахування їх потреб та побажань при розробці моделі соціально-педагогічного супроводу студентських сімей у середовищі ВНЗ, створення «банку даних» студентських сімей м. Житомир	500 студентів різних ВНЗ міста
5	Круглий стіл за підсумками проекту	презентація розробленої моделі соціально-педагогічного супроводу студентських сімей у середовищі ВНЗ, презентація та поширення збірки методичних рекомендацій для кураторів студентських груп та фахівців з виховної роботи у ВНЗ	30 осіб – запрошені учасники тренінгів, тренери, представники адміністрації ВНЗ Житомира, представники студентського самоврядування, громадські активісти, журналісти.

КОНСУЛЬТАТИВНИЙ КУРС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

АНАТОЛІЙ БАРАННІК, ТАМАРА КУЦАЄВА

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Консультативно-освітня послуга була започаткована 6 листопада 2015 р. старшою науковою співробітницею Оленою Якубець та генеральним директором Національного музею історії України (далі – НМІУ) Тетяною Сосновською. Проект проводиться щорічно у вересні – квітні (травні), із залученням широкого кола співробітників НМІУ – фахівців відповідного періоду. З 2018 р. основним лектором та координатором проекту є науковий співробітник – Анатолій Бараннік. За результатами Зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) з предмету «Історія України» 2017 - 2018 рр. він отримав максимальний результат у 200 балів.

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

НМІУ на постійній основі пропонує фаховий, авторський та високопрофесійний консультативний курс підготовки учнів випускних класів до ЗНО з предмету «Історія України». Курс охоплює весь зміст шкільної програми з історії України від найдавніших часів до сьогодення, згідно з діючою Програмою ЗНО з історії України.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Основною **цільовою аудиторією** проекту є учні випускних класів загальноосвітніх середніх шкіл, які готуються до складання ЗНО з предмету «Історія України». Їхній **вік** становить 16–17 років. З 2017 р. спостерігається тенденція участі у навчанні дорослих, які відвідують курс для того, щоб краще пізнати історію. **Мотивації** щодо вступу у вищі навчальні заклади (далі – ВНЗ) учасниками проекту чітко не висловлюються, але об'єктивно зрозумілі. **Професійна орієнтація** учнів визначається, зокрема, за результатами вступу у ВНЗ випускників курсу (або їх частини) як гуманітарна широкого профілю: історія в Національному університеті «Києво-Могилянська академія»; журналістика, правознавство, археологія та історія в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка; українсько-китайська філологія в Таврійському університеті імені В. І. Вернадського [3].

Індивідуальними характеристиками

слухачів можна назвати високу вмотивованість до участі у неформальній освіті та системного відвідування заходів із метою навчання, спрямованість на результат та схильність до критичного аналізу отриманої інформації. У слухачів відчутні навички опрацювання масивів інформації, роботи з інтерактивними інструментами навчання, командної роботи (teambuilding, brainstorming), планування часу (timing), ведення дискусії та самостійної роботи.

Напрямами залучення до діяльності в проекті учнів є: відвідування лекцій та спеціалізованих екскурсій (їх проводять наукові співробітники НМІУ; вони спрямовані на закріплення набутих на лекціях теоретичних знань), виконання домашнього завдання та дистанційна комунікація з куратором проекту.

ЦІЛІ ПРОЕКТУ:

Реалізувати (1) потенціал головного державного історичного музею з організації неформальної освіти, що спрямована на задоволення таких соціальних потреб молоді у прагненні до змін та самоствердження, як набуття професійної кваліфікації, потреба у додатковій інформації, розширення обізнаності, реалізація здібностей, талантів та досягнення кар'єрного зростання [Див. ширше 1, 2]; сприяти (2) формуванню ціннісних орієнтацій молоді: зробити кар'єру, бути вільними та незалежними у вчинках, стати кваліфікованими спеціалістами, реалізувати талант, принести користь країні, розбагатіти тощо [Див. ширше 1, 2]. Цілями проекту є також ширше, паралельно із шкільною програмою, ознайомлення (3) учнів із історією України; підготовка (4) до тесту ЗНО на основі досвіду музейної освітньої діяльності та опублікованих матеріалів ЗНО попередніх років; навчання (5) учнів ідентифікувати та розуміти в загальноісторичному контексті ключові об'єкти матеріальної культурної спадщини України. Ціллю навчання є також надання (6) практичних рекомендацій з успішного написання тесту ЗНО за рахунок аналізу загального та індивідуального досвіду; проведення (7) контролю оцінювання знань, в наближеному до справжнього ЗНО форматі; сприяння (8) емоційному, психологічному налаштуванню та набуття (9) стресостійкості для важливого кроку самореалізації результативного випускника школи як особистості.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ:

реєстрація учасника он-лайн (1);

комплексні допоміжні заняття (абітурієнт відвідує всі заняття за програмою повної підготовки до ЗНО або вибірково, за бажанням): 36 занять, кожне по 2 години, розбиті на 3 семестри (2);

окремі тематичні допоміжні заняття з групою (абітурієнт може у будь-який момент приєднатися до курсу або відвідати будь-яку кількість лекцій) (3);

feedback із співробітниками НМІУ за результатами складання ЗНО та вступної кампанії (за умови участі у кампанії) (4).

ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Консультативно-освітній курс проводиться у атмосфері занурення у експозицію НМІУ. Це створює додаткову зону комфорту для навчання за рахунок візуальних образів, широкого спектру відчуттів та комунікації з професійним середовищем. Навчання провадиться українською мовою. Проект має таке змістовне наповнення, компоненти якого демонструють, що учень (потенційний абітурієнт) є активним учасником неформальної освітньої діяльності, а не пасивним об'єктом сприйняття інформації:

► Компоненти змісту проекту:

- *Лекційний* компонент навчання (лекційно-практичне заняття) збалансований із закріпленням почутої інформації через партисипативний компонент;
- *Партисипативний* компонент полягає у веденні конспектів, виконанні контрольних тестів, участі в іграх, дискусіях, роботі з джерелами;
- *Екскурсійний* компонент (візуалізація / унаочнення) полягає в тому, що після заняття / занять з теми обов'язково проводиться екскурсія провідними науковцями-істориками (науковими співробітниками – кандидатами і докторами наук) для закріплення вивченого матеріалу;
- *Дидактичний* компонент проекту полягає у тому, що кожне заняття супроводжується набором додаткових матеріалів (авторських розробок) для домашнього закріплення вивченого: презентація, текст, тести, набір вправ для запам'ятовування дат.

Перелік основних заходів проекту:

- лекційно-практичні заняття;
- екскурсії;
- контрольні розв'язування тестів (на основі опублікованих тестів ЗНО та авторських розробок);
- виконання завдань дистанційно;
- міні-тренінг «Маленькі поради для успішного складання ЗНО»;
- міні-тренінги по розпізнаванню зображень – робота із «наочним компонентом ЗНО з історії України».

Результати проекту для НМІУ:

- впровадження нових форм музейної комунікації;
- залучення нових аудиторій;
- підвищення значущості, сталості науково-освітньої та екскурсійної музейної діяльності;
- розвиток кадрів;
- набуття статусу провайдера неформальної освітньої діяльності;
- участь у networking.

Результати проекту для учасників: всі випускники, які прослухали курс у 2017 р. вступили на бажані спеціальності [4], а середній бал слухачів на ЗНО склав 180,4 бали. Досягненнями учасників стали також: побудова соціальних зв'язків; участь у неформальній освітній діяльності; задоволення соціальних потреб та формування ціннісних орієнтацій; індивідуальна та професійна самореалізація як результативного випускника школи та майбутнього абітурієнта (за умови рішення навчатися далі); розвиток особистості та формування громадянської позиції.

Сприйняття матеріальної культурної спадщини України та зображень видатних діячів не зі сторінок підручника / монітору, а у реальному розмірі, кольорі та стані збереженості є однією з відмінностей проекту від подібних (у музеях із вужчою тематикою, на курсах підготовки тощо). Досягненням проекту у контексті сталого розвитку неформальної освіти є підготовка проф. Ігорем Колядою та Анатолієм Баранніком методичних рекомендацій «ЗНО з історії України в музеї. Консультативний курс підготовки абітурієнтів: з досвіду НМІУ». Посібник буде опублікований на електронних ресурсах НМІУ у 2019 р. Він стане першим

Значущим **ДОСЯГНЕННЯМ ПРОЕКТУ** є те, що учні, окрім цілей, які можуть бути реалізовані у інших проектах неформальної освіти, саме у НМІУ отримують досвід багатовимірного занурення у історію. Вони здійснюють контакт з майже 40 із 140 зображень візуального компоненту ЗНО (*під час лекцій учні вивчають усі 140 зображень, знання про які закріплюють спеціалізованим тренінгом*).

*Заняття 08.09.2017
(за матеріалами сайту НМІУ)*

за змістом у царині та актуальним для неформальної освіти музейників, які прагнуть впроваджувати аналогічні проекти для задоволення освітніх потреб молоді – наявної та потенційної цільової аудиторії своїх музеїв.

*Заняття 18.03.2017
(архів авторів)*

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА:

1. Молодь України – 2015 / Результати соціологічного дослідження. Міністерство молоді і спорту України. – К.: ГФК Юкрейн, 2015. – 30 с.
2. Молодь України – 2017 / Результати соціологічного дослідження – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 72 с.
3. Сайт НМІУ [Електронний ресурс] <https://nmiu.com.ua>
4. To the museum: 12 програм та воркшопів для дітей [Електронний ресурс] <http://womo.ua/to-the-museum-program-ta-vorkshopiv-dlya-detey/>

КУЛЬТУРА ВЗАЄМИН

СНІЖАНА ГЕРАСИМЧУК, ЛЮДМИЛА ЗОЛОТЮК

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ «КУЛЬТУРА ВЗАЄМИН»

Акції проекту спрямовані на формування і підвищення рівня гендерної культури сучасних хлопців і дівчат, ознаками котрої вважаються: гендерно-чутлива самосвідомість, гендерно-орієнтований світогляд, гендерна компетентність, гендерні цінності, здатність індивіда розуміти небезпеку гендерних стереотипів, помічати факти дискримінації за ознакою статі, протистояти їм і самим не створювати їх в особистому та професійному житті тощо³⁹. Від рівня гендерної культури залежить можливість знаходження спільної мови між чоловіками та жінками.

Сьогодні дівчата і хлопці мають яскраво виражені стереотипні уявлення стосовно того, які риси мають бути притаманні протилежній статі й, відповідно, які обов'язки закріплені як за чоловіком, так і за жінкою у взаєминах – і ділових, і приватних. Не останню роль у цьому відіграють медіа, зокрема, друкований «глянець», ток-шоу чи реаліті-шоу, гумористичні програми тощо. Тому одне з пріоритетних завдань проекту «Культури взаємин» – це «підважити» романтичну ідеалізацію жінок і чоловіків, відірвану від реальності та вимог часу, а також представити альтернативу відносинам патріархального устрою – *егалітарні гендерні відносини*⁴⁰, в основі яких – паритетність, тобто ідея рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життєдіяльності соціуму, принципи взаємопідтримки та взаємодопомоги.

В обговореннях і дискусіях волонтерської команди проекту було погоджено на тому, що культура взаємин – це:

³⁹ За виданням: Гендерна абетка для українських медіа [посібник] / Софія Котова-Олійник, Богдана Стельмах, Оксана Ярош. – Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2017. – 108 с.

⁴⁰ За тим самим виданням.

•культура взаємин – це бути взаємно ввічливими;

•культура взаємин у сім'ї – це цілодобова підтримка один одного, спільності, які зміцнюють стосунки;

•культура взаємин – це мистецтво чути один одного, навіть за умови, якщо близька людина не схильна вголос промовляти про свої мрії, почуття і бажання.

Ці повідомлення в художніх наліпках візуалізувала мисткиня, керівниця гуртка «Пластівіль» Жанна Ганько. А також вони стали відправною точкою для сценарію вистави «Культура взаємин».

МЕТА
проекту
«Культура
взаємин»

– це розвиток гендерної культури взаємин жінок і чоловіків у сучасному суспільстві, що передбачає етичне ставлення один до одного, повагу до цінностей один одного, конструктивний діалог, рівноправний, партнерський підхід до взаємин, долання гендерних стереотипів й упереджень, що у свою чергу покликане сприяти особистісному зростанню і чоловіка, і жінки.

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ

Творчі акції проекту були здійснені за 2 місяці (жовтень–листопад 2018 року), робота команди над концепцією проекту, його акцій, тривала півроку.

Проект «Культура взаємин» здійснила волонтерська команда Житомирського обласного центру молодіжних ініціатив за підтримки управління у справах сім'ї, молоді та спорту Житомирської міської ради.

ЛОКАЦІЇ ПРОЕКТУ

Акції проекту відбувалися у кількох локаціях.

Одна з них **мобільна** – це громадський транспорт Житомира. Друга – **освітня** (дошки оголошень,

класні куточки в закладах загальної середньої та позашкільної освіти). Локація завершальної події проекту (**спектакль у форматі форум-театру**) – Gnatyuk Art Center.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Проект створювався для учнівської та студентської молоді, а також для пасажирів і пасажирок громадського транспорту міста.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ЗАХОДІВ ПРОЕКТУ / ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Одна з основних креативних акцій проекту «Культура взаємин» – це *створення й промоція тематичних наліпок* авторства Жанни Ганько. Вони представляють три мальовані історії щодо культури взаємин у близькому колі – родині, із друзями. Візуалізацію вирішили створити сюжетною і в яскравих кольорах, як і саме життя. Уважаємо її «родзинкою» проекту. Друга «родзинка» – це *однойменна вистава у форматі «форум-театр»*. Цей формат вистави дуже діалоговий, інтерактивний. Так, глядачі активно спробували допомогти героям вистави – батькам і їхнім дітям – «полагодити» їхній спільний типовий ранок понеділка, що починається з непорозуміння. Авторка ідеї та сценарію – Сніжана Герасимчук. Модераторка вистави – Надія Павлик, кандидатка педагогічних наук, докторантка, викладачка соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ

Робота над взаєминами, над тим, щоб вони були щасливими для всіх учасників, тривала й клопітка. Під час одного зі своїх тренінгів у Києві Ева Рамбала, офіційна сертифікована тренерка Міжнародного центру ненасильницького спілкування (CNVC), зазначила, що життя дарує нам тисячі шансів тренуватися в

емпатійному розумінні та взаємодії. Сподіваємося, що наш проект актуалізував для мешканців міста, молоді зокрема, питання культури взаємин. Адже довгий час, та й нині побутує твердження щодо взаємин, що «сміття з дому не виносять». Однак, на жаль, за зачиненими дверима відбувається чимало непорозумінь, драм, конфліктів, які забирають

життєдайну силу, наснагу, знесилюють багатьох людей. І якщо хтось, чоловік, жінка, і хотіли би щось спробувати змінити на краще, то часто не знають, як саме. Бо не те, щоб про це недостатньо вчили, – ми про свої емоції, почуття, мрії мало розмовляємо по-справжньому, етично й етикетно, так, щоби слухати й чути, чути й діяти у стосунках, беручи до уваги як свої позиції, так й Іншого, знаходячи конструктивні, щасливі рішення.

ДОДАТКИ (ВЛАСНІ РЕФЛЕКСІЇ АБО ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК ВІД УЧАСНИКІВ; ФОТО АБО БУКЛЕТИ).

Анна про культурні наліпки проекту (пост із Facebook):

- «Ніби дрібниця, та як приємно пригадати, що ми потребуємо підтримки один одного! Хороша ініціатива #культура_взаємин».

Надія Павлик про наліпку «Культура взаємин – коли батьки надихають мріяти»:

- «Пригадується ведмедиця, яку виховали при ресторані у клітці 2*2 для задоволення власних бажань і мрій про красиве життя. Я бачила її у центрі реабілітації ведмедів, у широкому загоні. Але вона ступала лише декілька кроків управо і декілька кроків уліво. Бо наші межі – часто не реальні, але виховані. Мрія безкінечна, мрія не має меж, мрія задає напрям руху та бажання жити й досягати»

Алла про виставу «Культура взаємин» (коментар на сторінці ЖОЦМІ у Facebook):

- «Велике дякую організаторкам за проект у картинній галереї. Була піднята дуже важлива тема – тема взаємин. Нестандартний підхід до глядачів, тих, хто прийшов підтримати, дуже приємно вразив. Узяла участь особисто, викликало радісні почуття. Дуже сподобалося!..».

Юля про виставу «Культура взаємин» (пост із Facebook):

- «Я там була))) Атмосфера тепла і комфортна, неординарна постановка, актуальна проблема висвітлена незвичним чином! Дякую за можливість подивитися під іншим кутом на життєві ситуації)))»

МАЙБУТНІЙ УЧИТЕЛЬ. ДИТИНА З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ. БАТЬКИ: ТОЧКИ ДОТИКУ

ОКСАНА ГОРДІЙЧУК, ТАІСІЯ ЦУРКАН

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА,
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ,
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

АНОТАЦІЯ

Набувати фаховості, а разом із тим підвищувати рівень професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами вже кілька років поспіль нам вдається, залучаючи студентство до волонтерської діяльності в команді благодійного фонду «М'УАТА» та в співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Не від ідеї до діяльності, а від безпосередньої діяльності було започатковано *проект «Майбутній учитель.*

Дитина з особливими освітніми потребами. Батьки: точки дотику», який став результативним та успішним прикладом «інклюзивної практики як гуманізму в дії».

ІНІЦІАТОРИ:

Оксана Гордійчук, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, «Вчитель методист», «Відмінник освіти України».

Таїсія Цуркан, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, очільник благодійного фонду «М'УАТА».

СПІВОРГАНІЗАТОРИ:

Анастасія Корозська, студентка-магістрантка факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, асистент вчителя.

Яна Колодій, студентка-магістрантка факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, асистент вчителя.

Олена Ончул, організатор громадської організації «Дитячі долони», мама дитини з аутизмом.

Тетяна Барашкова, член громадської організації «Дитячі долони», мама дитини з аутизмом.

Тетяна Венгренюк, керівник громадської організації «Миле сонечко»

ЦІЛЬОВА ГРУПА

Майбутні вчителі початкової школи, студенти Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, 246 дітей з особливими освітніми потребами, які залучені до інклюзивного навчання в Чернівецькій області, батьки дітей з особливими освітніми потребами, представники громадських та благодійних організацій.

ЦІЛЬ

Підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до інклюзивної практики шляхом їх залучення до волонтерської діяльності в команді благодійного фонду «М'УАТА», у співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

ЗАДАЧІ:

- участь майбутніх учителів початкової школи у волонтерській діяльності в команді благодійного фонду «М'УАТА» з метою пізнання, допомоги, підтримки, соціалізації та розвитку дітей з особливими освітніми потребами;

- залучення батьків дітей з особливими освітніми потребами до навчальної діяльності студентів спеціальності «Початкова освіта» в процесі вивчення курсу «Онови інклюзивної педагогіки»;

- розробка програми модернізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (Організація спільних проектних студій, благодійних заходів, навчальних семінарів, воркшопів, тренінгів, відео-лекторіїв з метою інформаційно-мотиваційної та практичної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до інклюзивної практики).

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ

Участь у міжнародному конкурсі «Кращі інклюзивні практики-2018» в Грузії, у м. Уреки в номінації «Авторські проекти».

Посилання на публікації / відео-сюжети / відгуки / сторінки в соціальних мережах про проект:

- Сторінка у ФБ Інклюзивна практика: гуманізм у дії;
- Сторінка у ФБ Оксана Гордійчук;
- Сторінка у ФБ Благодійний фонд «М'УАТА».

Здобуто перемогу буковинським соціальним проектом «Майбутній учитель. Дитина з особливими освітніми потребами. Батьки: точки дотику» в конкурсі «Кращі інклюзивні практики-2018» в Грузії. Із 17 країн-учасниць зі здобуття гранту – зйомка документального фільму про проект-переможець.

ПЕРЕЛІК ЗАХОДІВ ПРОЕКТУ

16 листопада 2017 року	Підготовка до новорічних свят. Ми разом: діти, батьки, студенти.
7 грудня 2017 року	Новорічна фотосесія «Диво для дивовижних»
30 січня 2018 року	Благодійна акція «Мистецтво без кордонів»
14 лютого 2018 року	«Любов, яка лікує»
21 лютого 2018 року	Майстер-клас «Сніги розтануть від тепла душі»
7 березня 2018 року	«Вітаємо мам і особливих діток»
2 квітня 2018 року	Міжнародний день інформування про аутизм. Люди у всьому світі носять одяг синього або блакитного кольору
3 квітня 2018 року	Великодній воркшоп
4 квітня 2018 року	Зустріч студентів 417 групи спеціальності «Початкова освіта» з мамою-професіоналом Тетяною Барашковою щодо освітніх потреб дітей з аутизмом
16 квітня 2018 року	Практикум із створення інклюзивного освітнього середовища у сучасній школі
18 квітня 2018 року	Лекція – візуалізація з елементами прогнозування «Організація інклюзивного навчання в ЗНЗ у руслі реформ Нової української школи»
2 травня 2018 року	Зустріч студентів з мамою особливої дитини на тему: «Природа аутизму»
3 травня 2018 року	«Ми підтримуємо»
10 травня 2018 року	Ice-cream party. Майстер-клас з виготовлення морозива з особливими дітками
16 травня 2018 року	«Інклюзія, або погляд зблизька...»
17 травня 2018 року	Флешмоб «Вишиваємо візерунки»
3 жовтня 2018 року	Грузія, м.Уреки.
2-5 жовтня 2018 року	Стажування в Грузії (м.Уреки)
25 жовтня 2018 року	Хотин. Поїздка до Хотинського інтернату
17 жовтня 2018 року	Зустріч для всіх: "Досвід Уреки в інклюзивну практику Буковини"
23 листопада 2018 року	проектна студія «Бути мамою: мистецтво, чи наука?!»

КОРОТКИЙ ОПИС ПРОЕКТУ

16 листопада 2017 року.
Підготовка до новорічних свят. Ми разом: діти, батьки, студенти.

У центрі "Любов, яка лікує" сьогодні особлива атмосфера. А все завдяки чудовим хлопчикам: Данилку, Віктору, Єлисею і Тарасику, які прийшли зі своїми матусями, бабусями, сестричкою, щоб разом із нами розпочати марафон зимової казки підготовкою до новорічних свят. Поки матусі і бабусі шили ялинкові прикраси з фетру, хлопчики вчили нас робити кольоровий сніг з блиску, гратися в друзів Санта Клауса, прикрашали не лише хенд-мейд ялинки, а й обличчя щирими посмішками! Дякуємо за чудову ідею Олені Ончул. Наймовірно раді новим знайомствам.

7 грудня 2017 року.
Новорічна фотосесія «Диво для дивовижних».

Ви вже загадали різдвяне бажання? Одне з моїх уже навіть здійснилось. Фотосесія для людей з особливими потребами - ідея, втілюючи яку, нам вдалось наповнити серця новорічними дивами. А все завдяки талановитому, професійному фотографу Тетяні Хасію, директору декор-компанії "Синій Апельсин", прикладу для наслідування,

	особисто для мене, - Ірині Найдіш, засновниці центру "Любов, яка лікує" - Валерії Мартинюк.
30 січня 2018 року. Благодійна акція «Мистецтво без кордонів».	Результати акції "Мистецтво без кордонів". Дякуючи художниці Родіці Іоняк, яка проживає в Мілані, хлопчик з аутизмом, Давид, отримав омріяні інструменти для розвитку свого таланту. Він – особливий хлопчик, для якого малювання не просто хобі, з мистецтвом він планує пов'язати своє майбутнє (у що я щиро вірю і чого всім серцем бажаю). Родіка ж відзначила малюнки Давіда, які досить гарні, хоч намальовані на звичайному ксероксному папері, адже в хлопчика нема чим і на чому малювати. Тож так у двох дівчат в Мілані і Чернівцях здійснилася одна мрія - вже на трьох.
14 лютого 2018 року. «Любов яка лікує».	Наше знайомство з новим курсом розпочалося з діяльнісного принципу. Тож на семінарі з інклюзивної педагогіки мої студентки ♥ виготовляли подушечки з фетру, які стали приємним несподіваним сюрпризом для людей з особливими потребами з центру "Любов, яка лікує". Коли ділишся любов'ю, її стає ще більше.
21 лютого 2018 року. Майстер-клас «Сніги розтануть від тепла душі».	Ми вже готуємось зустрічати весну. Своїми руками творимо не тільки весняні квіти в горщиках, а й усмішки на обличчях мам, які виховують особливих дітей. До 1 березня формуємо 30 подаруночків для мам дітей з особливостями розвитку.
7 березня 2018 року. «Вітаємо мам і особливих дітей».	Вже всім хочеться тепла і поки мороз лютує ми зігриваємось добрими справами! Ми тільки починаємо вчитися, як працювати з особливими дітками, але вже розуміємо наскільки виховання - важка праця, а робота з дитинкою, яка має порушення в розвитку – безцінна. Тому підтримати Мам, які виховують дітей з інвалідністю, маленьким подаруночком - найкраще, що ми могли зробити з нагоди свята.
2 квітня, у Міжнародний день інформування про аутизм, люди у всьому світі носять одяг синього або блакитного кольору. Ми не виняток.	Сьогодні ми – цілий ОКЕАН. 2 квітня Генеральна Асамблея ООН оголосила Міжнародним днем поширення інформації про проблему аутизму ще в 2007 році. День був встановлений для того, щоб підкреслити важливість допомоги аутистам у підвищенні рівня їхнього життя. Символом цього дня вважається синій колір, бо це колір Всесвітньої організації аутизму Autism Speaks. Саме ця організація в 2005 році вперше організувала акцію на підтримку даної теми – акція називалася «Запали синім» (Light It Up Blue).
3 квітня 2018 року. Великодній воркшоп.	Великодній воркшоп студентів педагогічного факультету та особливих дітей і дорослих клубу "Паросток" проходив у дружній атмосфері взаємопідтримки, щирості думок і почуттів. Дякую нашим відкритим, чуйним і готовим до виходу із зони власного комфорту студентам. Саме Ви - майбутнє педагогіки і провідники змін, що доводите не красномовством, а справами! Дякую нашому мотиватору і наставнику Гордійчук Оксані Євгенівні, клубу "Паросток" в особі Інни Володимирівни, усім батькам і діткам!
4 квітня 2018 року. Зустріч студентів 417 групи спеціальності «Початкова освіта» з мамою-професіоналом	Зацепити за живе, змусити думати, у наслідку шукати причину з глибинним нейропсихологічним поясненням вдалося мамі особливої дитини. Такою зворушливою відбулася сьогодні зустріч студентів 417 групи спеціальності «Початкова освіта» з мамою-професіоналом Тетяною Барашковою щодо освітніх потреб дітей з аутизмом. Безумовно, такі зустрічі надихають, мотивують, навчають і налаштовують на подальшу

Тетяною Барашковою.	співпрацю....
16 квітня 2018 року. Практикум створення інклюзивного освітнього середовища у сучасній школі.	Як виявилось, шукати підхід до соціалізації, розвитку і навчання дитини з особливими освітніми потребами і просто, і складно. Таким цікавим і непростим, однак украй необхідним, бо результативним, є саме діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи до інклюзивного навчання. Дивись, і перші миті розгубленості студентів 4 курсу в роботі з дитячими іграшками перетворилися на „справу рук„ у вигляді дидактичних ігор та завдань, візуальних розкладів та топографічних карт школи для дитини з ооп в умовах інклюзивного освітнього середовища. Ваша вмотивованість та креативність мене щоразу вражає, любі мої дівчатка!
18 квітня 2018 року. Лекція- візуалізація з елементами прогнозування «Організація інклюзивного навчання в ЗНЗ у руслі реформ Нової української школи».	Важливо, щоб і в очах викладача, і у власних очах студент міг перетворитися з того, кого навчають, у того, хто навчається. Проте в такі миті особливо відчутною стає відповідальність за професійну підготовку сучасного студентства до роботи в початковій школі загалом, а до організації інклюзивного навчання, зокрема. Ось тоді реалізацію цієї перспективи, до того ж у руслі реформ Нової української школи, диктує лектору необхідність вибудовувати навчальний процес таким чином, щоб студенти осягали не лише головні факти науки, а й вчилися прогнозувати та набувати Hard Skills для роботи з дитиною з особливими освітніми потребами. 18 квітня 2018 року під час тематичної лекції-візуалізації з елементами прогнозування ви це робили, і вам це вдалося, мої старанні дівчатка 410,411,412 груп! Ваша О.Є.Гордійчук.
2 травня 2018 року. Зустріч студентів із мамою особливої дитини на тему: «Природа аутизму».	Сьогодні згадалася дивовижна мудрість Симеона Афонського: яке вміння найбільш рідкісне? -уміння віддавати. Яке вміння найбільш благородне? -уміння прощати. Яке вміння найбільш важливе? -уміння запитувати. Яке вміння найбільш потрібне? -уміння слухати. З Тетяною Барашковою все саме так: віддаючи себе вдруге зустрічі-лекції з проблем інклюзивного навчання зі студентами-початківцями 4 і 5 курсів, вона прощає переключення уваги окремими, питає і вислухає зацікавлених, порадить, навчить, підведе до розуміння, підбадьорить, кивне на прощання і проведе винятковим поглядом – глибоким, повним досвіду і розуміння в роботі з дитиною з аутизмом. Та найбільше благородство нашої гості студенти зауважили в тому, що саме ця мама, опікуючись інклюзивним навчанням сина, переконливо наголошує на правах усіх мам класу і щиро вболіває за якісне навчання їхніх дітей.
3 травня 2018 року. «Ми підтримуємо».	Лимонний джем, зварений з любов'ю мамою маленького хлопчика Луки, якому потрібні гроші на лікування, сьогодні став смачним доповненням до чаювання людей з особливими потребами клубу "Паросток". Щаслива, що Лука сьогодні зробив день інших хлопців і дівчат з порушеннями солодшим, а вони відкрили свої величезні серця щирістю для швидшого видужання хлопчика.
10 травня 2018 року. Ice-cream party Майстер-клас	На сторіночках нашого життя сьогодні емоціями вимальовано нові яскраві й непідробні враження. Вечірка морозива в парку для діток з особливими потребами – ідея, яка перевершила мої очікування! Не зрозуміло, хто

<p>виготовлення морозива з особливими дітками.</p>	<p>радів більше: дітки, які виготовляли і прикрашали морозиво для матусь і для себе, мами, яким важливо бачити посмішки їх діток чи ми, захоплені як підготовкою, так і самим дійством.</p> <p>Мої дівчатка, я пишаюсь Вами. Ви мене надихаєте і мотивуєте своєю щирістю, яка проявляється в діях! Я розвиваюсь і росту разом з Вами – це найздоровіші стосунки, які можуть бути між людьми.</p> <p>Сьогодні я була вкрай розчулена словами мам, зверненими до Вас. Я щаслива працювати і дружити з такими духовно багатими і красивими людьми!</p> <p>Емоції настільки переповнюють мене, що я готова писати дуже багато. Але ніщо не виразить їх краще, ніж слова маленького Івана: "Любов – це коли ти відчуваєш до якоїсь людини доброту"</p>
<p>16 травня 2018 року. «Інклюзія, або погляд зблизька...».</p>	<p>...ЛЮДИНО, НЕ ВПАДИ! З ЛЮБОВ'Ю І ДОБРОМ ВСЕ ДО ЛЮДЕЙ ІДИ.</p> <p>Ці рядки з вірша "Знеболена душа» відверто відображають життєве кредо ОЛЕНИ ОНЧУЛ.</p> <p>Ця тендітна жінка-людина великої мудрості та відкритої душі – високоінтелектуальна та цікава співрозмовниця, яскрава особистість та оратор найвищого ґатунку.</p> <p>Відчуті справжнє задоволення від пізнавально-емоційного спілкування мали змогу студенти "Початкової освіти", присутні в аудиторії, коли говорила про "Інклюзію, або погляд зблизька" МАМА ОЛЕНКА. "Знає, од Бога і голос той, і ті слова ідуть меж люди..."</p>
<p>17 травня 2018 року. Флешмоб «Вишиваємо візерунки».</p>	<p>Особливий день вишиванки красою вимальований не тільки на сорочках, а й у серцях!</p> <p>Сьогодні дівчатка спеціальності "Початкова освіта" разом із вихованцями «Паростку» – Служби підтримки сімей, які виховують дітей та молодь з особливими потребами, об'єдналися, щоб показати, що КОЖЕН ІЗ НАС РІЗНИЙ, АЛЕ ВСІ МИ ЄДИНІ!</p> <p>Я дякую Інні Володимирівні за ініціативу і чудову ідею.</p> <p>Мої любі дівчатка, захоплююсь Вашою щирістю і великодушністю! Дякую, що вмієте ділитись найціннішим, що у нас є, і тим, чого завжди не вистачає – своїм часом!</p> <p>Увага і приділений час дуже багато означає для кожного з нас, а для людей з особливими потребами, які часто стикаються з нерозумінням, небажанням їх "побачити" – це означає ще більше.</p>
<p>3 жовтня, 2018 року. Грузія, м. Уреки.</p>	<p>Перемога буковинського соціального проекту «Майбутній вчитель. Дитина з особливими освітніми потребами. Батьки: точки дотику» в конкурсі «Кращі інклюзивні практики-2018» в Грузії із 17 країн учасниць зі здобуттям гранту – зйомка документального фільму про проект-переможець.</p> <p>" ШУКАЮ СЛІВ, ЯК МОЛИТОВ..." /Л.Костенко/</p> <p>"Кращі інклюзивні практики-2018" – єдиний конкурс, де нема корупції, конкуренції і заздрощів!</p> <p>Фестиваль "Долаючи кордони" – унікальний синтез теорії і практики, методика в дії, робота мозку в серці!</p> <p>"Синій будинок" в Грузії (Уреки) – оригінальне інклюзивне середовище, створене СПЕЦІАЛІСТАМИ!</p>

<p>2-5 жовтня, 2018 року, стажування в Грузії (м.Уреки).</p>	<p>Стажування студентів Анастасії Коровської і Яни Колодій було сповнене багатьма відкриттями: спілкування зі спікерами, з батьками дітей з особливими потребами, участь у майстер-класах, знайомство з інклюзивними колективами. Головним відкриттям стажування стала команда Insight, юні помічники інклюзивної команди, які надихнули студентів на нові звершення. Не зважаючи на закінчення стажування, підтримка зв'язку відбувається через телеміст та обмін відео.</p>
<p>25 жовтня, 2018 року, Хотин. Поїздка до Хотинського інтернату.</p>	<p>Якщо Ви запитаєте: «Де можна побачити Любов у найчистішому вигляді?», - я покажу Вам дорогу в цей заклад. У цьому домі діти радо зустріли студентів. Дівчата спеціальності «Початкова освіта» в цей день подарували тепло, увагу, цікаві ігри, несподівані сюрпризи вихованцям Хотинського інтернату.</p>
<p>17 жовтня 2018 року. Зустріч для всіх: "Досвід Уреки в інклюзивну практику Буковини".</p>	<p>ЗУСТРІЧ ДЛЯ ВСІХ: " ДОСВІД УРЕКИ В ІНКЛЮЗИВНУ ПРАКТИКУ БУКОВИНИ" . Висловлюємо вдячність батькам дітей з особливими освітніми потребами, які привітно і доброзичливо створили можливість перевірити здобуті навички ігротерапії під час стажування в Грузії. З якою увагою батьки вслухалися до відповідей спеціалістів із Фінляндії на наболілі для них запитання з попередньої проектної студії! А фінськими олівцями планувати подальші кроки таки цікавіше! Спасибі мамам з Казахстану від мам з Буковини за солодкий гостинець!</p>
<p>23 листопада 2018 року. Проектна студія «Бути мамою: мистецтво чи наука?!»</p>	<p>«БУТИ МАМОЮ: МИСТЕЦТВО ЧИ НАУКА?! – чергова проектна студія про те, як знайти в собі мудрість прийняття діагнозу дитини, сили і мотивацію до професійного зростання; роздуми про значення моделі сім'ї та дозвілля лише в колі рідних, а також розповіді про необхідність рівності уваги та почуттів для всіх дітей у домі. Мама Оксана Драчковська і мама Наталя Швага невимушено достукалися до молодих сердець студенток переконливими прикладами про рішучість і звичку, про нікому невідомі подвиги безумовної материнської любові із власних історій... Як відбиток, у пам'яті кожної учасниці: «погода і сльози Христинки», «самоініціатива з візочком», «танець-присвята Маринки для Христинки», «тунель кохання для Оксани від Назарчика», «глиняні вироби Ані власними руками в дарунок»... Сердечно вдячні ВСІМ за ВСЕ !</p>

МІЖКУЛЬТУРНА ОСВІТА: КОМПЕТЕНТНІСТЬ ШЛЯХОМ ІНТЕРАКТИВУ

ЮЛІЯ ЗАПОРОЖЦЕВА

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Виклики сучасного світу, вплив масової культури, зміни структури сім'ї впливають на те, що питання культурної самобутності людини набирає фундаментального значення. Це особливо важливо у добу змін, що відбуваються у нашій країні та у Європі.

Такі складові, як традиції, мова, звичаї, релігія, спільна спадщина впливають на усвідомлення національної неповторності. А це народжує поняття «своїх» і «чужих». Проблема культурної самобутності людини – це проблема виміру сучасного світу. Це проблема ролі навчання й виховання в добу культурних різниць, проблема визначення завдань міжкультурної освіти. Шлях до участі у полікультурному соціумі лежить через власний розвиток, завдяки спілкуванню з іншими, і як наслідок, взаємозбагачення. Це можливо завдяки відкритості та діалогу, пізнавальній активності та професійній взаємодії.

Історичні, соціальні та культурні умови нашого життя можна розглядати як первинне джерело знань, і тому воно є невід'ємною ознакою процесу освіти.

Власне, мультикультурна освіта націлена на забезпечення умов для вираження і збереження своєї ідентичності з одного боку, і збагачення своїх знань і досвіду за рахунок пізнання знань і досвіду інших соціальних груп – з іншого. Мова йде про гармонійне співіснування різних культур, а не поглинання однієї культури іншою, тобто їх асиміляцію. Кожна людина має право бути іншою, а мультикультурна освіта повинна розвивати індивідуальну ідентичність та утверджувати культурне різноманіття, ставлячи собі за мету – озброїти дорослу людину етнічним та демократичним баченням суспільства, в якому вони можуть розвивати свої таланти та здібності.

Поняття **міжкультурне навчання** означає: *навчання про те, як ми сприймаємо інших людей, які суттєво відрізняються від нас. Це стосується нас, наших друзів та знайомих, того, як ми діємо разом, щоб збудувати суспільство, у якому панує справедливість. Це стосується зв'язків, які можуть встановити між собою суспільства, щоб поширювати рівність, солідарність та однакові шанси для всіх. Це поглиблює повагу і підтримує гідність у взаєминах між культурами, особливо тоді, коли частина з них належить до меншості, а інші становлять більшість.* (Шкільний пакет міжкультурного навчання, спільні публікації Ради Європи та Європейській Комісії (Страсбург 2000).

Цільова група:

молодь, дорослі (студенти, освітяни, чоловіки / жінки)

Цілі:

оволодіти поняттями «міжкультурна освіта», «міжкультурна компетентність»; **набути / розширити** коло соціально-культурних знань з теми за допомогою нових інтерактивних технік навчання; **вдосконалити/розвинути** власні життєві компетентності з врахуванням особливостей та специфіки української культури.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ

Прийняття себе та інших такими, які вони є; усвідомлення рівності прав та свобод людини; вдосконалення й розвиток життєвих компетентностей.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ:

Організаційний модуль

ЦІЛІ:

1. Вести групу в атмосферу співпраці та доброзичливості.
2. Встановити правила навчання.

ЗМІСТ:

- Ознайомлення з цілями та умовами навчання;
- Знайомство учасників;
- Складання групового контракту;
- Ігри.

Психологічний модуль

ЦІЛІ:

1. Ознайомити з основними техніками та стилями спілкування.
2. Передати знання щодо причин виникнення комунікативних бар'єрів та їх подолання.
3. Залучити групу до плідної співпраці шляхом спільних обговорень дискусійних питань та ігор.

ЗМІСТ:

- Основні техніки спілкування;
- Стилі спілкування;
- Комунікативні бар'єри;
- Тести, ігри, відео.

Методологічний модуль

ЦІЛІ:

1. Вдосконалювати вміння та навички учасників щодо ефективного використання інтерактивних технологій в процесі навчання.
2. Залучати учасників навчання до групової, парної, командної роботи.
3. Передати інформацію про стилі навчання, знання про цілі використання мета-плану у роботі.

ЗМІСТ:

- Інтерактивні вправи (Робота в групах, в парах);
- Методи роботи ;
- Міні-лекція «Стилі навчання»;
- Складання мета-плану;
- Тести, ігри, відео.

Заключний (підсумковий) модуль

ЦІЛІ:

1. Підвести підсумки навчання.
2. Провести анкетування учасників навчання.

ЗМІСТ:

- Обговорення;
- Підведення підсумків;
- Анкетування;
- Видача дипломів / нагород / подарунків тощо.

МІЖКУЛЬТУРНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ: ПОГЛЯД СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

АЛІНА ЧЕРНЯКОВА

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

На сьогоднішній день Сумщина є регіоном із багатонаціональним складом, оскільки в освітніх закладах вищої освіти навчаються студенти з 50 країн, зокрема Індії, Палестини, Туреччини, Китаю, Туркменістану, Швеції тощо. Так, в Сумському державному університеті навчається близько 1500 іноземних студентів. З огляду на соціальну напруженість в Україні та тривалі конфлікти з Росією, статистичні дані щодо поширення різних проявів етнічної дискримінації, з упевненістю можна стверджувати, що Сумський регіон перебуває в зоні потенційних ризиків дислокації міжетнічних конфліктів, антисемітизму та дискримінації.

Аналіз опитування студентів, викладачів, персоналу та проведення моніторингу з проблем соціальної інтеграції та адаптації студентів-іноземців медичного інституту Сумського державного університету в умовах інтернаціоналізації вищої освіти дає підставу стверджувати, що проблема формування міжкультурної толерантності є надзвичайно актуальною для України в цілому і Сумщини зокрема, і потребує особливої уваги громадянського середовища, а найбільше – серед молодішої генерації та й усіх, хто проживає тут.

МЕТА ПРОЕКТУ: формування міжкультурної толерантності як норми чи принципу побудови соціальних та міжособистісних стосунків, виховання студентської молоді в дусі розуміння, поваги, терпимості до представників інших культур шляхом створення толерантного освітнього середовища в умовах закладу вищої освіти.

ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ:

- інформування громадськості щодо сутності та форм проявів етнічної дискримінації, а також наслідків впливу інтолерантної поведінки на формування

цінностей як окремої людини, так і демократичних цінностей в цілому;

- підтримка молоді іноземного походження у боротьбі за свої права в умовах полікультурного освітнього середовища та проживання в іноземній країні;
- формування толерантної поведінки студентської молоді різних країн в процесі партнерської взаємодії з українськими студентами;
- розробка інструментів з протидії проявів ненависті та дискримінації серед студентів;
- популяризація стратегій безконфліктного спілкування серед молоді в процесі тренінгових рольових ігор;
- розробка та поширення інформаційних та освітніх матеріалів з теми проекту, сприяння розвитку компетенцій фахівців та викладачів, які взаємодіють зі студентською молоддю, зокрема іноземного походження;
- зменшення рівня конфліктності, проявів булінгу та мови ненависті серед молоді завдяки залученню їх до Кампанії руху проти ненависті через освітньо-просвітницькі заходи.

Реалізація проекту:

16 листопада 2018 року
(До Міжнародного дня толерантності)

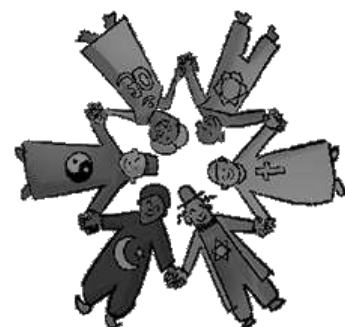
Учасники проекту/цільова група:

- студенти закладів вищої освіти Сумського регіону,
- викладачі,
- волонтери.

Партнери:

- тренери ГО «Поступ: освітній простір»,
- волонтери з Туреччини та Італії — представники Центру Євроініціатив (м.Суми).

Соціальні результати проекту: учасники семінару-тренінгу впровадять ініціативи в своєму оточенні, популяризують цінності толерантного спілкування, поінформують інших про методи протистояння дискримінації, булінгу та різним проявам інтолерантної поведінки, отримають знання та рекомендації щодо захисту своїх прав в умовах проживання в іншій країні, далеко від дому.

*International Day
for Tolerance*

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ/ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Семинар-тренінг складався із трьох модулів

Модуль 1. Міжкультурна толерантність: феноменологічний аналіз

Мета модуля: підвищення рівня знань учасників з питання толерантної та інтолерантної поведінки в умовах багатонаціонального середовища.

Міжкультурна толерантність — це комплекс рис і здібностей особистості, що дозволяють їй проявляти терпимість, повагу та доброзичливе ставлення до представників інших культурних спільнот: стійкість особистості, яка полягає в доброзичливості, стриманості, соціальній відповідальності; емпатія; соціальна активність; мовна гнучкість та знання культурної і мовної картини світу.

Модуль 2. Прояви інтолерантності

Мета модуля: підвищення рівня обізнаності учасників щодо стратегій протистояння агресії, дискримінації та різним проявам інтолерантності в умовах інтернаціоналізації вищої освіти.

Міжкультурна інтолерантність проявляється у вимушеній терпимості (прихована міжкультурна інтолерантність) чи відкритих формах агресії, булінгу.

Модуль 3. Тренінг міжкультурного спілкування в дусі толерантності: виготовлення Полотна миру

Мета модуля: ознайомити учасників із різними поглядами на окреслену проблему шляхом виготовлення соціальної реклами, залучити студентів-іноземців до тренінгових рольових вправ.

Виховання толерантності дає усвідомлення права будь-кого у вільній країні на повагу та дотримання прав людини.

PS. Верховна Рада України 2 жовтня 2018 року ухвалила в першому читанні законопроект №8584, який визначає поняття «булінг» і вводить за нього адміністративну відповідальність.

МОЛОДІЖНИЙ ФЕСТИВАЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДРАМИ «ПОЧУЙ! ПОБАЧ!»

ОКСАНА КРАВЧЕНКО

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ,
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

МЕТА ФЕСТИВАЛЮ

Донесення до учнів та молодих людей ідеї важливості подолання соціальних проблем та соціальних хвороб: наркоманії, ВІЛ/СНІДу, алкоголізму, тютюнопаління, небажаної вагітності, насилля; збільшення кола однодумців та демонстрація учнівською та студентською молоддю знайдених шляхів вирішення цих проблем; інформування громади міста про діяльність Клініки, Дружньої до Молоді, та Студентської соціально-психологічної служби УДПУ імені Павла Тичини.

Однією з передумов започаткування фестивалю стало проведення Першого Уманського фестивалю вуличної сцени (2013 р.), який показав значне зацікавлення жителів міста такою подією, а також виявив активність і майстерність студентів як організаторів такого дійства.

ОРГАНІЗАТОРИ ФЕСТИВАЛЮ

- відділ у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради;
- Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;
- «Клініка, дружня до молоді» Уманської дитячої міської лікарні;
- Студентська соціально-психологічна служба УДПУ імені Павла Тичини;
- відділ освіти Уманської міської ради.

Учасники фестивалю:

психологічні театри, створені при загальноосвітніх навчальних закладах та закладах вищої освіти міста Умань.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТЕАТР

розглядаємо як **форму соціально-виховної роботи**, спрямовану на посилення мотивації серед учнівської та студентської молоді (виступають як в ролі акторів, так і глядацької аудиторії) до пошуку шляхів вирішення актуальних соціальних проблем, які в драматургічній формі висвітлюються за допомогою різних засобів і сценічних прийомів задля сприйняття у процесі перегляду, подальшого обговорення та рефлексії, що в результаті **зорієнтовано на:**

позитивний розвиток та духово-ціннісне орієнтування;

профілактично-просвітницьку і превентивну дію;

подолання особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів;

реабілітацію критичних станів особистості;

залучення до культурно-освітньої і творчої діяльності;

допомога у творчій самореалізації особистості;

створення ситуацій розвиваючого дозвілля і відпочинку.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТЕАТР

як форма роботи є доцільною у ході реалізації таких **ЗАВДАНЬ** соціально-педагогічного патронажу і психологічного супроводу в умовах закладу освіти:

захист психічного здоров'я;

профілактика дезадаптації;

підтримка обдарованих дітей та молоді;

запобігання конфліктам в учнівському та студентському середовищах;

профілактика правопорушень;

орієнтування на здоровий спосіб життя;

створення психологічних і соціально-педагогічних умов для формування в учасників освітнього процесу мотивації до самовиховання і саморозвитку;

профілактика і корекція відхилень в особистісному розвитку учнів, студентів, вихованців тощо.

ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ:

- визначення гострої соціальної проблеми та цільової аудиторії, якої вона стосується в першу чергу. Відповідно має бути обговорення робочою групою акторів та керівника тієї соціальної ситуації, яка склалася в країні, чи в окремо взятому регіоні, щоб виступ мав інтерес для потенційної цільової аудиторії;
- написання або пошук готового сценарію, виходячи із соціальної проблематики – автором може бути хтось із учнів чи студентів, або їхня колективна праця, або батьки, або педагогічні працівники чи психолог. Основою сценарію є «соціальність», що виражається у самому змісті;
- після обговорення та затвердження сценарію наступним кроком є організаційні заходи – розподіл ролей, репетиції епізодів та етюдів, підбір музики, виготовлення мультимедійної презентації та відео для супроводу виступів, вибір та виготовлення костюмів і сценічного інвентаря, генеральні репетиції з можливою корекцією виступу;
- виступ перед глядацькою аудиторією з подальшим обговоренням, при цьому у виступі повинна бути зрозумілою проблема (більш успішними є виступи, де присутній гумор), а також позитивний вихід із ситуації чи хоча б натяк на нього. Безперечно, складно знайти єдине правильне вирішення тієї чи

іншої соціальної проблеми. Проте такої потреби й немає. Виховна цінність інсценування полягає в можливості визначення різноманітних аспектів цієї проблеми, врахування різних поглядів, в пошуку нестандартних шляхів її вирішення.

Метод інсценування забезпечує дітям та молоді такі умови для занять, які не в змозі створити інші методи навчання – випробувати на собі результати своїх рішень і дій, приміряти на себе різні ролі. Водночас участь у виступах, підготовка театралізованих постановок формують у них зібраність, відповідальність, дисциплінованість, уміння планувати час, адекватно сприймати критику на свою адресу. Очевидно, що участь у театрі передбачає командну роботу і сприяє налагодженню позитивного мікроклімату в колективі.

Таким чином, соціально-психологічний театр виконує широкий спектр функцій стосовно його учасників і глядачів. Серед них: інформаційно-освітня; пізнавальна;

розвивальна; емоційна; виховна; морально-етична; терапевтична; реабілітаційна; соціально-комунікативна; дозвіллева.

На базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного

педагогічного університету імені Павла Тичини щороку проводиться **Фестиваль соціально-психологічної драми «Почуй! Побач!»** (починаючи з 2014 р.).

За 2014-2018 рр. було проведено п'ять щорічних фестивалів. Назви закладів освіти, колективів та вистав представлені нижче:

НАЗВА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	НАЗВА КОЛЕКТИВУ	НАЗВА ВИСТАВИ
2014 рік		
Уманський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа-інтернат I-II ступенів Ю. Гагаріна – педагогічний ліцей»	«Ілюзія світла»	«Життя»
Уманський навчально-виховний комплекс № 24	«Веселка»	«Користі нікому з обману не буває»
Уманська загальноосвітня школа I-III ступенів № 9	«Життя»	«Любов зла»
Уманський медичний коледж	Волонтерський загін «Турбота»	«Тютюновий дим - отрута»
Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка	«Відкриті серця»	«Бережи реальність» та «Ти не один»
Уманська загальноосвітня школа I-III	«Гармонія»	«Дотик янгола...»

ступенів № 11 імені М. П. Бажана		
Уманська філія Черкаського кооперативного економіко-правового коледжу	ВІА Надії	«Сила – не значить мужність»
Театр юного глядача Уманського Міського будинку культури	«Золотий ключик»	«Спогад з дитинства»
Обласний міжрегіональний центр соціально-психологічної реабілітації дітей в м. Умань		«Порожнеча»
Уманський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 7 - колегіум»	«Інсайт»	«Заздрість і творчість: речі несумісні?»
Уманська міська гімназія	«Маска»	«Кольори душі»
Уманська загальноосвітня школа I-III ступенів № 10	«Мінор»	«Мій шлях до щастя»
Уманська загальноосвітня школа I-III ступенів № 14	«Новий крок»	«Сенс життя»
Уманський національний університет садівництва	Народний аматорський студентський театр студентських мініатюр «Добродії»	«Возлюби ближнього»
2016 рік		
Уманський навчально-виховний комплекс «ЗОШ № 10 – медична гімназія»	«Прометей»	«Діти війни»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 11 імені М.П. Бажана	«Гармонія»	«Надія не згасає»
Уманський НВК «ЗОШ I-II ступенів № 6 - ДНЗ»	«Live story»	«Подружки»
НВК № 24 «ДНЗ – загальноосвітній заклад I ступеня»	«Веселкова палітра»	«Сила добра»
Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка	«Відкриті серця»	«Вибір завжди за тобою»
Уманський НВК «ЗОШ I-III ступенів імені Ю. Гагаріна – педагогічний ліцей»	«Ілюзія світла»	«Швидкоплинність життя»
2017 рік		
Уманський НВК «ЗОШ I-III ступенів № 10 – медична гімназія»	«Прометей»	«Цінність мого життя»
НВК № 24 «ДНЗ – загальноосвітній заклад I ступеня»	«Веселкова палітра»	«Сила добра»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 14	«Калейдоскоп»	«Лісові пригоди Маші»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 3	«Нова ера»	«Потік спроможностей»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 9	«Ілюзія світла»	«Життя»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 11 ім. М.П. Бажана	«Гармонія»	«Ми проти насилля»

Обласний міжрегіональний центр
соціально-психологічної реабілітації дітей
м. Умань

«Пробудження!»

Уманська ЗОШ I-III ступенів № 14	«Новий крок»	«Алкольний магнат і рекламне агентство»
2018 рік		
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 11	«Гармонія»	«Мій шлях до щастя»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 14	«Новий крок»	«Хвилина на самотність»
Уманська ЗОШ I-III ступенів № 14	«Калейдоскоп»	«Права дітей у сучасному світі»
НВК №24	«Веселкова палітра»	«Подорож у країну Вседозволеності»
УДПУ імені Павла Тичини	«Фенікс»	«Я маю право»
Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка	«Відкриті серця»	«Повір у себе»

У виступах учнівської та студентської молоді піднімалися досить важливі питання формування особистості та права власного вибору, впливу насилля та протистояння, значення самооцінки та боротьби за власне щасливе повноцінне життя. Вічні моральні цінності любові, вірності, дружби, сімейного щастя та сенсу життя, сутність зради, ненависті та ворожнечі учасники фестивалю розкривали у піснях, театральних психологічних мініатюрах, театрі тіней, хореографічних композиціях.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТЕАТР виступає сучасною формою СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ з учнівською та студентською молоддю, водночас ІННОВАЦІЙНОЮ ТЕХНОЛОГІЄЮ соціально-педагогічного патронажу і ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ в умовах закладу освіти.

МОЛОДІЖНИЙ ЦЕНТР «START» УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

НАТАЛІЯ КОЛЯДА, ОКСАНА КРАВЧЕНКО,
НАТАЛІЯ ЛЕВЧЕНКО, АНТОНІНА КОКОША

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ,
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

АНОТАЦІЯ

Сьогодні проблеми молоді, соціальної роботи в нашій країні вкрай загострені. Особливим пріоритетом молодіжної політики в Україні є розвиток мережі молодіжних центрів та просторів європейського зразка, які є осередками практичної роботи з молоддю, установами, що сприяють розвитку молодих людей, громадянській освіті, популяризації здорового способу життя, волонтерства, молодіжному підприємництву, підвищенню рівня мобільності молоді тощо.

З метою впровадження новітніх механізмів неформальної освіти в межах закладу вищої освіти **19 липня 2018 року було створено Молодіжний центр «Start»** Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Створення Молодіжного центру «Start» – це вагомий крок для розвитку молодіжної роботи в регіоні. Умань – студентське місто, де багато активної, ініціативної, готової до змін амбітної молоді, а ініціатива створення такого молодіжного осередку є тому підтвердженням.

Молодіжний центр «Start» є спільним проектом факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та відділу у справах молоді Уманської міської ради. У своїй

МЕТОЮ ДІЯЛЬНОСТІ

Центру є створення умов для всебічного розвитку і самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів та прав; сприяння соціальному становленню й розвитку, професійній орієнтації та організації змістовного дозвілля, підтримці талановитої молоді.

діяльності взаємодіє з підприємствами, установами різних форм власності, закладами культури і мистецтва, засобами масової інформації, закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, з іншими організаціями та об'єднаннями громадян.

УЧАСНИКИ:

Учасниками Центру є викладачі та студенти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, студентська та учнівська молодь Умані та Уманського району.

- одними з пріоритетних завдань діяльності Центру є створення умов для творчого розвитку особистості, інтелектуального самовдосконалення молоді;
- утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей у молоді;
- пропаганда та формування здорового способу життя;
- створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді;
- взаємодія з молодіжними, дитячими громадськими організаціями;
- забезпечення розвитку міжнародного молодіжного співробітництва.

ЦІЛІ:

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ:

Навчально-науковий

– розвиток самоврядування через неформальну освіту; проведення форумів, наукових конференцій, семінарів-тренінгів, з'їздів, ділових зустрічей, дискусійних клубів щодо різних аспектів розвитку молодіжного руху; підготовка та перепідготовка молодіжних працівників шляхом організації лекторіїв, тренінгів, майстер-класів, розвиток молодіжного підприємництва; впровадження новітніх механізмів молодіжної політики Ради Європи через міжнародне партнерство, стажування, культурно-освітні обміни.

Дозвіллєвий

– організація та проведення культурно-масових заходів (концертів, спектаклів, презентацій, фестивалів, бенефісів, літературно-пісенних свят, театральних-концертних вечорів, творчих зустрічей,

художніх звітів, змагань з інтелектуальних ігор, вистав, конкурсів, турнірів, спортивно-розважальних, оздоровчих заходів, вечорів відпочинку, танцювальних вечорів, балів, дискотек тощо); забезпечення спортивного розвитку молоді; сприяння відродженню духовності, зміцненню моральних засад, організації змістовного дозвілля молоді.

Інформаційно-консультаційний

– надання правової, інформаційної, методичної та консультативної допомоги молоді; сприяння залученню молоді до участі в міжнародних молодіжних наукових, мистецьких, спортивних, інформаційно-просвітницьких заходах, формування потужного молодіжного медіа-ресурсу – інтерактивного прес-центру із медіа-коворкінгом; активна співпраця з громадськими та волонтерськими організаціями міста та розвиток волонтерського руху серед молоді.

Проектний

– підтримка проектів органів студентського самоврядування, підприємницьких ініціатив молоді, забезпечення зайнятості молоді у вільний час; сприяння розвитку молодіжних ініціатив у трудовій сфері, перепідготовки та підвищення кваліфікації молоді; активна взаємодія органів влади та молоді на місцевому рівні шляхом залучення до побудови стратегій, розробки програм, заходів та проектів; організація та проведення конкурсів, проектів, програм молодіжних організацій, спрямованих на розв'язання проблем молоді.

Профорієнтаційний

– допомога молодим людям у визначенні з майбутнім фахом: профорієнтаційні тренінги, майстер-класи, екскурсії до компаній, знайомства з представниками різних професій.

Менторський

– підтримка та супровід цікавих молодіжних проектів, допомога з менеджментом, фандрайзинг, створенням бюджету, комунікація, пошук волонтерів та в інших напрямках.

УЧАСНИКИ ЦЕНТРУ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У ТАКИХ ЗАХОДАХ:

- Всеукраїнському семінарі «Кращі практики волонтерства UA», м. Черкаси, 17–18 травня 2018 року.
- Всеукраїнському форумі прогресивної молоді та студентів «Молодь України – інтелектуальний потенціал нації», м. Київ, 18 травня 2018 року.

- Базовому тренінгу навчальної програми «Молодіжний працівник», м. Черкаси 9–11 липня 2018 року.
- Стратегічній сесії «Розвиток молодіжних центрів в Україні», м. Київ, 29–30 вересня 2018 року.
- II Всеукраїнському форумі молодіжних працівників та працівниць, м. Дніпро, 5–7 листопада 2018 року.

ЗАХОДИ ОРГАНІЗОВАНІ ЦЕНТРОМ:

- Комплекс тренінгів зі створення Startup-проектів, вересень 2018 р.
- Діє програма майстер-класів від успішних молодіжних лідерів, з вересня 2018 р. по даний час
- Організуються зустрічі культурного збагачення молоді, з вересня 2018 р. по даний час.
- Розпочато курс «Школа леді та джентльменства», жовтень – грудень 2018 р.
- Запроваджено на курс «Школа молодіжних ініціатив» для учнів шкіл м. Умань, листопад-грудень 2018 р.
- Проводяться опитування та анкетування громадян з актуальних молодіжних питань, з вересня 2018 р. по даний час.
- У межах діяльності Центру здійснюється співпраця та обмін досвідом з молодіжними центрами з інших регіонів і міст України, а також налагодження міжнародної взаємодії з провідними європейськими державами у сфері молодіжної роботи, такими як Фінляндія, Литва, Польща.

НАУКОВИЙ ГУРТОК «ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ»

КАТЕРИНА МАРЧУК, ЛЮДМИЛА КОТЛОВА

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА,
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ

АКТУАЛЬНІСТЬ

У час інформаційної глобалізації вміння швидко орієнтуватися в інформаційному потоці, вміло користуватися здобутками науково-технічного прогресу, креативно підходити до вирішення різнопланових завдань стає обов'язковою характеристикою молодшої людини.

Процес розвитку творчого потенціалу дітей та молоді потребує детального емпіричного вивчення та теоретичного обґрунтування. У сучасній науці досі досконало не досліджена структура, можливості і особливості реалізації творчого потенціалу, не розроблена психологічна система стимулювання творчої активності, конкретних реалізацій потенціалу на колективних та індивідуальних рівнях у різних сферах діяльності. Залишається малодослідженим аспект психологічних детермінант творчої поведінки людини в сучасних умовах.

У зв'язку з цим видається доцільним детальне дослідження психологічних особливостей формування і розвитку відомих творчих особистостей, котрі отримали визнання у суспільстві, чийі здобутки високо оцінені фахівцями відповідних галузей (музиканти, письменники, науковці тощо). Вивчення біографічних відомостей, опрацювання кореспонденції та спогадів очевидців, дослідження продуктів діяльності – дозволить вибудувати творчу стратегію особистості, прослідкувати вплив життєвих явищ на інтенсивність перебігу творчого процесу, визначити сприятливі і несприятливі фактори розвитку творчої обдарованості.

Враховуючи актуальність сучасних досліджень особливостей формування творчої обдарованості, на кафедрі психології розвитку та консультування у 2017-2018 навчальному році кандидатом філологічних наук, старшим викладачем Марчук К. А. було започатковано **науковий гурток «Психологія творчості українських митців»**.

УЧАСНИКИ

Учасниками наукового гуртка стали студенти четвертого курсу напряму підготовки «Психологія», хлопці та дівчата 20-21 року, які цікавляться психологією творчості, хочуть отримати професійні навички проведення психобіографічного дослідження, у тому числі – біографічного інтерв'ю, прагнуть навчитися працювати з науковим текстом (у межах написання тез, курсових та в подальшому – магістерських робіт).

ЦІЛІ

ПРОЕКТ ПЕРЕДБАЧАЄ ВИКОНАННЯ РЯДУ ЗАВДАНЬ:

1. Формування чітко структурованого колективу гуртківців, створення творчого наукового середовища, в якому учасники вчаться обмінюються досвідом і презентують якісні результати дослідження;

2. Формування теоретичної бази, на основі якої буде розроблена схема емпіричного дослідження;

3. Розробка біографічного інтерв'ю, здійснення інтерв'ювання відомих творчих особистостей Житомира;

4. Презентація результатів дослідження у формі наукових звітів, тез, курсових робіт, участі у наукових конференціях.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЕКТУ

Проведені емпіричні дослідження формування творчої обдарованості митців м. Житомир; наукові тези, статті, участь у наукових конференціях, курсові роботи з психології творчості.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Програма гуртка передбачає застосування форм роботи, пов'язаних із дослідженням відомих митців (письменників, художників, музикантів, скульпторів, науковців). Біографічний метод дозволяє розкрити проблему індивідуального розвитку особистості на всіх вікових етапах, проблему впливу соціального оточення на становлення творчої особистості, питання формування індивідуального стилю та творчого почерку, особливості становлення творчого світогляду.

У ході роботи студенти діляться на дослідницькі групи по 3-4 особи. Кожна з груп обирає відому творчу особистість (зазвичай, це представники творчої інтелігенції Житомирщини, з якими можлива не заочна, а реальна зустріч) та **здійснює роботу за етапами:**

1. Налагодження контакту (знайомство, отримання згоди на співпрацю, вивчення творчого середовища, у якому живе і працює досліджуваний). Студенти зустрічаються із творчою особистістю на «її території» – у художній чи музичній студії, майстерні, робочому кабінеті;

2. Аналіз життєпису творчої особистості (знайомство з біографією, творчими досягненнями, відгуками у масмедіа, опис інтересів, аналіз безпосереднього оточення, професійні особливості тощо);

3. Аналіз продуктів творчої діяльності (знайомство з творами (художніми, музичними, образотворчими тощо), опрацювання критичної, рецензійної літератури);

4. Розробка біографічного інтерв'ю (на основі опрацьованих матеріалів студенти розробляють ряд питань, спрямованих на одержання відомостей щодо формування творчої обдарованості, особливостей перебігу творчого процесу, міри розкриття творчого потенціалу);

5. Проведення біографічного інтерв'ю (зазвичай дослідницька група пропонує досліджуваному зустріч «на нейтральній території» – арт-кафе, кафе-читальні, бібліотеці тощо. Невимушена творча атмосфера сприяє відвертості та створює ефект «дружньої бесіди без примусу»;

6. Обробка та аналіз отриманих результатів, формування звіту: «Психобіографічне дослідження творчої особистості».

7. Презентація матеріалів, захист звіту (на підсумковому етапі студенти презентують результати дослідження в групі (демонструють фото, аудіо-, відео фрагменти), відповідають на питання студентів та викладача).

ДОДАТКИ

Збагнути особливості формування творчої обдарованості особистості доволі складно. Психологічний аналіз біографій відомих митців переконливо доводить існування ряду закономірностей у процесі розвитку творчої особистості. Зустріч і спілкування із такими людьми уже самі по собі є ресурсними з боку розуміння психологічної природи творчості. Біографічне інтерв'ю дозволяє здобути інформацію, яка залишається «за кадром» офіційних біографій та автобіографій, висвітлює світоглядні та творчі орієнтири особистості, життєву позицію, ставлення до творчості, особливості перебігу творчого процесу та ін. Наш досвід свідчить про ефективність таких «творчих» зустрічей, причому ефективність пропорційно зростає із зміною умов: якіснішими є зустрічі «на території» творчої особистості – у виставкових залах, майстернях, творчих клубах, арт-просторах міста, кав'ярнях; кращі результати отримано після повторюваних зустрічей; якість матеріалів зростає, якщо до етапу інтерв'ювання був здійснений аналіз продуктів творчої діяльності, тощо.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»

ОКСАНА КРАВЧЕНКО

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено особливості інноваційної форми національно-патріотичного виховання студентської молоді – Національно-патріотичного табору – «Дія», який виступає осередком формування національної свідомості студентської молоді, їхніх патріотичних спрямувань, громадянської позиції та небайдужості до питань державотворення. Діяльність табору характеризується широким спектром заходів національно-патріотичного виховання, самоорганізацією і відповідальністю.

Учасниками табору є студентська
та учнівська молодь міста Умань

МЕТА
діяльності
Табору

формування у студентів високої патріотичної свідомості, почуття вірності до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Табір «Дія» розпочав свою роботу у 2014 році як реакція на трагічні події у державі – революційні зміни у листопаді 2013 – березні 2014 р., війна на сході країни. Його створення засвідчило високу громадянську позицію студентства УДПУ імені Павла Тичини, готовність молодого покоління відстоювати національні цінності, українську державність.

Відродно, що інноваційний проект «Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія»» здобув перемогу – **I місце** – у III Всеукраїнському дистанційному конкурсі наукових робіт із соціальної педагогіки (Житомир, 2014).

До сьогодні відпрацювали наступні **тематичні зміни**:

Навчальний рік	Зміна	Назва зміни
2014–2015	I–II	«Я – Українець і я цим пишаюсь!»
2015–2016	III	«Я – студент, я – патріот!»
2015–2016	IV	«5 ідей для моєї України»
2016–2017	V	«Молодь діє – держава процвітає»
2016–2017	VI	«Подорожуємо без бар'єрів»
2017–2018	VII	«Ми, студенти УДПУ – вивчаємо, знаємо і творимо історію України?!»

Щороку свою роботу табір «Дія» урочисто розпочинає 24 вересня. Дату початку роботи табору вибрано не випадково, вона обумовлюється тим, що «24» – особлива дата для нашої країни, адже саме 24 серпня наша держава отримала незалежність.

Іще однією ознакою, і водночас – засадою діяльності табору є самоорганізація і самодіяльність студентства у виборі форм проведення того чи іншого заходу. За результатами проведення семи тематичних змін накопичено широкий спектр заходів різного спрямування, які вирізняються креативністю, новизною, оригінальністю, і найголовніше – соціальною спрямованістю.

НАПРЯМИ РОБОТИ ТАБОРУ

Узагальнивши всі заходи, можна виокремити напрями роботи табору.

Важливу роль у просвітницькій діяльності табору посідають заходи з *відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України*. В основу покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації. У межах цього напрямку відбуваються лекції, для читання яких запрошуються відомі історики, вчителі, співробітники музеїв та архівних установ.

Особливого значення набуває ознайомлення з *історією героїчної боротьби українського народу за державну незалежність упродовж свого історичного шляху, зокрема у XX-XXI століттях*. Це – ОУН, УПА, дисидентський рух, студентська Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності та ін. За Указом Президента України від 11.02.2015 р., 20 лютого визначено Днем

вшанування подвигу героїв Революції гідності та увічнення пам'яті Небесної Сотні, тому цього дня у рамках роботи табору постійно відбуваються тематичні лекції-реквієми, кінолекторії на тему «Майдан».

Також одним із напрямів роботи табору є *формування шанобливого ставлення до пам'яті про жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів в Україні, зокрема жертв Голодомору, політичних репресій і депортацій.*

З метою *підвищення ролі української мови як національної цінності* традиційною стала акція «Рідна мова калинова».

Складовою національного виховання є патріотичне виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа. Відтак, діяльність Табору вирізняється *заходами патріотичного спрямування*: акції «Я – українець і я цим пишаюсь!», «Україна єдина», «Що для тебе значить Україна?», «Патріотизм – це обов'язок кожного», «Люби Україну – одягни блакитно-жовту стрічку», розважально-пізнавальний квест «Я знаю свою історію», робота патріотичного кінолекторію, патріотичне караоке.

У рамках табору здійснюється *активне залучення до патріотичного виховання студентської молоді учасників бойових дій на сході України, членів сімей героїв Небесної Сотні, бійців АТО та їхніх сімей.*

Взаємопов'язаною з цим є *організація волонтерського руху*: збір і доставка в зону АТО різноманітних ресурсів (харчі, ліки, одяг); допомога сім'ям учасників АТО. Це такі заходи як: семінари і конференції «Волонтерська діяльність. Реалії сьогодення»; зустрічі із громадськими і волонтерськими організаціями під гаслом: «Волонтерське серце допоможе тим, хто цього потребує!»; благодійні ярмарки, благодійні акції, тощо. Водночас студенти надають моральну підтримку воїнам, які знаходяться на передовій: виготовляють листівки, обереги для солдатів, «Прапор побажань», вітають військових АТО з Днем захисника України, готують відеозвернення, малюють плакати, які передають у зону АТО.

Студенти виявляють *небайдужість до проблем внутрішньопереміщених осіб, зокрема організують заходи задля сприяння соціально-психологічної реабілітації дітей із цих сімей, дітей-сиріт та дітей з інвалідністю.*

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною частиною, є *військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвитку бажання здобувати військові професії.*

У цьому контексті 118 студентів університету здобувають військові спеціальності, проведено ряд заходів для підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя.

У цьому контексті табором «Дія» забезпечується тісний зв'язок із багатовіковими традиціями військової справи українського народу шляхом *вивчення і популяризації історії козацтва*, відновлення традицій військової справи, дослідження надбань козацької педагогіки задля впровадження кращого досвіду в освітній процес.

Щорічно 14 жовтня у свято Покрови Пресвятої Богородиці, Дня українського козацтва та Дня захисника України організується пізнавальна зустріч зі справжніми козаками під гаслом: «Козацькому роду немає переводу» у поєднанні із екскурсією до Маньківського Січового Куреня.

Згідно зі Стратегією національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки поряд із освітою, наукою, охороною довкілля, фізкультурою окремою сферою національно-патріотичного виховання визначено туризм [3]. З огляду на це, табір «Дія» реалізує самодостатній напрям діяльності – *інклюзивний туризм*. У цьому контексті створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів»; засновано Асоціацію «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму»; організовано екскурсійні маршрути інклюзивного туризму.

З метою ширшого залучення до питань національно-патріотичного виховання не лише студентської, а й учнівської молоді *організуються різноманітні конкурси, змагання*, мета яких: можливість висловити свою громадянську позицію, інтелектуальний розвиток, пізнавальна діяльність.

На основі узагальнення результатів діяльності табору «Дія» схематично зображено **мету, напрями, форми і методи роботи** у вигляді таблиці.

МЕТА

– формування у студентів високої патріотичної свідомості, почуття вірності до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

НАПРЯМИ РОБОТИ:

- відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України;
- вивчення і популяризація історії козацтва;
- ознайомлення з історією героїчної боротьби українського народу за

державну незалежність упродовж усього історичного шляху, зокрема у ХХ-ХХІ століттях;

- формування шанобливого ставлення до пам'яті про жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів;
- підвищення ролі української мови як національної цінності;
- організація заходів патріотичного спрямування;
- залучення до патріотичного виховання студентської молоді учасників бойових дій;
- організація волонтерського руху;
- організація заходів задля сприяння соціально-психологічної реабілітації внутрішньо-переміщених осіб;
- військово-патріотичне виховання;
- утвердження здорового способу життя молодих людей;
- профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед молоді;
- впровадження інклюзивного туризму;
- імплементація питань академічної доброчесності.

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ:

Словесні	Практичні	Наочні	Конкурсно-ігрові	Інформаційно-технологічні	Рефлексивні
Лекція, бесіда, дискусія, обговорення, збори, мітинг, консультація, вікторини, інформаційні дос'є, круглі столи, «уроки мужності», мозковий штурм	Соціальні та благодійні акції, благодійні концерти, години-спогади, реквієми, зустрічі із учасниками АТО, зустрічі із волонтерами, тематичні заходи з нагоди пам'ятних дат, екскурсії, благодійні	Виставки, стінгазети, благодійні виставки, ярмарки, реферативні повідомлення, вистави, благодійні концерти, фестивалі, вечори самодіяльності, ток-шоу, кінолекторії, фотосесії, написання листів	Ситуаційно-ділові ігри, драматичні імпровазації, фестиваль соціально-психологічних театрів, тематичні фестивалі, патріотичні конкурси, змагання, інтелектуальні розважальні ігри та квести	Формування виховного середовища у соціальних мережах, інтернет-технології, обговорення у форумах, презентації соціальних проектів, онлайн-опитування, відеозвернення, фотосесії	Самопізнання, саморегуляція, самореалізація, самоорганізація, метод аналізу проблемних ситуацій, стилів поведінки, прийняття рішень

	ярмарки, майстер- класи hand made, флешмоби	бійцям АТО, флешмоби			
--	---	----------------------------	--	--	--

Таким чином табір «Дія» виступає осередком формування національної свідомості студентської молоді, її патріотичних устремлінь, громадянської позиції та небайдужості до питань державотворення, діяльність якого характеризується широким спектром заходів національно-патріотичного виховання, самоорганізацією і відповідальністю. Форми та методи роботи можуть творчо використовуватися у виховному процесі закладів освіти загалом та вищої освіти зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України на 2016-2020 рр.». – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/148-2016-p
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. Акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремінь (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна наука, 2016. – 448 с.
3. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>

ОСВІТНІЙ КУРС «ГЕНОЦИД ЄВРЕІВ ЄВРОПИ: ІСТОРИЧНА ПЕРСПЕКТИВА ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ»

АНАТОЛІЙ ПОДОЛЬСЬКИЙ, СВІТЛАНА ОСІПЧУК

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ГОЛОКОСТУ (УЦВІГ)

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

УЦВІГ запроваджує проект з 2011 року спільно із Будинком Ванзейської конференції (Берлін, Німеччина) та за підтримки Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні.

Основна ідея курсу – надати учасникам змогу дослідити особливості культури пам'яті про нацистський режим в двох країнах – Україні та Німеччині, а також порівняти її із культурою пам'яті про радянський тоталітаризм. Дослідження культури пам'яті включає в себе не тільки власне відвідування місць пам'яті, а також ознайомлення із практиками неформальної та музейної освіти. Важливим аспектом проекту є також фокус на зв'язку тоталітарної системи із темою порушення прав людини.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

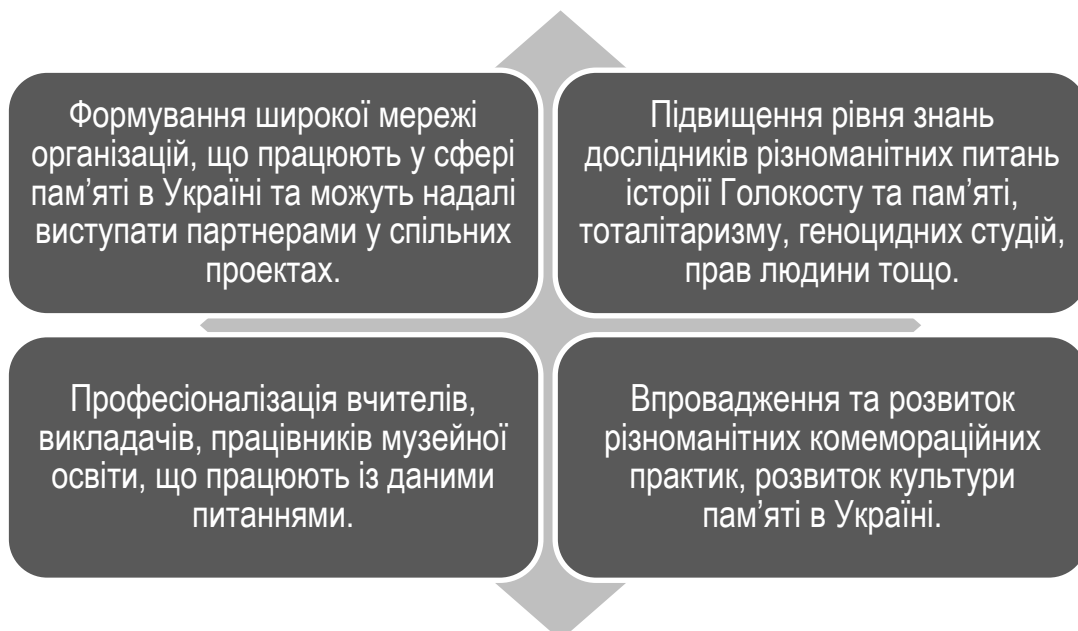
Брати участь в освітньому курсі можуть студенти, аспіранти українських вищих навчальних закладів і молоді науковці та викладачі середньої та вищої школи, котрі мають виражений та підтверджений дослідницький інтерес до різних аспектів геноциду євреїв під час Другої світової війни та запровадження прав людини. Вітається також міждисциплінарний підхід до теми (наприклад, у галузі психології, філософії, культурології, журналістики, музейної роботи, мистецтва тощо). Група формується на основі відбору поданих онлайн апікацій.

Оголошення про початок відбору публікується на сайті УЦВІГ та його фейсбук-сторінці
(<http://www.holocaust.kiev.ua/index.html>,
<https://www.facebook.com/uhcenter>).

ЦІЛІ / ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

1. Розширити базу знань учасників у сфері вивчення історії Голокосту та зв'язку тоталітарної системи із порушеннями прав людини, запропонувавши для цього насичену програму, що складається з лекцій, інтерактивних занять, екскурсій меморіалами та місцями вшанування пам'яті.
2. Представити новітні освітні підходи у цій галузі в Україні та Німеччині.
3. Надати змогу учасникам зіставити та порівняти досвід України та Німеччини у сфері культури пам'яті, реконсиліації та комеморації.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ

На практиці – це створення нових курсів викладачами університетів, використання новітніх навчальних практик вчителями на уроках історії, створення та діяльність громадських організацій у сфері пам'яті, використання здобутків курсу у формування музейних експозицій та оформленні місць пам'яті в Україні.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ / ЗМІСТ ПРОЕКТУ

Січень	Лютий	заявки на участь в освітньому курсі
Березень		відбір учасників
Квітень	Травень	підготовка першої зустрічі учасників у Києві
Травень		проведення першої частини освітнього курсу у Києві (зазвичай, триденна зустріч)

Червень	Серпень	дистанційне навчання, дослідження учасниками регіональних особливостей культури пам'яті в Україні
Вересень		візит до Німеччини (зазвичай 5-6 днів)
Листопад		фінальна зустріч у Києві, підведення підсумків, рефлексія учасників, обговорення подальших планів роботи

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ЗАХОДІВ ПРОЕКТУ

Для очних зустрічей програма формується з лекцій, інтерактивних занять, (само)екскурсій місцями пам'яті, відвідин музеїв та меморіалів, публічних заходів, презентацій самих учасників та спільних дискусій. Також програма курсу включає самостійне дослідження регіональних особливостей культури пам'яті та дистанційне навчання (для цього учасники формують спільну бібліотеку з тематики курсу).

Німецьку культуру пам'яті часто розглядають як взірцеву, особливо коли йдеться про тоталітарний період і особливо – коли оцінюють її спостерігачі з пострадянського простору. За майже вісімдесят років, що минули від кінця Другої світової війни, німецьке суспільство пройшло кілька важливих етапів у своєму ставленні до злочинів нацизму і врешті склало, як нам здається, певний консенсус щодо цього питання. Нам може здаватися також, що це такий консенсус, якого нам зараз дуже важко було би досягти – в час війни частина суспільства неминуче радикалізується, симпатизуючи правим ідеологіям у сподіванні, що вдасться відмежуватись від усіх проблем.

Як координаторці проекту мені вже двічі поспіль випадало супроводжувати групу молодих українських дослідників у навчальній поїздці до Берліна, які щорічно організовує УЦВІГ спільно із Будинком Ванзейської конференції. Ідея проекту проста, але разом із тим надзвичайно дієва: надати історикам, філософам, журналістам, студентам, викладачам середньої та вищої школи – тобто тим, хто в свою чергу виступає певними агентами впливу у своєму професійному колі – можливість побачити на власні очі і порівняти два підходи до пам'ятання тоталітаризму. Наші учасники порівнюють побачене у Києві та Берліні, а я можу також до цього додати часове зіставлення. На мою думку, результати в цієї та минулорічної поїздок різні, хоча значна частина програми залишилася тією самою.

По-різному висловлювалися музейні працівники, лектори, екскурсоводи, із якими довелося контактувати у музеях та на лекціях – і це необхідне нагадування про те, що важливою складовою меморіальних практик є не тільки меморіальні об'єкти, а й люди. Люди можуть формувати наратив пам'яті у різний спосіб. Цього

року на одному із обговорень я почула від німецької колеги несподівану тезу: *«А що, якщо ми [німці] погано вчимо наше суспільство толерантності та інклюзії? Ваші пам'ятники зрозумілі і чудово передають атмосферу трагічних подій минулого, тоді як наші занадто абстрактні»*. Ці побоювання висловлювала не тільки вона – багато хто з цього кола професіоналів пам'яті перебувають під враженням від зростання у країні популярності правих партій. Наприклад, правоконсервативна антиемігрантська партія «Альтернатива для Німеччини» (AfD) стала на останніх виборах у вересні 2017 року третьою за чисельністю у Бундестазі.

Якою небезпечною не здавалася б криза ліберальної ідеології (яка, звісно, стосується зараз не тільки Німеччини, і не тільки України), вона може мати і конструктивні наслідки, адже спонукатиме професіоналів пам'яті до пошуку нових рішень і нових меморіальних практик. Недарма важливі німецькі музеї, такі як Будинок Ванзейської конференції, Єврейський музей в Берліні чи німецько-російський музей «Берлін-Карлсхорст», оновлюють або планують оновити найближчим часом свої експозиції.

Саме тому я вважаю курс, який УЦВІГ проводить у партнерстві із Будинком Ванзейської конференції, дуже важливим саме через можливість для учасників підвищити свій рівень експертизи у питаннях культури пам'яті, розширити знання про перелік освітніх та комемораційних практик та обговорити проблемні питання всередині групи та із широким колом наших лекторів та музейних і освітніх практиків з України та Німеччини.

Я сама була учасницею проекту у 2015 році і можу сказати, що він справив значний вплив на мій професійний розвиток. Наприклад, з 2017 року я беру участь як співавторка у проекті «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії», що проводить УЦВІГ спільно із Українським інститутом національної пам'яті. Авторський колектив розробляє на базі однойменної онлайн-виставки уроки та методичні поради з різних гуманітарних предметів. Перше видання посібника було опубліковане минулого року. У підготовці своїх уроків я значною мірою використовую знання, які отримала під час освітньої поїздки.

ПІТЧИНГ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

МАРІАННА МАКАРЧУК

ГО «ШКОЛА МЕДІА-ПАТРІОТІВ»

Пітчінг – це нова форма організації роботи з громадою, з людьми, які хочуть реалізувати свої проекти-ідеї, і яким потрібне фінансування на втілення проектів у життя. Пітчінг – це процес, де людина чи організація заявляє про свою ідею, проходить конкурс і при безпосередньому виступі за 3-5 хв. та відповіді на питання комісії отримує фінансування.

Пітчінг соціальних проектів – це конкурс проектів, який проводиться в Україні Британською Радою разом із партнерами та органами державної чи місцевої влади.

Ініціатором пітчінгу в Малині була я одна, бо це моє рідне місто, і мені хотілося не тільки «принести в нього гроші», а й «розкрутити людей» на соціальні ініціативи. Співорганізатором була громадська організація, тренером-фасилітатором якої я є – «Школа медіа-патріотів», яка є партнером Британської Ради в Україні в програмі «Active Citizens/Активні громадяни». Тут напевно треба розказати про саму програму.

Для простору України це нова модель неформальної освіти, де пройшовши тренінг людина, а не організація, може отримати гроші (міні-грант до 15000 грн.) на реалізацію свого проекту соціальної дії. І тут ключовим є саме слово «дії». Всі ми знайомі з

Пітчінг – це похідне означення процесу, яке походить від слова **pitch** (з англ.) – це коротке словесно-візуальне представлення ідеї проекту, своєрідна презентація. **Пітч** (промова і презентація) створюється самим автором, менеджером проекту. Хороший пітч триває до 6 хвилин і охоплює передісторію, суть і ключові моменти проекту, короткі описи головних учасників (які завірили свої наміри листом, чи які будуть у проекті надалі), чіткі визначення характеру проекту, вірогідної аудиторії та остаточного бюджету.

соціальними проектами, але майже нічого не знаємо про проекти «соціальної дії». Тому програма Британської Ради «Active Citizens/Активні громадяни» працює з 2009 р., і тепер є у 57 країнах світу, в Україні – з 2014 р. Програма, крім освітньої складової – проведення навченими тренерами-фасилітаторами базових локальних тренінгів, має ще й таку форму організації конкурсів у окремо взятій громаді, як пітчінг соціальних проектів. Розпочалась ця форма роботи з громадою у листопаді 2016 р. у м. Херсон.

У вересні 2018 р. Малин став 22-им містом, яке долучилось до нового процесу роботи з громадою в сфері реалізації соціальних проектів.

УЧАСНИКИ ПІТЧИНГУ

Учасниками пітчінгу у м. Малині Житомирської обл. стали більше 20-ти осіб, усього було подано 22 проекти. Деякі проекти

представляли 2-3 автори. Загалом цільовою групою було все населення міста, віком від 16 років. На превеликий жаль, серед учасників дуже мало було молоді. Здебільшого ініціаторами були люди з великим досвідом проживання у місті.

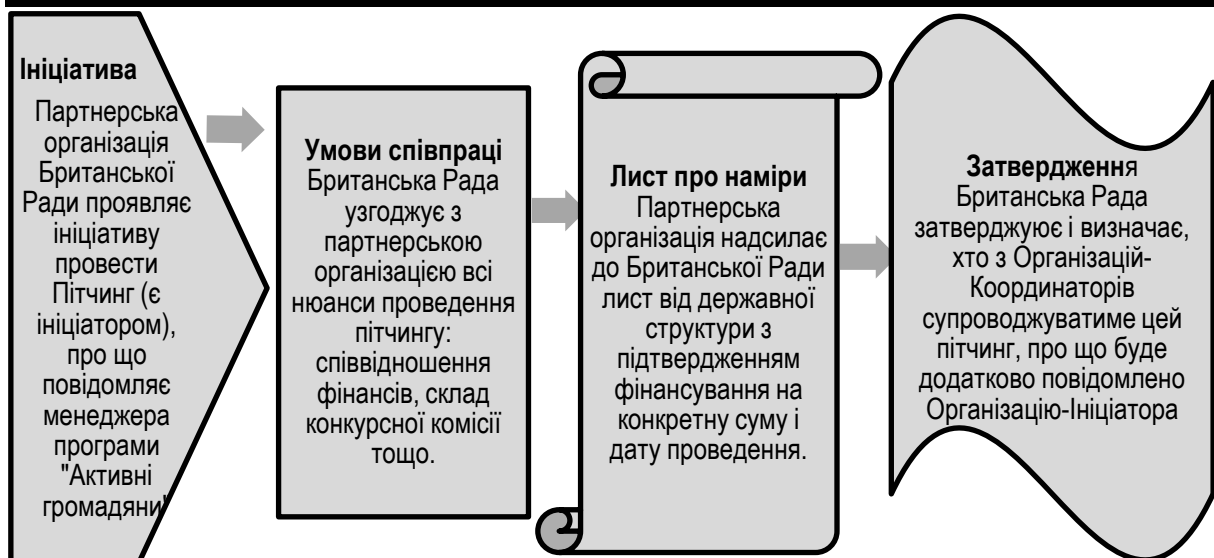
ЦІЛЮ ПРОЕКТУ

Ціллю мого проекту було відкрити у людях віру у свої сили, показати ефект співпраці і варіанти роботи на майбутнє.

РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ

Досягненням проекту я вважаю перемогу 6-ти проектів, це майже 100% склад тих, хто пройшов навчання під час тренінгу з пітчінгу. Всі учасники подали на заключний пітчінг по 2-3 проекти, і так вийшло, що у кожного учасника хоч один проект та виграв!

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІТЧИНГУ

Етапи реалізації пітчінгу: 4 основних і 5 допоміжних.

- *На першому етапі – Ініціатива* – член партнерської (громадської) організації Британської Ради проявляє ініціативу і звертається до міського чи селищного органу з пропозицією провести пітчінг. Розповідає про можливості, обґрунтовує доцільність, порівнює (виступає Ініціатором) і про результати домовленостей повідомляє менеджера програми "Активні громадяни".
- *На другому етапі* відбувається обговорення всіх нюансів проведення пітчінгу.
- *На третьому етапі* ініціатор проведення пітчінгу від партнерської організації отримує «Лист про наміри» від органу місцевого самоврядування і надсилає його до Британської Ради.
- *На четвертому етапі – Затвердження* – ухвалюються всі нормативно необхідні документи Британською Радою і починає працювати процес запуску пітчінгу.

П'ять допоміжних етапів теж варто зазначити. Спочатку паралельно з основними етапами здійснюється робота з громадою: опитування найбільш задіяних учасників громадського сектору щодо потреби у проведенні пітчінгу. При потребі проводиться один-два базових локальних тренінги для зацікавлених (я проводила серед працівників освіти і культури). При обговоренні і підготовці листа про наміри піднімається питання: на які соціальні сфери має бути спрямовано проекти жителів (мистецька, освітня, бібліотечна, спортивна чи туристична галузь)?

Пітчінг, як процес, проходить теж через чітко встановлені **календарні етапи**:

1. Учасники пітчінгу мають подати свою ідею, заповнивши анкету впродовж 10-14 днів. Проекти повинні бути спрямовані на розвиток локальної громади, її привабливості у якомусь секторі чи загалом. Ідея, описана

У Малині було виявлено бажання міської ради провести пітчінг проектів для реалізації винятково у міському парку. Це, до речі, створило ряд труднощів як для учасників, так і для організаторів. У процесі реєстрації учасників доводилось весь час вести активну сторону пропаганди пітчінгу одноосібно, бо міська рада виявилась нездатною дотримуватись необхідних кроків у роботі з громадськістю. Навіть виставити 2-3 рази на тиждень повідомлення у різних ЗМІ. Тому про спільні кроки з міською радою у процесі роботи з громадою довелося забути, інформатизація провадилася самостійно, у соціальній мережі «Фейсбук». Також доводилось щораз переузгоджувати організаційні моменти, бо то міська рада передумала, то забула, а то навіть повідомити не захотіла. Все це свідчить про застарілість системи роботи органів місцевого самоврядування.

учасником, має бути реалізована відповідно до чітко встановленої дати.

2. Експертна оцінка. Ідею оцінюють експерти, виявляють її слабкі і сильні сторони. Якщо вона інноваційна, цікава та корисна місту, то фасилітатори від Британської Ради упродовж трьох днів навчать і допоможуть її допрацювати та скласти план реалізації.

3. Пітчінг проектів. Після допрацювання ідеї учасник має презентувати її комісії. У комісії представлені завжди пропорційно представники від місцевої влади, Британської Ради, громадські діячі. На презентацію проекту учасник має до 5 хвилин.

4. Фінансування. Учасники, які перемогли, отримують сертифікат проекту-переможця і заявлене фінансування на його реалізацію.

5. Реалізація проекту. На цьому етапі менеджери проектів мусять вести постійну роботу з промоції в реалізації свого проекту. І це теж постійна освітня складова організатора. Люди, які виграли фінансування, виявилися неготові до постійного самоконтролю з реалізації свого проекту. Вони пропускають цікаві моменти в реалізації свого проекту – не діляться інформацією. Багато допускають помилок при публікації своїх результатів в соціальних мережах (адже реалізація це теж процес 😊), то про назву свого проекту забувають, то забувають вказати фінансових донорів пітчінгу, то сплутують хештег # із прямим посиланням @.

Але є надія, що пройдений шлях з організації та проведення пітчінгу соціальних проектів у Малині стане не тільки навчальним елементом для всіх учасників цього заходу, а й змінить місто і людей в ньому. Вже зараз є охочі, щоб пітчінг провести у місті ще раз навесні. Можливо за наступні півроку ми пройдемо з сьогоднішніми учасниками всі кроки у реалізації своїх мрій і бажань і це допоможе бути здатними на кращі зміни міста його власними мешканцями.

Результати пітчінгу у Малині.

Загальний бюджет пітчінгу становив 200 000 грн, з них 50 000 грн – це організація і навчання учасників тренінгу і 150 000 грн бюджет на проекти-переможці:

1. **«Пізнайко»** – серія бізбордів для діток, сума фінансування в рамках пітчінгу 12100 грн, менеджер проекту Наталія Єнько (мама у декретній відпустці);
2. **«Творча майстерня під відкритим небом – альтанка з прозорим дахом»**, сума фінансування в рамках пітчінгу 37960 грн, менеджер проекту Людмила Штуль (голова БО «Захист дітей Чорнобиля»);
3. **Креативний кластер «Клітка»** – спільне відновлення танцювального майданчику, сума фінансування в рамках пітчінгу 28894 грн, менеджери проекту Семьонов Лука, Оля Роман, Суконнік Антон (ГО «Молодь в дії»);
4. **«Веломайданчик»** – веломаршрут зі смугою

перешкод, сума фінансування в рамках пітчінгу 34516 грн, менеджер проекту Міхаліцька Ольга;

5. **«Шаховий майданчик»** – зона для заняття шахами, сума фінансування в рамках пітчінгу 7000 грн, менеджер проекту Павловський Андрій;

6. **«Баскетбольний майданчик»**, сума фінансування залишкова в рамках пітчінгу 29 530 грн, менеджер проекту ГО «Свічадо».

*Тобто як бачимо,
перемогу отримали три
одноосібних жителя
міста і три громадські
організації. Це ще раз
показало всім, що коли є
бажання змінити своє
місто, то ніхто і ніщо не
може завадити. Вірте у
свої мрії! І бажайте
кращого для себе щодня
– тоді і місто і країна
буде змінюватись!*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ: СТВОРЕННЯ ТА ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ МАГІСТРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

СВІТЛАНА КОЛЯДЕНКО

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА,
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Протягом вивчення дисципліни «Соціальна робота в громаді» студентам пропонується, вивчивши теоретичні основи діяльності громади та особливості розробки та планування соціальних проектів, зробити власний соціальний проект для об'єднаної територіальної громади і розпочати його втілення в життя.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ / ЦІЛЬОВА ГРУПА / АУДИТОРІЯ

До участі були залученні студенти-магістранти спеціальності 231 Соціальна робота, середній вік 20-22 роки, що проживають у різних ОТГ. Завдання мали виконати всі студенти і виставити свої соціальні проекти на Аукціон ідей.

ЦІЛІ ПРОЕКТУ

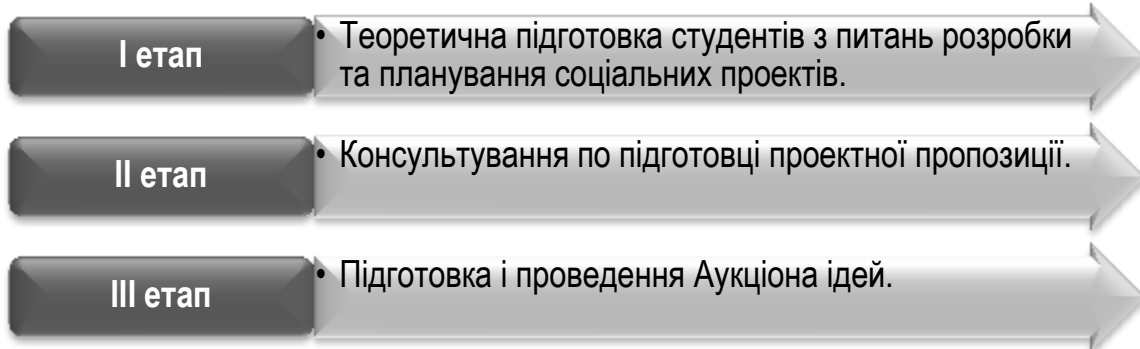
- ознайомитися з теоретичними основами розробки та планування соціальних проектів;
- скласти Карту власної громади;
- розробити проектну пропозицію для конкретної ОТГ;
- захистити соціальний проект на аукціоні;
- спробувати практично реалізувати соціальний проект в ОТГ.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ:

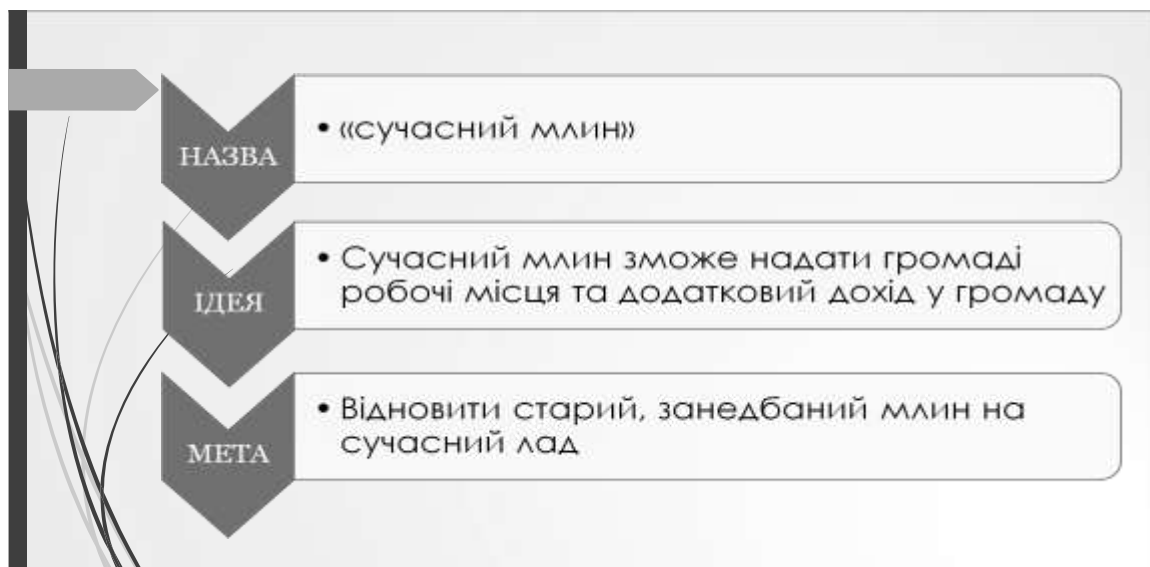
- студенти теоретично засвоїли розробку і планування проекту;
- навчилися складати карти громад як члени конкретного ОТГ;
- змогли спробувати себе у створюванні проектної пропозиції;
- мали змогу підготувати і презентувати свої проекти на Аукціоні ідей.
- зробили спробу конкретної реалізації соціальних проектів в ОТГ.

Конкретно на аукціон ідей було представлено 15 проектних пропозицій різного рівня складності. Наприклад, хочемо частково представити презентацію проекту *«Сучасний млин» магістрантки Шевчук Аліни*, що був рекомендований до реалізації.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

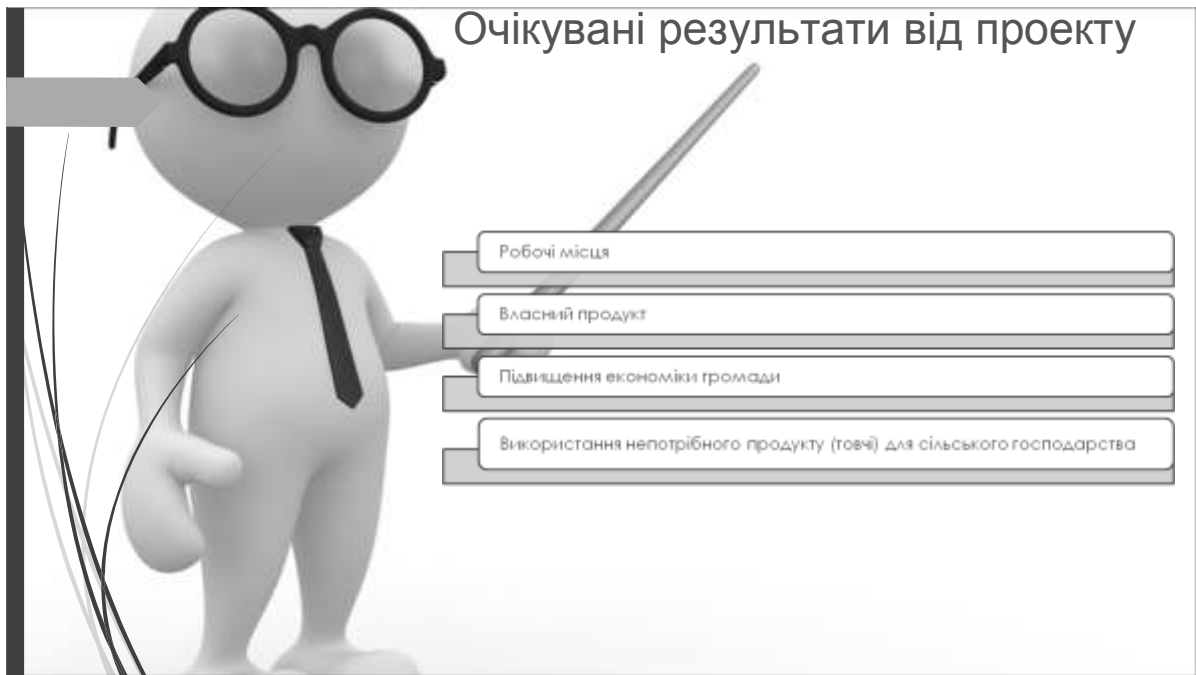
Основний заходом є Аукціон ідей на який мають бути запрошенні потенційні інвестори, грантодавці та керівники ОТГ.

- Млин у смт. Корнин Попільнянського району Житомирської області знаходиться на головній трасі Ставище – Попільня. На даний момент млин перебуває у занедбаному стані. Раніше він працював досить потужно, надавав робочі місця та забезпечував село мукою та хлібом. Згодом перестав працювати і був закритий на реконструкцію

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІД ПРОЕКТУ

СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ «МАЙСТЕРНЯ ПОРОЗУМІННЯ»

ІРИНА КОБЗЄВА

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ДВА БЕРЕГИ»

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЕКТУ

На сьогодні питання інтеграції молоді ВПО у громаду та побудова миру дуже важливі. Молодь-ВПО така ж частина нашого суспільства, як і звичайна молодь у місцевих громадах, та повинна мати рівноправний доступ до соціальних прав та можливостей розвиватися, отримувати нові знання, мати можливості до комунікації. Але, на жаль, інколи ми спостерігаємо випадки, коли молодь-ВПО залишається наодинці зі своїми проблемами.

Координація проекту здійснювалась через активістів та керівників проекту безпосередньо.

Партнерами підготовки та проведення проекту стали:

- управління молоді і спорту Дніпропетровської обласної державної адміністрації;
- психологічна служба Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара – керівник та практичні психологи служби;
- Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара – студентська громада з числа ВПО та Дніпропетровщини, викладачі;
- учнівська молодь з числа ВПО та Дніпропетровщини.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ: студентська молодь, віком 17-23 роки з числа ВПО та громади м. Дніпро, яка навчається у вищих навчальних закладах. Також на тренінгах були присутні та активно співпрацювали викладачі ВНЗ з числа ВПО та м. Дніпро, практичні психологи. В цілому у тренінгах взяли участь більше 70 учнів та студентів. Для плідної роботи на тренінгу кожен з них отримав необхідний роздатковий матеріал. Після участі у цьому заході молодь мала змогу поінформувати про соціальні ініціативи ще 120 осіб з числа ВПО та місцевих жителів.

ПЕРІОД ВПРОВАДЖЕННЯ
ПРАКТИКИ:
з 10 КВІТНЯ ДО 30 КВІТНЯ
2018 РОКУ.

ЦІЛІ / ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

МЕТОЮ ПРОЕКТУ «Майстерня порозуміння» є зниження рівня соціально-психологічної напруги серед молоді, налагодження соціального діалогу, надання психологічної підтримки студентам ВПО та ветеранам АТО, які навчаються у навчальних закладах, привернення уваги студентської молоді до проблеми насильства, довіри та культури миру.

Сучасна транскультурна епоха, що характеризується глобалізацією проблем і взаємозв'язків, потребує нових форм співіснування, які ґрунтуються на засадах толерантності.

Взаємотерпимість, толерантне ставлення один до одного, солідарність, діалог і взаєморозуміння повинні стати нормою поведінки і дій всіх людей без винятку, груп людей, політичних партій, громадських організацій і рухів.

Поведінка в душі толерантності сприятиме розв'язанню найактуальнішого завдання сучасності, від якого залежить подальший поступ людства – переходу від психології протистояння, підозри і насильства до культури миру, довіри і злагоди, зміцнення національної, регіональної і міжнародної стабільності, миру та безпеки гуманітарними методами.

Для досягнення поставленої мети проекту була вибрана тренінгова форма роботи. Ця форма роботи передбачає активну участь у заході всіх учасників. Тренер через цікаві та неординарні завдання, через спілкування, за допомогою персональних та групових вправ допомагав студентам глибше вникнути в суть проблеми, знайти свіжі та нові, підчас дуже несподівані рішення.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ:

На тренінгу «Рішення і профілактика конфліктів» учнівській молоді ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» було запропоновано зрозуміти природу конфлікту, сформулювати ставлення до конфліктів, як до нових можливостей

творчості і самовдосконалення. Роботу було спрямовано на розвиток здатності адекватного реагування на різні конфліктні ситуації. Відпрацьовувались навички «Я-висловлювань», які сприяють вирішенню конфліктних ситуацій. На конкретних прикладах демонструвався стиль співробітництва, як одного з основних елементів у профілактиці вирішення конфліктів серед молоді. Були виявлені чинники ефективного спілкування, що сприяють досягненню взаєморозуміння між учасниками та позитивному твердженню особистості.

Тренінг «Техніки резильєнтності» для студентів спеціальності «Психологія» ДНУ ім. О. Гончара познайомив учасників з поняттям резильєнтність, сформував навички позитивної адаптації до незгод та керуванням своїм життям. Тренером була запропонована методика усвідомленого використання можливостей розуміння

Резильєнтність означає не просто подолання людиною труднощів і повернення до попереднього стану, як це було до їх виникнення, а прогрес, рух вперед через трансформацію труднощів у можливості переходу до нового етапу життя; пошук здібностей для самопізнання після переживань втрати.

проблем, панічних атак, тривог та депресій. Практичні завдання тренінгу були спрямовані на розвиток навичок у молоді та дорослих допомоги іншим в процесі їх лікування.

Третім заходом проекту став тренінг «До толерантності через діалог» для студентів спеціальності «Спеціальна освіта» ДНУ ім. О. Гончара. Тренер приділив велику увагу формуванню в учнів установок на толерантну взаємодію, створенню толерантного середовища в навчальному закладі.

Проект «Майстерня порозуміння» сприяв профілактиці жорстокої поведінки, непорозуміння в колективі однолітків та в сім'ях.

Цей проект спрямований донести до молоді розуміння того, що насилля є порушенням прав людини. Прояви насилля можуть відбуватися у різних формах. Насилля не завжди можна побачити, результати насилля у родині не бачать зовсім, адже вони приховані від інших за страхом або почуттям сорому.

Результатом проведення проекту «Майстерня порозуміння» є те, що відбулося об'єднання зусиль державних органів, установ, громадських організацій і кожного молодого громадянина щодо толерантного ставлення один до одного.

Толерантність необхідна у взаєминах між окремими особами, в сім'ї та громаді. У школах, університетах та осередках неформальної освіти, вдома і на роботі потрібно формувати атмосферу толерантності, стосунки відкритості, уважність один до одного та почуття солідарності. Подібні тренінги здатні відігравати конструктивну роль у сприянні відкритому діалогу та спілкуванню, роз'ясненню ваги толерантності та загроз, що несе байдужість до проявів нетолерантності з боку груп та ідеологій.

ДОДАТКИ

Буханець Олена. Нещодавно мені випала можливість бути учасником тренінгу, який мав назву «Рішення і профілактика конфліктів». Тренер дуже чітко і доступно донесла нам інформацію, вміло використовувала головні завдання та структуру тренінгу, всі вправи та завдання мали як теоретичну, так і практичну спрямованість. Вона створила у групі атмосферу довіри – один до одного і до мене особисто, забезпечила формування єдності, об'єднання, у процесі подачі матеріалу використовувала гумор, метафори, приклади з життя. А головне – ми мали можливість взяти для себе щось нове та навчились проводити тренінги. Я вважаю, що ця тема завжди була і буде актуальною для будь-якого колективу, будь-якої групи людей, що взаємодіє. Мені все дуже сподобалось, я вдячна, що мала змогу

Безверха Інна.

Толерантність – це гармонія в багатоманітності. Саме такими словами можемо підвести підсумок тренінгу «До толерантності через діалог». Дякую організаторам за проведення таких тренінгів та можливість стати однією з учасників.

Кривоконь Анна. Цель любого тренинга – повысить профессионализм человека в какой-то конкретной сфере. Для меня, как для студентки – это отличная возможность получить новые знания, навыки, которые я потом смогу использовать. Спасибо ГО «Два берега» за предоставленную возможность быть участником такого тренинга.

ТАКОГО У КНИГАХ НЕ ПРОЧИТАЄШ

НАДІЯ МИКОЛАЄНКО

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА, КАФЕДРА
ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ, РЕДАГУВАННЯ,
ОСНОВ ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Для формування професійного портрету фахівця студентам спеціальностей «Журналістика» та «Видавнича справа» необхідним є отримання «живих» практичних порад із уст фахівців. Тому є потреба у неформальному спілкуванні із провідними фахівцями Житомирщини, України про секрети професійної діяльності у галузі видавничої справи та медіа, а також налагодженні співпраці. Ініціатор – Миколаєнко Н. М. Проект впроваджується під час навчального процесу.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Студенти I-III курсів.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ

Науково-методичний журнал «Редакторська скриня», у якому представлено широкий діапазон теоретико-практичних матеріалів, що характеризують підходи до дослідження редакторської діяльності та її складових, а також особливості редакційного й журналістського процесу і

усвідомлення тонкощів роботи, формування й розвитку професійної культури фахівців видавничого та журналістського профілю.

ФЕСТИВАЛЬ ТРЕНІНГІВ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ: ЛЮБОВ. КАР'ЄРА. ГРОШІ

ОЛЕНА РАССКАЗОВА

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М.ЗАПОРІЖЖЯ,
КАФЕДРА ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Фестиваль тренінгів «Любов. Кар'єра. Гроші» є простором неформальної освіти дорослих, інноваційних освітніх напрямів, різноманітних можливостей змінити життя на краще, розвитку власного бізнесу і кар'єри.

Фестиваль тренінгів особистісного і професійного розвитку дорослих «Любов. Кар'єра. Гроші» (надалі Фестиваль) проводиться з 2015 року. Вперше відбувся у м. Суми. У 2018 році проходив у м. Київ. Проведення VII фестивалю планується у жовтні 2019 року у м. Суми.

Фестиваль, пройшовши довгий і плідний шлях свого розвитку та вдосконалення, втілює в собі кращі традиції і досягнення попередніх фестивалів і привніс багато нового, цікавого, корисного, креативного та інноваційного для розвитку кожного її учасника.

МІСІЯ ФЕСТИВАЛЮ

Ми створюємо інноваційний *освітній* простір для знайомства з сучасними технологіями, для обміну інформацією та досвідом між учасниками з метою їх подальшого гармонійного особистісного розвитку та ефективної професійної реалізації. Ми формуємо нову *освітню* модель, культуру відносин, ефективну у всіх галузях, яка надихає людей до особистісних і професійних трансформацій, духовного, культурного та інтелектуального перетворення регіону в цілому.

Коротке формулювання місії Фестивалю: разом створюємо інноваційний освітній простір для особистісного розвитку та професійної реалізації дорослих.

Шостий Фестиваль 13-14 травня 2018 року у Києві пройшов у новому форматі. Провідним акцентом шостого Фестивалю стала кар'єра, як процес, і як результат цього процесу, який пов'язаний з соціальною мобільністю кожної дорослої людини,

набуттям гнучких нових навичок, розумінням актуальних професійних трендів, інноваційних освітніх методик, успішних сучасних стратегій дій. Універсальні зміни в розвитку особистості нашого часу – це здатність бути динамічним і швидко вписуватися в постійно мінливу сферу бізнесу і відносин. Цілями шостого Фестивалю були: визначення перспективних напрямів особистісного і професійного розвитку, обмін досвідом та спонукання учасників до дій з гармонізації особистості, професійної діяльності і життєвих процесів у цілому.

Загальний формат Фестивалю передбачає участь тренерів з України та закордону, які в аудиторному форматі проводять тренінги з питань фахової майстерності, особистісного розвитку та професійного лідерства. Тематичними напрямками тренінгів є: любов, кар'єра, гроші, їх взаємозв'язок і єдність. Про любов, як про взаємини між чоловіком і жінкою, дітьми і батьками, про мистецтво бути щасливою родиною, здоровими, і не тільки зовні, людьми, успішним чоловіком, красивою жінкою. Про кар'єру, як про мотивацію і самомотивацію, про те, як перестати відкладати справи на потім, про ефективну комунікацію, про емоційний інтелект керівників, про вибір діяльності, яка приносить не тільки дохід, а й моральне задоволення. Про гроші, як про добробут на усіх рівнях, вигідне партнерство в бізнесі, про оподаткування, про те, що перестало працювати в продажах і що працює, про те, як швидко і продуктивно залучати клієнтів через мережу Інтернет тощо.

ТРЕНЕРИ ФЕСТИВАЛЮ

Тренерами Фестивалю стали як добре відомі професіонали, так і початківці – бізнес-тренери, вітчизняні викладачі і науковці, міжнародні експерти та дослідники, бізнесмени, маркетологи, юристи, лікарі, коучі, психологи різноманітних шкіл і напрямів сучасної науки, практики творчих шкіл, ведучі ділових, трансформаційних ігор для дорослих, автори нових методик саморозвитку. У кожному з організованих фестивалів брали участь від 45 до 85 тренерів з різних міст України та зарубіжжя.

МАЙДАНЧИКАМИ ФЕСТИВАЛЮ завжди є сучасні аудиторії конгрес-центрів чи бізнес-холів, у яких упродовж двох днів проводиться від 40 до 80 тренінгів особистісного і професійного розвитку, одночасно відбуваються від 6 до 13 інтерактивних занять. Такими майданчиками виступали, наприклад, Конгрес-центр СумДУ (м. Суми), Простір подій Nivki-holl (м. Київ) тощо.

Цінності, які несе Фестиваль:

- любов, добро, щирість, синергія, справа, нове, спілкування, партнерство, багатство, відкритість, розвиток, щедрість.

Принципи, які сповідують організатори фестивалю:

- спокій, рівновага, позитивність, легкість, задоволення, комфорт для всіх.

Бачення:

- фестивальний подієвий рух (івент-рух) як сприятливе інноваційне середовище, яке об'єднує людей України і зарубіжжя, які бажають розвиватися, розкривати на благо і реалізовувати свій потенціал максимально доброзичливим для кожного учасника чином.

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ:

Ми працюємо в команді, використовуємо синергетичний ефект; з кожним фестивалем удосконалюємо алгоритм організації та проведення фестивалю; працюємо відкрито, використовуємо принципи, вибираємо інноваційні напрямки, шанобливе ставлення до кожного учасника.

ФІРМОВЕ ГАСЛО:
Люби! Працюй!
Покращуй добробут!

СУБ'ЄКТАМИ Фестивалю, окрім тренерів, є співорганізатори, партнери, волонтери. **СПІВОРГАНІЗАТОРАМИ** Фестивалю завжди є ініціативні, креативні, харизматичні люди, висококваліфіковані фахівці своїх напрямів професійної діяльності, які прагнуть змінити освітній простір дорослих на краще і готові за власні кошти, час, сили і ресурси здійснювати організаторську і управлінську діяльність.

ПАРТНЕРАМИ Фестивалю з першого по шостий фестивалі виступали різноманітні установи та організації, зацікавлені у просвітницькій діяльності, популяризації інноваційних освітніх напрямів і технологій навчання дорослих (рис.1). Серед них були виробничі і комерційні підприємства, громадські організації, політичні чи релігійні об'єднання, які не диктували і не просували приватні цілі, а були максимально долученими до реалізації цілей фестивалю

Рис. 1. Співорганізатори першого-шостого Фестивалів

Організаційно Фестиваль відбувається два дні. Одночасно на майданчиках фестивалю в кожній лінійці відбуваються від 6 до 13 інтерактивних тренінгів / майстер-класів / розвиваючих ігор по 1 год. 40 хв. Деталі програми – хто тренер, яка тема, о котрій годині відбудеться тренінг – попередньо публікуються на сайті

Рис. 3. Волонтери першого-шостого Фестивалів

Фестивалю і в онлайн групах соціальних мереж Instagram і Facebook. Усі тренери, які проводять тренінги / майстер-класи, зранку і після обідньої перерви, коротко (впродовж однієї-двох хвилин) зі сцени розповідають учасникам про те, що цікавого, нового, пізнавального буде на тренінгу / майстер-класі, про його зміст, основні

форми і методи, які будуть представлені. Учасник має можливість вибрати і відвідати той тренінг / майстер-клас, який йому найбільш цікавий.

На фестивалі також проходять виставка-ярмарок сувенірів, книжковий ярмарок. Гармонійним доповненням до тренінгового простору є ярмарок творчих робіт, презентація та продаж розвиваючих ігор, фотосесії у спеціально організованих фотозонах, розіграші призів, а також оригінальні заходи – такі, наприклад, як організація вільної дискусії з теми: «Громадянська освіта як вирішення суспільних викликів», дефіле-показ колекції одягу дизайн-студії «Артель-мода» тощо. Ексклюзивними прикрасами Фестивалю є спеціальні вечірки «Тренери – теж люди» і «Тиша».

Довідки про минулі фестивалі можна почитати на сайті <http://rasskazova.com.ua/>

У перекладі з французької «festival» – святковий. Фестиваль тренінгів «Любовь. Кар'єра. Деньги» – це завжди свято-презентація неформальних освітніх напрямів професійного та особистісного розвитку дорослих. Це щоразу два дні свята і доброзичливої атмосфери, нових знань, корисних знайомств, позитивних емоцій, обміну інноваційними освітніми методиками і новими освітніми стратегіями та інструментами.

**ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА
ІНКЛЮЗИВНОГО РЕАБІЛІТАЦІЙНО-СОЦІАЛЬНОГО
ТУРИЗМУ «БЕЗ БАР'ЄРІВ»
УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**ОКСАНА КРАВЧЕНКО, НАТАЛЯ КОЛЯДА,
ВОЙТОВСЬКА АЛЛА**

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

АНОТАЦІЯ

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини поряд із студентами з типовим розвитком отримують освіту 84 особи з різними нозологіями. Тенденція щодо зростання контингенту студентів з інвалідністю поставила у число пріоритетів діяльності УДПУ імені Павла Тичини. Постала необхідність розв'язання проблеми навчання і соціального розвитку цих осіб з дотриманням гуманістичної концепції освіти, в основу якої покладено принцип «від рівних прав до рівних можливостей». Рівень забезпечення освіти для всіх є індикатором пріоритетності загальнолюдських цінностей і досягнутого рівня інклюзивного розвитку закладу освіти.

УЧАСНИКИ

Студенти, студенти з інвалідністю та професорсько-викладацький склад.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ЦЕНТРУ

Основними **завданнями**, що покладаються на Центр, є:

1. Сприяння у створенні для студентів з інвалідністю рівних з іншими студентами університету можливостей для отримання освіти, професійної орієнтації, здійснення трудової діяльності, участі в суспільно-корисному житті, занять фізичною культурою, спортом та туризмом.

2. Організація консультативно-методичної допомоги всім учасникам навчально-виховного процесу.

3. Сприяння створенню умов для інклюзії студентів в освітнє середовище, успішної адаптації студентів до навчального процесу та їхнього подальшого працевлаштування.

4. Взаємодія з органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, державними та громадськими організаціями у вирішенні проблем студентів з інвалідністю.

5. Реалізація державної політики у галузі професійної і вищої освіти, всебічного розвитку та національного відродження навчальних закладів.

6. Підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють теоретичними та прикладними знаннями з соціальної роботи, практичної психології та інклюзивного туризму і здатні використовувати їх у своїй подальшій волонтерській і професійній діяльності, здійснювати наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за означеним напрямом з урахуванням соціально-освітнього та реабілітаційного напрямку для осіб з інвалідністю.

ЦЕНТР ЗДІЙСНЮЄ СУПРОВІД ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ТАКИХ НАПРЯМКАХ:

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ

МЕТА – покращення умов для студентів з інвалідністю, отримання рівного доступу до освіти та інших послуг в інклюзивному навчальному середовищі.

- Здійснюється забезпечення навчального процесу у дистанційній системі «Moodle».
- Організація та проведення IV та V благодійного фестивалю творчості «Рівні між собою ми, будемо разом Я і Ти».
- Організація інформаційної виставки з надання допомоги та супроводу осіб на візках «Вчись допомагати правильно».
- Організація інформаційної виставки «Немає нічого неможливого!»
- Проведення кінолекторію до Дня поширення інформації про аутизм.
- Зустріч із представниками уманської громадської організації «Фонд «Воля» з питань попередження захворювань гепатиту С та СНІДу.
- Підготовка подарунків батькам активних дітей з інвалідністю.
- Підготовка новорічних листівок.
- Підготовка ляльок-мотанок до Дня матері.
- Проведення кулінарного ярмарку на підтримку дітей та молоді з інвалідністю.
- Активна участь у презентації I курсу.
- Фотовиставка робіт Полянського Ярослава «Студентська осінь» та нагородження грамотою за I місце у бібліо-фольк-party «Книжки, мов дивні розсипи скарбів».

ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У МЕЖАХ ЦЬОГО НАПРЯМКУ:

- Проведено анкетування та тестування студентів.
- Здійснено застосування технік арт-терапії, тілесно-орієнтованої терапії та інших методик роботи для поліпшення психологічного та морального стану учасників освітнього процесу.

- Проведено тренінгові програми «Долаємо стрес позитивно» та «Підготовка молоді з інвалідністю до сімейного життя», «Я – медіа» і «Шлях до успіху»
- Здійснюється індивідуальне консультування студентів з інвалідністю у методі позитивної психотерапії.
- Організовано терапевтичні заняття у методі «Флористика».
- Проведено 29-й Міжнародний фестиваль Арт-терапії «ART-PRAKTIK».
- Рубрика інтерв'ю. Правило трьох «Н».
- Робота творчої майстерні, заняття із hand made.
- Психодрама з елементами тренінгу.
- Релаксація під армянські народні інструменти «Пізнай себе».

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИЙ

- Завершено ремонт спеціалізованої санітарно-гігієнічної кімнати на першому поверсі навчального корпусу у відповідності до вимог доступності та Універсального дизайну.
- Здійснюється супровід умов проживання студентів з інвалідністю в гуртожитках університету.

ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МЕТА – залучення до активної волонтерської діяльності Студентської соціально-психологічної служби університету студентів з інвалідністю; організація та проведення акцій, ярмарків та соціальних заходів, співпраця з представниками закладів соціального захисту населення.

- Участь в акції «Посмішка» до дня Обіймів.
- Участь в акції до Всенародного Дня батька.
- Участь в акції «Мудрі повчання».
- Участь в акції «Я щасливчик».
- Організація акції «Selfy із викладачем».

ІНКЛЮЗИВНИЙ РЕАБІЛІТАЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ ТУРИЗМ ТА ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

- На базі факультету дошкільної та спеціальної освіти здійснюється обладнання кабінету фізичної реабілітації.
- Проводиться активна співпраця з Асоціацією «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні».
- Організація та проведення II студентського конкурсу наукових проектів з питань інклюзивного туризму «Подорожуємо без бар'єрів».
- Організація екскурсійних поїздок до м. Черкаси (музей образотворчого мистецтва) та Буцького каньйону.
- Участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Соціальна робота» (м. Ужгород) – I місце – Чупіна Катерина, студентка ФСПО.

Тема наукової роботи: «Інклюзивний туризм як засіб соціально-психологічної реабілітації студентської молоді з інвалідністю в умовах закладу освіти». Науковий керівник – доц. Кравченко О.О.

- Експедиції «Умань туристична» - до Уманської картинної галереї, Василіанського монастиря, планетарію УДПУ імені Павла Тичини.
- Знято відеоролик: «Що студентство знає про інклюзивний туризм?»

Таким чином, цілісно вибудована система соціально-педагогічної підтримки студентів з особливими освітніми потребами дозволяє їм досягнути високих результатів не тільки в навчальній, а й у творчій та професійній діяльності.

ШКОЛА ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО ЛГБТ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЛАРИСА БУТУЗОВА, ВІКТОРІЯ СЕНКЕВИЧ

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЕКТУ

Одним із критеріїв виміру ступеня демократичності суспільства є низькі прояви дискримінації та стигматизації стосовно соціально-вразливих груп, зокрема – людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією або до ЛГБТ (соціальна сукупність лесбійок, геїв, бісексуалів, транссексуалів). За окремими дослідженнями (див. Соціологічне дослідження «Українське суспільство та Європейські цінності» за підтримки Інституту Горшеніна у співпраці з представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта (квітень-травень 2017 року): https://zaxid.net/mayzhe_40ukrayintsiv_ne_gotovi_priymati_do_svogo_otochennya_predstavnikiv_lgbt_n1439727) показник «толерантності» українців до ЛГБТ-спільноти є найнижчим у порівнянні з іншими вразливими категоріями населення, тобто – кожен третій українець (39,3%) не згоден приймати в жодній якості «представників сексуальних меншин». Особливого значення набуває цей факт у професійній діяльності соціально-психологічного спрямування, де упередження та неусвідомлювані стереотипи на фоні переважаючої гетеронормативності можуть призвести до професійної неефективності, дискримінації, а також деформації професійних якостей психолога, соціального працівника.

АНОТАЦІЯ ПРОЕКТУ

Проект мав за **МЕТУ**: формування навичок професійного консультування та розвиток толерантності у майбутніх психологів та соціальних працівників до представників ЛГБТ-спільноти.

Ідея проекту стала переможцем конкурсу на проведення заходів для випускниць і випускників «Школи Толерантності» за підтримки Запорізького обласного благодійного фонду «Гендер Зед» спільно з громадською організацією «Взаємодія» та благодійною організацією «Мережа 100% життя. Запоріжжя».

Поставлену мету було досягнуто упродовж двох тижнів (з 05.12.2017 по 19.12.2017 року) в ході **ТРЬОХ КЛЮЧОВИХ ЕТАПІВ:**

- **підготовчого** (проведення вхідного та вихідного опитування)
- **теоретичного** (проведення тренінгу)
- **творчо-практичного** (підготовка та постановка вистави студентського форум-театру).

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ: студенти 4-го та 5-го курсів соціально-психологічного факультету ЖДУ ім. Івана Франка; представники ЛГБТ-спільноти від Житомирської громадської організації «Союз ЛГБТ «Ти не один» та Київського центру «Наш світ».

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

1. Провести вхідне та вихідне опитування серед студентів соціально-психологічного факультету щодо їх уявлень про ЛГБТ.
2. Розробити та провести тренінг з питань професійного психологічного консультування представників ЛГБТ-спільноти, з окремим акцентом на психологічних аспектах гендерної ідентифікації, а також застосуванням формату «Живої бібліотеки».
3. Організувати та представити глядачам виставу форум-театру з тематики ЛГБТ із залученням студентів, які пройшли тренінгове навчання.
4. Залучити до тренінгової роботи та вистави форум-театру представників ЛГБТ-спільноти.
5. Повідомити про результати реалізації проекту у соціальних мережах та на сайті Житомирського державного університету ім. Івана Франка.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Проект розпочався з анонсування та конкурсного відбору учасників тренінгу. Серед студентів було відібрано 15 учасників та учасниць тренінгу, які стали інтерв'юерами та проводили опитування студентів факультету.

На **ПЕРШОМУ ЕТАПІ** реалізації проекту (5-10.12.2017 року) було розроблено діагностичний комплекс методик для студентів соціально-психологічного факультету, який

передбачав: 1) вивчення показників загальної толерантності та толерантності до представників ЛГБТ-спільноти; 2) вивчення ставлення до ЛГБТ у порівнянні з різними соціально-маргіналізованими групами (опитувальник соціальної дистанції); 3) вивчення проявів соціально-психологічної (гендерної) статі особистості (маскулінності, фемінінності та андрогінності); 4) вивчення особистої зацікавленості в участі у тренінгу з ЛГБТ-тематики. Діагностичним опитуванням було охоплено 128 студентів, які оволодівають спеціальностями психолога, соціального педагога та соціального працівника різних років навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка.

На **НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОМУ ЕТАПІ** реалізації проекту (11.12.2017 року) у тренінговій залі соціально-психологічного факультету було проведено тренінг «Психологічні особливості консультування представників ЛГБТ-спільноти». До тренінгу у якості «Живої бібліотеки» долучилися троє представників ЛГБТ-спільноти від Житомирської громадської організації «Союз ЛГБТ «Ти не один» та Київського центру «Наш світ».

На **ТВОРЧО-ФОРМУВАЛЬНОМУ ЕТАПІ** проекту (12-19.12.2017 року) учасниками тренінгу було розроблено сценарій майбутньої вистави студентського форум-театру; велася копітка робота репетицій та пошук можливих варіантів вирішення сценарних конфліктних ситуацій спільно з представниками ЛГБТ-спільноти. 19.12.2017 року відбувся дебют вистави студентського форум-театру під назвою «Вихід з шафи». Результати реалізації проекту було розміщено на сайті Житомирського державного університету імені Івана Франка та соціальних мережах, що створило певний інформаційний резонанс з позитивними відгуками про захід.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЕКТУ

1. Одна з учасниць проекту під час проведення «Живої бібліотеки» вирішала здійснити камінг-аут у присутності тренінгової групи. Це стало несподіванкою для інших учасників і, разом з тим, чудовим життєвим прикладом складності адаптації людей з числа ЛГБТ не лише у професійному середовищі, але і в колі ровесників та друзів.

2. За результатами вхідного та вихідного опитування студентів досягнуто збільшення майже вдвічі показника толерантності у ставленні до представників ЛГБТ-спільноти; краще володіння термінологією з питань ЛГБТ та побажання продовжувати навчальні та творчі проекти з тематики ЛГБТ для майбутніх психологів і соціальних працівників.

3. Особливої уваги заслуговують відгуки та думки представників ЛГБТ, запрошених до участі в реалізації проекту. Вони відмітили демократичність та сучасність як навчального закладу, так і самих студентів; їх вразила готовність майбутніх психологів та соціальних працівників професійно зростати, вивчати проблематику ЛГБТ та особливості їх професійного консультування і соціально-психологічного супроводу.

ЩАСТЯ ВІДПОЧИВАТИ ТАМ, ДЕ НАВЧАЄШСЯ

ІННА СИДУРУК, ВІКТОРІЯ БЕЗСМЕРТНА

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

АНОТАЦІЯ

Студенти перебувають в університеті щонайменше 5 годин на день, тому для їхнього фізичного та психічного здоров'я досить важливими є умови, в яких вони знаходяться практично увесь день. У рамках проекту було створено простір для неформального спілкування, що сприяє формуванню позитивного психологічного

мікроклімату закладу. Проект було реалізовано упродовж грудня 2017 р. – квітня 2018 р. в рамках програми «Активні Громадяни» Британської Ради.

УЧАСНИКИ ПРОЕКТУ

Цільовою аудиторією проекту є студенти та викладачі Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Залучені сторони: адміністрація та студентське братство Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ЦІЛІ / ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ;

Створення безпечного простору для неформального спілкування студентів та викладачів, сприяння формуванню позитивного мікроклімату навчального закладу.

ЗНАЧУЩІ РЕЗУЛЬТАТИ / ДОСЯГНЕННЯ ПРОЕКТУ:

Покращено зовнішній вигляд виділеного нам простору.

Проведено 5 заходів.

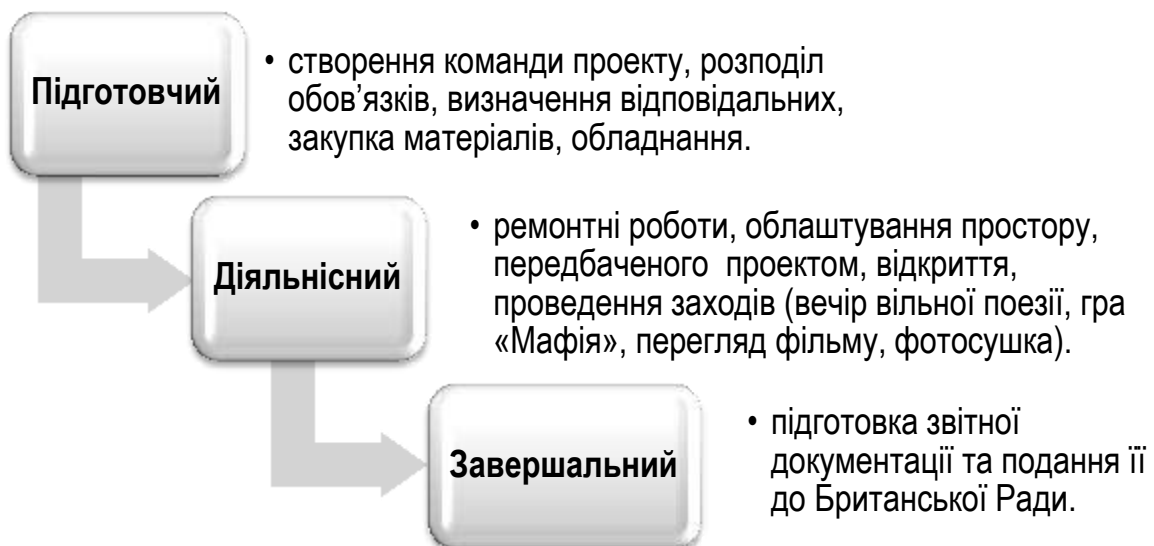
Залучено понад 100 осіб.

Сприяння формуванню стресостійкості особистості.

Формування навичок комунікабельності.

Профілактика емоційного вигорання.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ / ЗМІСТ ПРОЕКТУ:

**ПЕРЕЛІК
ОСНОВНИХ
ЗАХОДІВ
ПРОЕКТУ:**

Простір «Щастя відпочивати там, де навчаєшся» – створення та облаштування зони для відпочинку та неформального спілкування.

Вечір вільної поезії – популяризація поетичного слова та сучасної української літератури, створення комфортних умов для сприйняття та розуміння, налагодження взаєморозуміння між викладачами та студентами.

Гра «Мафія» – розвиток комунікативних навичок, удосконалення акторської майстерності, покращення розуміння студент-студента та студент-викладача, позитивний вплив на емоційний стан гравців.

Перегляд фільму в зоні комфорту допоможе розширити кругозір та покращити емоційний стан студентів на викладачів.

Фотосушка - підсумок проекту «Щастя відпочивати там, де навчаєшся» – збір та обмін фотокартками, що були зроблені у рамках проекту, підсумок вражень та набутих навичок за час проекту.

Додатки (власні рефлексії або зворотній зв'язок від учасників проекту; фото або буклети).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

<p>ПОЗАУНІВЕРСИТЕТСЬКІ ФОРМИ ОСВІТИ ТА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЖУРНАЛУ «УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ВІСТІ»)</p>	<p>Сейко Наталія Андріївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка</p>
<p>КОНЦЕПЦІЯ ШКОЛИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ</p>	<p>Савицька Ольга Сергіївна – психолог, профайлер, автор інтегрованої методики діагностики особистості, співзасновник проекту PsyProfile: визначення потенціалу людини</p>
<p>ВИВЧЕННЯ І ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ І ЗАКЛАДІВ</p>	<p>Ілліна Ольга Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка</p>
<p>ВІДОБРАЖЕННЯ: ЦІННОСТІ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВЗАЄМНОМУ ПОРІВНЯННІ</p>	<p>Гончаренко Алла Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка</p>
<p>ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР УМАНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ</p>	<p>Кравченко Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Коляда Наталя Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Войтовська Алла Іванівна – викладачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини</p>
<p>ГРУПА «ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЯК ІНОЗЕМНОЇ) ЗАСОБАМИ ТАНЦЮ»</p>	<p>Залібовська-Ільницька Зоя Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка</p>
<p>ДОВГОСТРОКОВИЙ КУРС «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ» В РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МОЛОДІЖНИЙ ПРАЦІВНИК»</p>	<p>Острікова Анна Сергіївна – координаторка Програми «Молодіжний Працівник» Мукосєєва Леся Петрівна – завідувач відділу молодіжної роботи Державного інституту сімейної та молодіжної роботи</p>
<p>ЕКОЛОГІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ КРЕМЕНЕЧЧИНИ</p>	<p>Дух Ольга Ігорівна – кандидат біологічних наук, доцент Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка; Тимошенко Оксана Любомирівна – начальник еколога-освітнього відділу НПП «Кременецькі гори», голова ГО «Кременецька екологічна ліга»</p>
<p>ЖИТТЯ Є ОСВІТА: ХІХ МІЖНАРОДНИЙ «ТИЖДЕНЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ» В УКРАЇНІ</p>	<p>Болтівець Сергій Іванович – доктор психологічних наук, професор, голова Всеукраїнського координаційного Бюро Міжнародної громадсько-державної програми «Освіта дорослих України», завідувач відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України</p>
<p>ІНІЦІАТИВА ДРУЖНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТСЬКИХ СІМЕЙ ЯК ІНІЦІАТИВА ДРУЖНОСТІ ЗВО</p>	<p>Антонян-Шевчук Белла Левонівна – здобувач кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана</p>
<p>КОНСУЛЬТАТИВНИЙ КУРС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ</p>	<p>Бараннік Анатолій Миколайович – науковий співробітник відділу пізньосередньовічної, ранньомодернової та новітньої історії України Національного музею історії України; Куцєєва Тамара Олександрівна – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України ХХ століття Національного музею історії України</p>

КУЛЬТУРА ВЗАЄМИН	<p>Герасимчук Сніжана Вадимівна – кандидат філологічних наук, менеджер проектів Всеукраїнської громадської організації «Центр підтримки громадських ініціатив» і Житомирського обласного центру молодіжних ініціатив, співкоординаторка проекту «Культура взаємин»;</p> <p>Золотюк Людмила Ярославівна – кандидат філологічних наук, методист Комунального закладу позашкільної освіти «Обласний Центр дитячої та юнацької творчості» Житомирської обласної ради, співкоординаторка проекту «Культура взаємин»</p>
МАЙБУТНІЙ УЧИТЕЛЬ. ДИТИНА З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ. БАТЬКИ: ТОЧКИ ДОТИКУ	<p>Гордійчук Оксана Євгенівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти, факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, «Вчитель методист», «Відмінник освіти України»;</p> <p>Цуркан Таїсія Георгіївна – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти, факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, організатор благодійного фонду «М'УАТА»</p>
МІЖКУЛЬТУРНА ОСВІТА: КОМПЕТЕНТНІСТЬ ШЛЯХОМ ІНТЕРАКТИВУ	<p>Запорожцева Юлія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та андрагогіки Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради</p>
МІЖКУЛЬТУРНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ: ПОГЛЯД СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ	<p>Чернякова Аліна Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, тренер ГО «Поступ: освітній простір»</p>
МОЛОДІЖНИЙ ФЕСТИВАЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДРАМИ «ПОЧУЙ! ПОБАЧ!»	<p>Кравченко Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини</p>
МОЛОДІЖНИЙ ЦЕНТР «START» УМАНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ	<p>Коляда Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;</p> <p>Кравченко Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;</p> <p>Левченко Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;</p> <p>Кокоша Антоніна Володимирівна – магістрант II року навчання факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, керівник Молодіжного центру «Start»</p>
НАУКОВИЙ ГУРТOK «ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ»	<p>Марчук Катерина Анатоліївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри психології розвитку та консультування Житомирського державного університету імені Івана Франка;</p> <p>Котлова Людмила Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології розвитку та консультування Житомирського державного університету імені Івана Франка</p>
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТАБІР ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ «ДІЯ»	<p>Кравченко Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини</p>
ОСВІТНІЙ КУРС «ГЕНОЦИД ЄВРЕІВ ЄВРОПИ: ІСТОРИЧНА ПЕРСПЕКТИВА ТА ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ»	<p>Подольський Анатолій Юхимович – доктор історичних наук, директор Українського центру вивчення історії Голокосту;</p> <p>Осіпчук Світлана Миколаївна, координаторка проекту</p>
ПІТЧІНГ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ	<p>Макарчук Маріанна Петрівна – тренер-фасилітатор, м. Малин, ГО «Школа медіа-патріотів»</p>

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ: СТВОРЕННЯ ТА ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ МАГІСТРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	Коляденко Світлана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка
СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ «МАЙСТЕРНЯ ПОРОЗУМІННЯ»	Кобзєва Ірина Миколаївна – молодіжний працівник, Голова правління ГО «Два береги»
ТАКОГО У КНИГАХ НЕ ПРОЧИТАЄШ	Миколаєнко Надія Миколаївна – кандидат педагогічних наук; викладач кафедри видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології Навчально-наукового інституту філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка
ФЕСТИВАЛЬ ТРЕНІНГІВ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ: ЛЮБОВ. КАР'ЄРА. ГРОШІ	Рассказова Олена Львівна – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету, м. Запоріжжя
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОГО РЕАБІЛІТАЦІЙНО-СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ «БЕЗ БАР'ЄРІВ» УМАНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ	Кравченко Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Коляда Наталя Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Войтовська Алла Іванівна – викладачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ШКОЛА ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО ЛГБТ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА	Бутузова Лариса Петрівна – кандидатка психологічних наук; доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка; Сенкевич Вікторія Генріхівна – пошукачка кафедри психології розвитку та консультування Житомирського державного університету імені Івана Франка; психолог-методист кабінету довіри КУ «Обласний медичний центр з надання спеціалізованої допомоги хворим на залежності, ВІЛ/СНІД-інфекції та шкірно-венерологічні захворювання» Житомирської обласної ради
ЩАСТЯ ВІДПОЧИВАТИ ТАМ, ДЕ НАВЧАЄШСЯ	Сидорук Інна Володимирівна – магістрантка спеціальності «Менеджмент» Житомирського державного технологічного університету Безсмертна Вікторія Ігорівна – аспірантка кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, координаторка освітніх програм ГО «Інститут Креативних Інновацій»